

„TÁRSADALMI SZERZŐDÉS – KÖZÖS KEZDEMÉNYEZÉS A
KISFALVAK VAGYONBIZTONSÁGÁNAK JAVÍTÁSÁRA”

ÖSSZEFOGLALÓ JELENTÉS ÉS JAVASLATOK

AZ OPPONENSI VÉLEMÉNY ALAPJÁN ÁTDOLGOZOTT VÁLTOZAT
KÉSZÜLT A FOGLALKOZTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS HIVATAL MEGBÍZÁSÁBÓL

2287-4/2010-4000/4600 SZ. SZERZŐDÉS

PANNON.ELEMZŐ IRODA Kft.

2010. JÚLIUS 31.

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Készítette:

Dr. Csité András PhD
Csurgó Bernadett
Jakobi Ákos PhD
Kabai Gergely
Németh Nándor PhD
Megyesi G. Boldizsár
Somogyi Zsófia Borbála

Az Összefoglaló Jelentés elkészítésében és a javaslatok kidolgozásában részt vett Dr. Teke András PhD. nyugalmazott határőr ezredes, biztonsági rendszerkutató

© Pannon.Elemző Iroda Kft. 2010

Vezetői összefoglaló

1. A Foglalkoztatási és Szociális Hivatal megbízásából 2010. március 31. és július 31. között végzett vizsgálat hátterét a kistépelülések köz- és benne vagyonbiztonsági helyzetének elmúlt években tapasztalt romlása, valamint az a feltételezés adta, hogy e helyzeten a helyi társadalmi szereplők jobb összefogásával, a lokális erőforrások mozgósításával és jobb összehangolásával javítani lehet.

2. A helyi összefogás erősítésére a projekt során a „közös kezdeményezés” módszertanát alkalmaztuk, ami a partnerségen alapuló közpolitika-alkotási módszerek egy típusát jelenti. A „közös kezdeményezés” egy adott lokális társadalmi probléma megoldására erőforrásokkal rendelkező és azokat mozgósítani is kívánó helyi társadalmi szereplők koordinált, érdekmotivált cselekvésének, azaz együttműködésének létrejötté, és a közösen meghatározott célok megvalósítása irányába mutató, egyéni és közösségi cselekvések közösen megtervezett és szabályozott, kivitelezett láncolata („társadalmi szerződés”).

3. A „közös kezdeményezés” megbízó által definiált módszertanának kísérleti alkalmazása révén egyrészt a kistéleplülések vagyonbiztonsági és tágabban közbiztonsági helyzetének javítására, másrészt az ideáltípus¹ és a megvalósulás tapasztalatainak összevetésével a „közös kezdeményezés” módszertanának átdolgozására és további alkalmazási lehetőségeire kellett javaslatokat kidolgoznunk.

4. A projekt során a megbízó által definiált ideáltípusból kiindulva részletesen kidolgoztuk a „közös kezdeményezés” módszertanát, majd két mikrotérségben (Tamási és Lakitelek térsége) a módszertannak megfelelően elvégeztük a vizsgálatot. A tamási kistérség (Tolna megye) hat települése (Felsőnyék, Fürged, Iregszemcse, Magyarakeszi, Nagyszokoly és Ozora) a hátrányos helyzetű aprófalvas térségekre jellemző problémákkal küzdő kistéleplülésekként kerültek be a vizsgálatba, míg a kecskeméti kistérség (Bács-Kiskun megye) négy települése (Lakitelek, Nyárlőrinc, Szentkirály és Tiszaug) a jelentős külterülettel, tanyaállománnyal rendelkező, alföldies mikrotérségként.

5. A projektet széleskörű mikrotérségi és országos partnerségben végeztük el. Helyi szinten a települési és kisebbségi önkormányzatok, az érintett rendőrkapitányságok, a települési és megyei polgárőr szervezetek, a Megyei Igazságügyi Hivatalok munkatársaival és a térségek országgyűlési képviselőivel működtünk együtt. A vizsgálat lefolytatása során konzultációkat folytattunk az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK), az Országos Bűnmegelőzési Bizottság (OBmB) munkatársaival, valamint a közösségi bűnmegelőzés hazai szakértőivel.

6. A projekt első szakaszában (2010. május végéig) a bűnügyi statisztikák, a mélyinterjúk, a fókuszcsoportos beszélgetések, a lakossági fórumok és a kérdőíves lakossági adatfelvétel eredményeinek feldolgozásával mikrotérségi köz- és benne vagyonbiztonsági helyzetértékelést készítettünk, és lefolytattuk ennek helyi társadalmi vitáját. A projekt második szakaszában (2010. június-július) hozzáláttunk a „közös kezdeményezés” folyamatában részt vevő helyi társadalmi szereplőkkel a vagyonbiztonság helyzet javítását célzó cselekvési terv kidolgozásához. A projekt időkeretében a „közös kezdeményezés” folyamata nem zárult le, a közös cselekvési tervek kidolgozása és végrehajtása – munkatársaink részvételével – tovább folytatódik.

7. A „közös kezdeményezés” módszerével elérhető társadalmi változások lokálisak, ami a projekt esetben azt is jelentette, hogy mindkét mikrotérség saját helyzetéből kiindulva, saját erőforrásaira építve és a helyi igényekhez alkalmazkodva választotta ki a megfelelőnek ítélt cselekvési irányokat és megoldásokat. A módszertan alkalmazásától a helyi (jelen esetben vagyonbiztonsági) problémák átfogó megoldása ugyanakkor nem várható el, ám az igen,

¹ Az eredeti elképzelés szerinti kiindulási modell. (1.1. fejezetben részletesen kifejtve.)

hogy a helyi szereplők szemlélete kedvező irányba alakuljon át, problémamegoldó képessége fokozatosan javuljon. A módszer alkalmazásával – tapasztalataink szerint – a következő területeken lehet előrelépést elérni:

- a közbiztonsággal kapcsolatos helyi problémák feltárása és ismertté válása;
- az egyes érintett szereplők (önkormányzat, polgárőrség, rendőrség, lakosság) valós képességeinek, önmagukkal és egymással szembeni elvárásainak megismerése;
- a szereplők együttműködésének és tevékenységének koordináltabbá válása;
- külső jó példák megismertetése, alkalmazásuk megfontolása, az adaptálás segítése;
- azoknak a problémáknak az azonosítása, amelyek megoldása a helyi és térségi erőforrásokat meghaladja, s ezért külső (jellemzően kormányzati) beavatkozást, segítséget igényel.

8. A „közös kezdeményezés” vizsgálatunk során részletesen kidolgozott módszertana olyan eszköz, ami a helyi problémák megoldását, a társadalmi konfliktusok enyhítését nem külső szereplők beavatkozásától (segítségétől) várja, hanem azt az okok feltárásával, a helyi erőforrások mozgósításával, a probléma-megoldás koordinációjának erősítésével szolgálja. A közbiztonsággal kapcsolatos problémák kapcsán a „közös kezdeményezés” helyi sikeréhez nélkülözhetetlen az illetékes rendőri szervek aktív együttműködése. Tapasztalataink arra utalnak, hogy a „közös kezdeményezés” módszertana ott alkalmazható igazán nagy sikerrel, ahol a projekt rendőrségi kezdeményezésre indul el, ahol a megalapozott helyzetértékelés a rendőrség tudásbázisán készül el, ahol a közös cselekvési terv elkészítését és végrehajtását a rendőri szervek koordinálják. A „közös kezdeményezés” folyamatának eredményei így elsősorban a rendőrség munkáját segíthetik, növelhetik helyi társadalmi beágyazottságát és elfogadottságát, ennek révén pedig hozzájárulhatnak a szubjektív és objektív biztonság javulásához.

9. A kistélepülések köz- és benne vagyonbiztonságának javításával kapcsolatban látni kell, hogy a helyi társadalmi szereplők ezt elsősorban a rendőrség és az igazságszolgáltatás feladatának tartják. A 2010. évi országgyűlési választásokat követően megalakuló kormány számos, kérdőíves adatfelvételeink során is társadalmi igényként azonosított megoldás jogszabályi háttérét teremtette meg (pl. rendőri jelenlét növelése a kistélepüléseken, a tulajdon elleni szabálysértések büntetési tételeinek szigorítása). Eredményeink azonban arra is felhívják a figyelmet, hogy a helyi vagyonbiztonság hatékonyabb helyi együttműködéssel, kisebb anyagi ráfordítással és a rendelkezésre álló erőforrások hatékonyabb felhasználásával is erősíthető. A rendőrség jelenlegi átalakítása, megerősítése és a tervbe vett jogszabályváltoztatások mellett a sikeres helyi példák megismerésével, a települési/térségi biztonsági problémákra adott – a helyi erőforrásokat mozgósító, a szereplők közti koordinációt erősítő – válaszokkal is komoly előrelépés érhető el.

TARTALOMJEGYZÉK:

I. Zárójelentés.....	6
I.1. A „közös kezdeményezés” lokális közpolitika-formálási ideáltípusának bemutatása.....	6
I.2. A „közös kezdeményezés” ideáltípusának operacionalizálása	9
I.2.1. A lokális vagyonbiztonsági probléma	9
I.2.2. A vizsgálat feladatai.....	12
I.2.3. Magyarországi példák a helyi vagyonbiztonsági helyzet javítására.....	16
I.3. A két vizsgált mikrotérség vagyonbiztonsági helyzete.....	21
I.3.1. A lokális vagyonbiztonsági rendszerek helyzete a két mikrotérségben.....	21
I.3.2. A lokális vagyonbiztonsági rendszerek működésének helyzete a két mikrotérségben	28
I.3.3. A lokális vagyonbiztonsági rendszerek vizsgálatának néhány eredménye – reflexiók a hipotézisekre	38
I.4. „Közös kezdeményezés” a két mikrotérségben – a vizsgálati tapasztalatok áttekintése	44
I.4.1. A „közös kezdeményezés” keretében alkalmazott kutatási és egyeztetési módszerek	44
I.4.2. Az érintett szereplők bevonása	46
I.4.3. A helyzetértékelés elkészítése	47
I.4.4. A vitairat egyeztetése.....	48
I.4.5. A cselekvési terv előkészítése	52
I.4.6. A mikrotérségi társadalmi szerződés megkötése.....	55
I.4.7. Az országos partnerek bevonásának tapasztalatai	57
I.4.8. Eltérések a módszer ideáltípusától	58
I.5. A „közös kezdeményezés” módszertanának alkalmazhatósága a lokális közpolitika formálásban.....	60
I.5.1. Az alkalmazás lehetőségei.....	60
I.5.2. Az alkalmazás akadályai	60
I.5.3. Az alkalmazás veszélyei	61
I.5.4. A külső koordinátor, kutató folyamatban játszott szerepe	61
I.5.5. Az ideáltípus tapasztalatok alapján történő részletezése, pontosítása	62
I.6. Bibliográfia.....	67
I.7. A főbb fogalmak meghatározása – szószedet	70
I.8. Angol nyelvű összefoglaló	72
II. Javaslatok	74
II.1. Lakossági elvárások a kistelepülések vagyonbiztonságának javítása érdekében szükséges kormányzati lépésekkel kapcsolatban	74
II.2. Foglalkoztatáspolitikai javaslatok.....	76
II.3. A Településőr-programmal kapcsolatos javaslatok	79
II.4. A vagyonbiztonság javítását szolgáló javaslatok kistelepülési közösségeknek.....	82
II.5. Hogyan kössünk helyi társadalmi szerződést? – Javaslat helyi és mikrotérségi közösségeknek.....	95

I. Zárójelentés

A következő oldalakon bemutatjuk vizsgálatunk, a „közös kezdeményezés” lefolytatásának tapasztalatait. Az I. fejezetben a „közös kezdeményezés” ideáltípusát mutatjuk be (I.1.), majd vázoljuk, miként operacionalizáltuk a megbízó által megadott feladatokat (I.2.). Ezt követően részletezzük a két vizsgált mikrotérség vagyonszociális helyzetét (I.3.). Az I.4. fejezetben a „közös kezdeményezés” menetét ismertetjük, majd összefoglaljuk a módszertan alkalmazásával kapcsolatos főbb problémákat és tapasztalatokat (I.5.).

A II. fejezetben először a kistelepülések vagyonszociális javításával kapcsolatban feltárt lakossági elvárásokat mutatjuk be (II.1.). Ezután javaslatot teszünk a kistelepülések közszociális helyzetét javító új munkahelyteremtő konstrukció kialakítására (II.2.), majd a Településőr Programmal kapcsolatos javaslatainkat mutatjuk be (II.3.). A II.4. fejezetben vázoljuk a kistelepülési közösségeknek készített, a vagyonszociális javítását szolgáló javaslatokat. Végezetül (II.5.) „Hogyan kössünk helyi társadalmi szerződést?” címmel helyi és térségi közösségeknek készített „közös kezdeményezési” javaslatainkat ismertetjük.

1.1. A „közös kezdeményezés” lokális közpolitika-formálási ideáltípusának bemutatása

A „közös kezdeményezés”, mint a helyi közpolitika-formálás egyik lehetséges típusa közel sem újszerű módszer². A nemzetközi gyakorlatban rendkívül nagy múlttal rendelkezik, és a hazai szinten is több hasonló szemléletű, helyi/térségi partnerségi projekt, program valósult már meg (pl. The Local Agenda 21). Az angolszász irodalomban „bottom-up”-ként megjelenő módszert (melyet szó szerint fordítva alulról-felfelé építkezésnek nevezhetünk) magyarul talán leghelyesebben a „közös helyi kezdeményezés” vagy „helyi partnerség” kifejezéssel illethetjük. A „közös kezdeményezés” az általunk leírt módszertan mellett az alulról építkező, illetve más megközelítésben partnerségen alapuló módszerek egy típusát jelenti (Kovács 2007., Letenyei 2004.), amely a problémafeltáró vizsgálatától a társadalmi szerződésig jut el. De ettől eltérő alulról építkező projektek is lehetnek (pl. a LEADER vagy a térségi foglalkoztatási paktumok hazai gyakorlata).

Közpolitikai értelemben „közös kezdeményezés” az, amelynek során helyi problémára közvetlenül az érintett helyi szereplők keresnek és dolgoznak ki megoldást, elébe menve a külső szereplők (pl. állami szervek, egyéb felsőbb hatóságok) által kínált megoldási és beavatkozási lehetőségeknek.

² Lásd Reason and Bradbury szerk. (2001.), McDonald et al. (2009.), ill. Nielsen and Svensson (2006.)

A „közös kezdeményezés” egy adott lokális társadalmi probléma megoldására erőforrásokkal rendelkező és azokat mozgósítani is kívánó helyi társadalmi szereplők koordinált, érdekmotivált cselekvésének, azaz együttműködésének létrejötte és a közösen meghatározott célok megvalósítása irányába mutató, egyéni és közösségi cselekvések közösen megtervezett és szabályozott, kivitelezett láncolata.

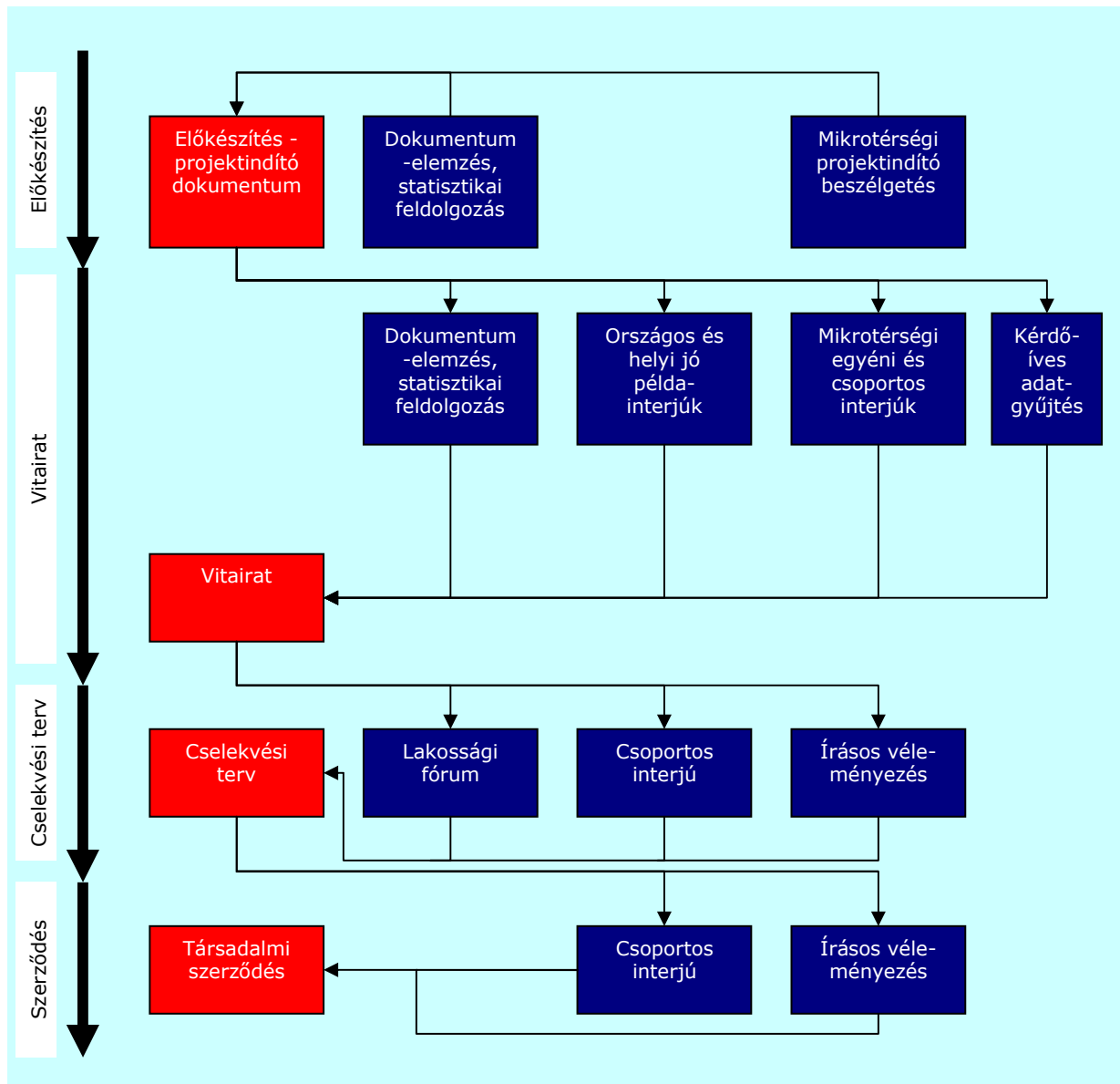
A módszer nem zárja ki sem azt a lehetőséget, hogy állami aktorok is segítséget nyújtsanak a helyi kezdeményezésekhez, sem pedig azt, hogy a lokálisan bevált módszereket adaptálva azokat máshol, más területen is alkalmazza az állam vagy egy másik közösség. Számos nemzetközi példa is bizonyítja például az állami/uniós támogatással megvalósult alulról építkező kezdeményezések sikerét (pl. LEADER).

A „közös kezdeményezés” a projekt során általunk alkalmazott folyamata négy szakaszból épült fel.

1. Az **előkészítés** során a probléma és a lehetőségek elemzése, a jogszabályi és politikai háttér feltárása; előzetes helyzetelemzés zajlik. Az előkészítés szakaszában kerül sor a folyamatban részt vevő helyi szereplők körének definiálására, a folyamat (projekt) lokális megbízói körének kijelölésére, a folyamattal szembeni helyi elvárások azonosítására.
2. Ezt követi a **vitairat elkészítése**, aminek része a problémák feltárása, az érintett szereplők problémáiról alkotott véleményének megismerése. A munka során a külső kutatók, elemzők különböző módszerekkel (mélyinterjúk, félig strukturált interjúk, fórumok, kerekasztal-megbeszélések, kérdőíves felmérések, fókuszcsoportok, terepbejárás) alapos helyzetleírást készítenek. A problémafeltáró vizsgálat eredményei alapján készül el a vitairat, aminek főbb tartalmi elemei a helyzetleírás, a közösségi döntéshozatal céljának meghatározása, a lehetőségek kihasználása szempontjából kulcsfontosságú kérdések azonosítása és megoldási alternatívák felvázolása.
3. A vitairat után a **közös cselekvési terv** elkészítésének szakasza következik, mely több vita- és egyeztetési körből áll(hat). Ezek célja, hogy a kutatók minden lehetséges fórumon (lakossági fórumok, írásos véleményezések, konzultációk során) megvitathassák a vitairatban foglaltakat, így feltárva annak hiányosságait. A helyi érintettek átalakíthatják a vizsgált kérdéssel kapcsolatos előzetes álláspontjukat. A vitakörök alkalmával lehetőség nyílik arra, hogy a konszenzus felé elmozduló helyzetleírásra alapozva a lokális szereplők meghatározzák a kívánatos célt, és sorra vegyék a vizsgált probléma megoldását szolgáló lehetőségeket, eszközöket.
4. A következő szakaszban az érintettek megfogalmazzák, hogy milyen vállalásokra képesek (milyen eszközöket, erőforrásokat képesek felajánlani, biztosítani) a konszenzusos cél elérése érdekében. A folyamat zárásaként **helyi „társadalmi szerződés”** megkötésére kerül sor, ami a vállalások tömör, kölcsönös és nyilvános deklarációját, valamint a megállapodással kapcsolatos közös elvárásokat tartalmazza.

A folyamat főbb szakaszait és a helyzetfeltárás, valamint a konszenzusteremtés során alkalmazott módszereket a következő ábrán tüntettük föl.

1. ábra: A „közös kezdeményezés” folyamata

A „közös kezdeményezés” folyamata során az volt a feladatunk, hogy a kistelepülések vagyonbiztonsági problémáinak helyi/térsgégi megoldására alkalmazzuk a fent bemutatott módszertant, s az ideáltípus és a megvalósulás tapasztalatainak összevetésével tegyünk javaslatot a módszertan átdolgozására és további alkalmazási lehetőségeire.

I.2. A „közös kezdeményezés” ideáltípusának operacionalizálása

I.2.1. A lokális vagyonbiztonsági probléma

A kistelepülések egy részében tapasztalt vagyonbiztonsági³ problémák különösen indokoltá tették a „közös kezdeményezés” folyamatának alkalmazását, hisz a kérdéskör a társadalmi-politikai viták egyik visszatérő témája, sokakat érdekel és érint a kérdés, s a szakmai konszenzus szerint a hatékony bűnmegelőzéshez az érintettek összefogására van szükség. Bár a vonatkozó jogszabályok egyértelműen előírják a vagyonbiztonságban érintettek feladatait, jogait és kötelességeit, ebben – leginkább az erőforrások vélt és valós hiánya miatt – nem mindenütt van működő konszenzus a szereplők feladatairól, és e feladatok elvégzésének megítéléséről.

Vizsgálatunk során a lokális vagyonbiztonsági rendszereket a közösségi bűnmegelőzési rendszer részének tekintettük. E helyi rendszerek működésének eredményessége a közbiztonság javulásában nyilvánul meg. Miként arra a *Társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája* (TBNS) felhívta a figyelmet, a közbiztonságot javítja ugyan a bűnüldözés teljesítményének és a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának növelése, ám a közbiztonság javítása igényli a társadalmat ösztönző és mozgósító programok, technikák intézményesítését is, amelyek a nagy- és kisközösségek, az intézmények, a gazdasági szereplők és az állampolgárok önvédelmi képességét, bűnözéssel szembeni védettségét fokozzák.

„A társadalmat differenciált módon ösztönző és mozgósító bűnmegelőzés eredményes megvalósítása érdekében a Kormánynak, a helyi önkormányzatoknak, a központi és helyi hatóságoknak és intézményeknek folyamatosan együtt kell működniük a civil szervezetekkel, az egyházakkal, az üzleti és gazdasági élet szereplőivel és az állampolgárok kisközösségeivel. A társadalmi bűnmegelőzés rendszerének nyitottnak és befogadónak kell lennie a tudományos, a szakmai és a civil kezdeményezésekre.” (TBNS, 3. oldal)

A hazai kapitalizmus újraszületésének időszakában jelentékeny mértékben megnőtt a polgárok tulajdonában lévő vagyon mennyisége és értéke. Ez a piaci kockázatvállaló motívumoknak megfelelően jelentős bűnelkövetői aktivitást váltott ki, majd késleltetve ugyan, de a védekező mechanizmusok működését is beindította. A lokális vagyonbiztonsági rendszerek vizsgálatát tehát az is indokolja, hogy 1990-et követően a bűnözés gyors növekedésével párhuzamosan megnőtt a vagyon elleni bűncselekmények száma és aránya a hazai bűnözésben. A vagyon elleni bűnözés 1987-ben 61,7 százalék volt, 1991-ben 81 százalék, majd 2008-ra visszaesett 61,1 százalékra. Az elmúlt tíz évben a bűnözés azonban csökkenő tendenciát mutatott, hisz az időszak elején az ismertté vált bűncselekmények száma még meghaladta az 500 ezret, majd számottevő csökkenés után a 2002. évtől 420-430 ezer körüli érték közelében állandósult (Janza-Kenedli 2010.). Ugyanakkor az utóbbi években ráadásul jelentősen emelkedett az ún. „megélhetési bűnözésként” aposztrofált

³ Szakmai meghatározás szerint a vagyonbiztonság olyan állapot, ami komplex megelőző, elhárító, védő és a védelmet garantáló tevékenységek eredményeként jön létre. (Részletesen lásd I.7. fejezet.)

bűncselekmények száma, pl. tűzifa-, felszerelési tárgy-, munkaeszköz-, termény- és állatlopások. Főként a legszegényebb rétegeket érinti az uzorakölcsön, melyet 2009. március elsejétől a Btk. uzora-bűncselekményként nevesít. Feltételezhető, hogy a munkanélkülivé váló emberek, szembesülve a jövedelem-kiesés problémájával, saját alapvető szükségleteik kielégítése végett gyakrabban követnek el kisebb súlyú jogsértéseket, szabálysértéseket (Janza-Kenedli 2010.).

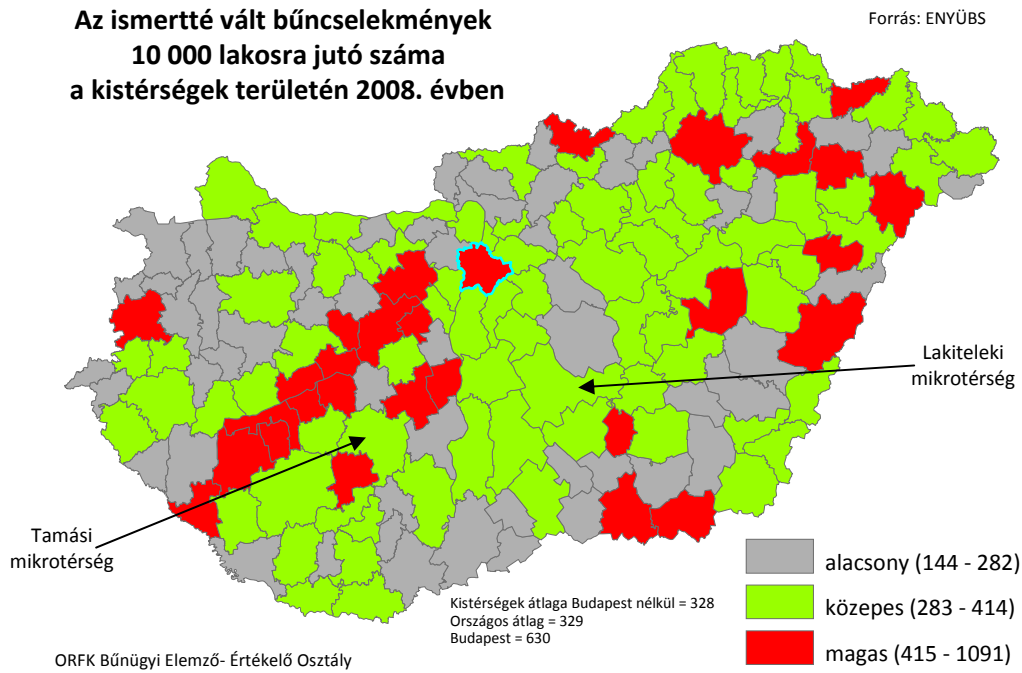
A vagyon elleni jogellenes cselekményeket alapvetően három bűncselekménytípus, a lopás, a betöréses lopás és a csalás határozza meg, amik együttesen a tulajdon elleni jogsértések 74-85 %-át teszik ki. A vagyon elleni deliktumok további jellemzője, hogy az esetek többsége kisebb súlyú vétség. A három – fent említett – legjellemzőbb vagyon elleni bűncselekményt tekintve a vétségek-bűntettek arányára jellemző, hogy azok több mint felét kisebb értékre, vagy szabálysértési értékre vonatkozóan követik el. Főként „megélhetési bűncselekményként” váltak ismertté a mezőgazdasági területeket, gyakran a kistermelőket sújtó termény-, fa- és állatlopások (Janza-Kenedli 2010.).

A vagyon elleni bűnözés jelenségéhez hozzátartoznak a vagyon elleni szabálysértések, amivel kapcsolatban jelentős dekriminalizáció zajlott le a Büntető törvénykönyv vagyon elleni bűncselekményeket szabályozó fejezetében. A vagyon elleni cselekmények bűncselekményi alakzatainak elkövetési értékhatára előbb 10.000 forintra, majd 20.000 forintra emelkedett. Ez a két dekriminalizációs hullám a viszonylag kis értékű vagyon elleni bűnözés jelentős részét a szabálysértések közé szorította, így a bűnözési statisztikákban megjelenő vagyon elleni bűnözés jellemzően a nagyobb értékű ingó vagyontárgyakat fenyegeti. A tömegesnek tekinthető kisebb súlyú vagyon elleni bűnözés nagyobb része a tulajdon elleni szabálysértések között jelenik meg, melyek mérése azonban nem egzakt, ugyanis hiányzik az egységes szabálysértési nyilvántartás. A dekriminalizáció gyengítette a sértettek/áldozatok érdekérvényesülési pozícióját, hiszen a szabálysértési jogterület sokkal kevésbé biztosítja a garanciát és a védelmet, mint a büntetőjogi terület.⁴

Vizsgálatunk aprófalvas, kistelepülési fókuszát az is indokolta, hogy az utóbbi években növekvőben van a kistelepülések bűnügyi terheltsége. Egyes kistérségek lakói bizonyos bűncselekmény-típusok esetében lényegesen nagyobb eséllyel válnak áldozattá, mint a nagyvárosokban élők. Miként arra Janza Frigyes és Kenedli Tamás felhívta a figyelmet, a települések bűnügyi terheltségének értékelésekor figyelembe kell venni a népesség mozgásával összefüggő jelenségeket is. Különösen figyelemreméltó adat a főváros és a nagyvárosok agglomerációból a környező kistelepülések irányába történő kivándorlás mértékének megnövekedése, amely a települések kriminális fertőzöttségének növekedésével is jár (Janza-Kenedli 2010.).

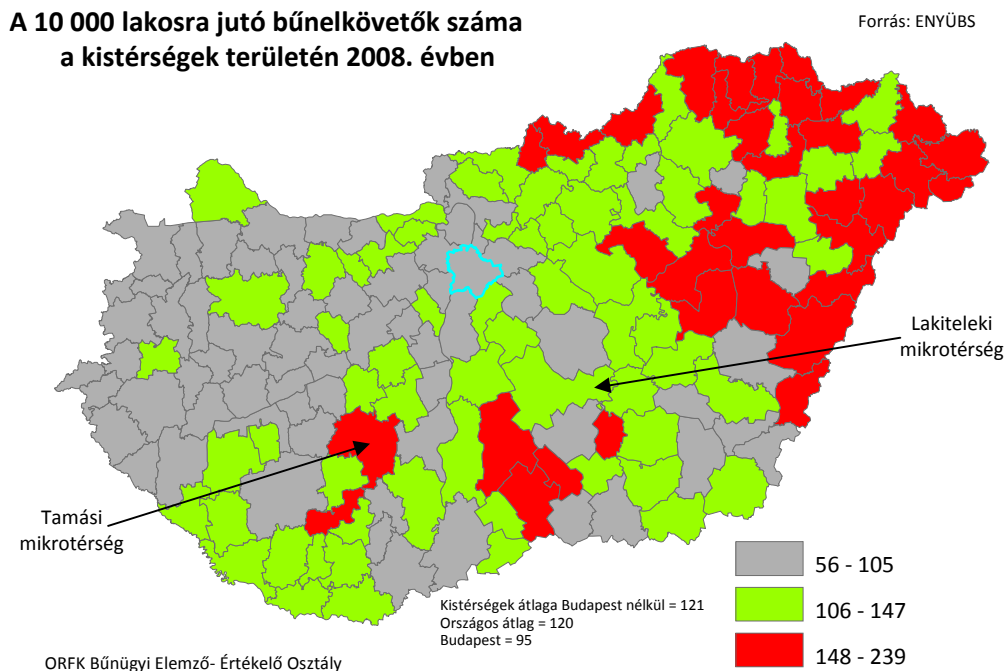
⁴ Jelentés a korábbi évek bűnügyi helyzetképéről és végrehajtott intézkedésekről. <http://www.bunmegelozes.hu/index.html?pid=1719> (A letöltés időpontja: 2010. április 7.)

2. ábra: Az ismertté vált bűncselekmények 10000 lakosra jutó száma

A térkép forrása: Janza-Kenedli 2010.

3. ábra: A 10000 lakosra jutó bűnelkövetők száma

A térkép forrása: Janza-Kenedli 2010.

Janza és Kenedli azt is megállapították, hogy a hátrányos helyzetű kistérségek közbiztonsági helyzetének és az ott lakók életminőségének meghatározó tényezője a kisebb súlyú vagyon elleni és az erőszakos bűncselekmények elkövetésének gyakorisága (Janza-Kenedli 2010.).

A közbiztonság a tanyás térségek átalakulásának is egyik központi kérdésévé vált. A VÁTI és az MTA RKK ATI által 2005-ben készített „Tanyás térségek fejlesztési programja” kiemelt jelentőséget szánt a közbiztonság javításának, ami abban is megnyilvánult, hogy a program hét specifikus célja közé ez is bekerült (VÁTI – MTA RKK ATI 2005.). A program a tanyavilág jellegének feltárását szolgáló térképanyag segítségével a potenciális bűnözési gócok meghatározására és a rendőri jelenlét fokozására tett javaslatot, valamint a közbiztonság erősítésében, a rendfenntartásban a civil részvétel (polgárőrség, szomszédok egymásért-mozgalom) növelésére ösztönöz. A program javasolta a mobiltelefonos segélyhívó és jelzőrendszer, diszpécser szolgálat kialakítását, illetve a határban mozgó közszolgálatot végző személyek közötti kapcsolattartás erősítését, figyelőszolgálat kiépítését.

Az aprófalvas és tanyás térségek utóbbi években tapasztalt növekvő bűnügyi terheltsége problémaként még nem jelent, nem jelenhetett meg a TBNS-ben, ám a hazai gyakorlatban a helyi szereplők, önkormányzatok egyre növekvő hányadát jellemzi korszerű gondolkodású, tudatos helyzetértékelésen, célkitűzésen alapuló, a lehetséges szereplőket jól koordináló, a szükséges eszközrendszert hatékonyan mozgósító helyi bűnmegelőzési tevékenység (Hegedűs 2006.).

I.2.2. A vizsgálat feladatai

A vizsgálat során abból a feltételezésből indultunk ki, hogy

1. A vagyon⁵- és tágabban a közbiztonság⁶ az aprófalvas, vidéki térségekben romlik, aminek eredményeképpen rossz és romló az ilyen településeken élő polgárok szubjektív biztonságérzete⁷.
2. A rendőrség és az igazságszolgáltatás (bűnüldözési és büntetési rendszerek) nem tudnak megfelelni az aprófalvas vidékeken velük szemben napjainkban támasztott lakossági elvárásoknak, az emberek javai már nem a tolerálható szinten biztosítottak, s a veszélyeztetés ellensúlyozása elmarad a szubjektív biztonságérzet szintje által elvárhatótól.
3. E „hagyományos rendszerek” mellett a közbiztonság nem megfelelő színvonalából fakadóan olyan helyi társadalmi kezdeményezések jöttek és jönnek létre, amelyek a helyi/térségi társadalmak szereplőinek egy részét integrálják, és mozgósítják

⁵ (1) A személy anyagi természetű (pénzben kifejezhető értéket jelentő) jogainak és kötelezettségeinek összessége. (2) A nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezmény szempontjából bármilyen típusú vagyontárgy, legyen az anyagi vagy szellemi, ingó vagy ingatlan, tárgyi vagy eszmei, továbbá az ilyen vagyontárgy tulajdonjogát igazoló, vagy abban lévő érdekeltséget bizonyító jogi dokumentumok vagy okiratok. Forrás: 2006. évi C.I.tv. 2. cikk d./ pont

⁶ Az élet- és vagyonbiztonságnak a közállapotoktól függő színvonalú megvalósulása. Forrás: Rendészettudományi Szószedet

⁷ A biztonságának az egyéni tapasztalatok, az érintettség mértéke és minősége oldaláról való megközelítése, elsősorban a szubjektív érzékelés és értékelés folyamatainak jelentőségét hangsúlyozza, s így az emberek szubjektív közérzete alapján méri a társadalom fejlődését és az életminőség mértékét, abból kiindulva, hogy az átlagember tudja leginkább megítélni saját életminőségét. Forrás: Rendészettudományi Szószedet

olyan társadalmi cselekvések megvalósítására, melyek a közbiztonság és benne a vagyonbiztonság javítását szolgálják.

4. A „közös kezdeményezés” technikáival a helyi társadalmak azon tagjai, szervezetei mozgósíthatók, melyek a közbiztonság javítása érdekében komolyabb erőforrásokkal, és így lehetőségekkel rendelkeznek. Feladatunk ezért az, hogy a Magyarország más aprófalvas térségeiben létrejött jó helyi gyakorlatokat megismertessük, s átvételük irányába mozgósítsuk a „közös kezdeményezés” folyamatában részt vevő helyi szereplőket.

A projekt általunk azonosított és belsővé tett célja tehát helyi/mikrotérségi szinten olyan ösztönző és mozgósító programok, technikák megismertetése és adaptálása, amelyek a helyi közösségek, az intézmények, a gazdasági szereplők és az állampolgárok önvédelmi képességét, jogsértéssel szembeni védettségét fokozzák. Úgy értelmeztük feladatunkat, hogy a biztonság⁸ olyan közjószág, aminek kialakításában a helyi közösségek valamennyi tagjának – köztük a rendőrségnek⁹ – jól körülhatárolható felelőssége és lehetősége van.

A kérdés vizsgálatunk során az volt, hogy a „közös kezdeményezés” módszerének segítségével

- tudjuk-e, s ha igen, milyen mértékben tudjuk mozgósítani a közbiztonság javítására a helyi társadalmak szereplőit
- tudjuk-e, s ha igen, milyen mértékben tudjuk erősíteni a jó helyi közbiztonság kialakításában feladatot végző szereplők közti együttműködést.

A folyamat során azt is célul tűztük ki, hogy a helyi érintettek, végiggondolva a lehetőségeket, a jogszabályi keretek között maguk határozzák meg, milyen vállalásokat tesznek a vagyonbiztonság javítása érdekében.

⁸ A biztonság alapvető egyéni, nemzeti és közösségi (szövetségi) érték, olyan állapot vagy helyzet, amely a fenyegetések és a veszélyek tudatosan (hallgatólagosan) elfogadott, elviselt szintjén valósul meg. Alapját a külső fenyegetettségől való megbízható védelem, a (védendő, vagy védelmi) rendszer belső stabilitása, rendezettsége képezi. A biztonság nem lehet állami vagy hatósági monopólium, hanem „immateriális társadalmi (össz)termék”, amely érdekközvetítés, egyeztetett cselekvés, tudatos kooperáció útján jön létre. Forrás: Rendészeti szöszedet

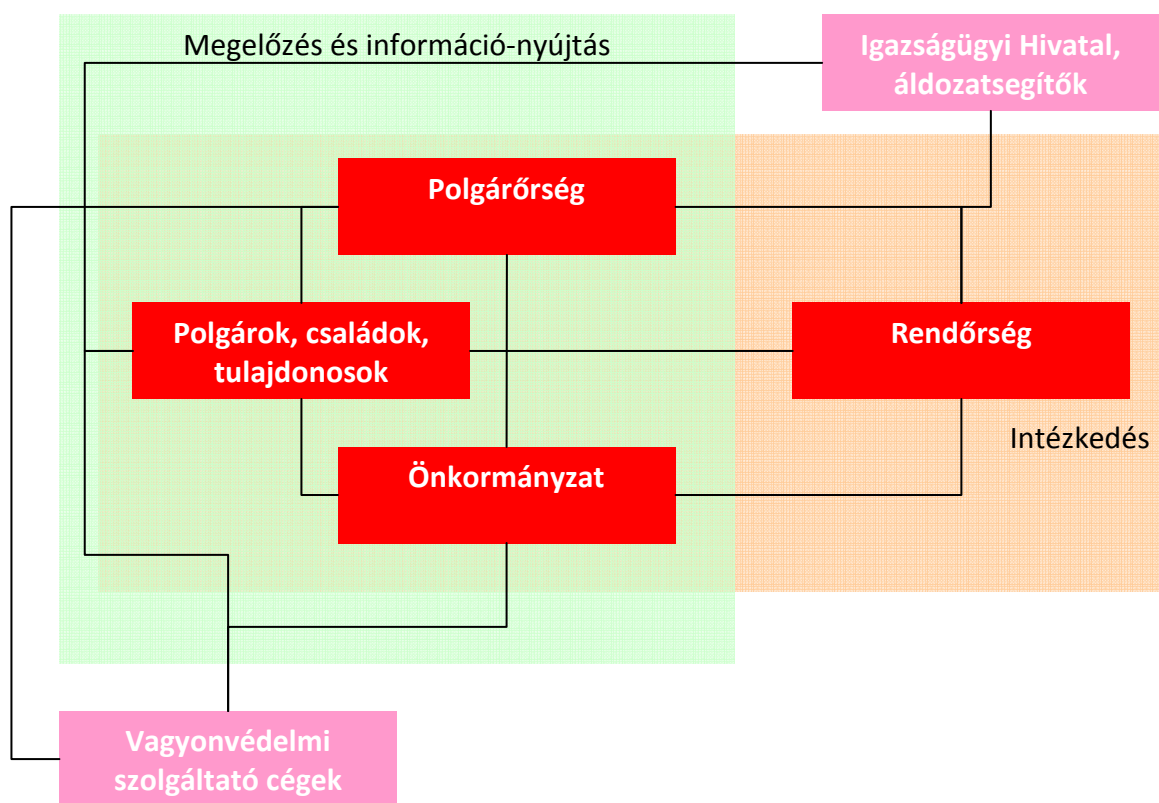
⁹ „2. § (2) A Rendőrség a feladatának ellátása során

- a) együttműködik az állami és a helyi önkormányzati szervekkel, a társadalmi és a gazdálkodó szervezetekkel, az állampolgárokkal és azok közösségeivel;
- b) segítséget nyújt - jogszabályban meghatározott esetben - az állami és a helyi önkormányzati szervek hivatalos eljárásának zavartalan lefolytatásához;
- c) támogatja a helyi önkormányzatoknak és az állampolgárok közösségeinek a közbiztonság javítására irányuló önkéntes tevékenységét.” (1994. évi XXXIV. törvény)

A lokális vagyonbiztonsági rendszer a helyi közbiztonságban mint közjószág előállításában közreműködő, a köz- és magántulajdon védelmében működő, eltérő erőszak-alkalmazási jogkörrel rendelkező, formálisan és informálisan szerveződő társadalmi szereplők, valamint az általuk egyéni vagy kollektív módon, a vagyonbiztonság érdekében végrehajtott, koordinált és szabályozott cselekvések összessége.

A „közös kezdeményezés” folyamatába bevonandó szereplők és kapcsolódásaik azonosításakor a következő ábrán sematikus jelleggel feltüntetett rendszerből indultunk ki. Ezen azokat a főbb társadalmi szereplőcsoportokat jelenítettük meg, melyeknek a lokális vagyonbiztonsági rendszerben, a vagyonvédelemhez kapcsolódó tevékenységekben feladatuk és intézkedési lehetőségük van.

4. ábra: A lokális vagyonbiztonsági rendszer főbb szereplői és feladataik

A jogsértő cselekményt elkövetők által veszélyeztetett ingóságok és ingatlanok tulajdonosainak a vagyonbiztonság szempontjából teendőjük a vagyonvédelmi megelőzés, illetve káresemény (bűncselekmény, szabálysértés) esetén az illetékes rendőri szervek tájékoztatása, információval való ellátása. A közelmúlt egyes nagy médianyilvánosságot kapó eseményei ugyanakkor arra utalnak, hogy a tulajdonosok által alkalmazott vagyonvédelmi eszközök köre egyes esetekben túllép a jogszerűség határain. Ezek az események komoly helyi és országos vitákat váltottak ki, ráirányítva a figyelmet a lokális vagyonbiztonsági rendszerek működésének problémáira.

A települési önkormányzatok és a bűnmegelőzésben érintett helyi civil szervezetek (pl. polgárőrség¹⁰) feladata szintén a megelőző tevékenység, olyan közösségi infrastruktúrák működtetése, melyek egyrészt elrettentő szereppel bírnak, másrészt a bűnelkövetés esetén segítik a felderítést és intézkedést. Szerepükről a TBNS a következőket fogalmazza meg:

„A társadalmi bűnmegelőzési stratégia, az annak megvalósítását szolgáló kormányzati cselekvési program csak az önkormányzatok közreműködésével válhat a helyi társadalompolitika integrált részévé. Az önkormányzatoknak a helyi rendőrséggel együttműködve aktív és vezető szerepet kell játszaniuk a helyi közösség biztonságát szolgáló tervek elkészítésében. Kezdeményező szerepük van a helyi jelzőrendszerek, a legkülönbözőbb együttműködési formák szervezésében, a helyi bűnmegelőzési programok koordinálásában, végrehajtásában, valamint folyamatos értékelésében. A helyi önkormányzat ösztönzi és motiválja a helyi közösség szakmai és civil önszerveződéseit.”

A rendőrség a jogsértők elleni fellépés eszköztárának számos elemével kizárólagosan rendelkezik, és így a vagyonsvédelmi rendszer megkerülhetetlen szereplője. Noha állampolgárként maguk a vagyontárgyak tulajdonosai, valamint a civil és önkormányzati szervezetek tagjai is rendelkeznek a bűnelkövetést közvetlenül meggátoló vagy a felderítést segítő eszközzel, ám ezek lényegesen korlátozottabbak a rendőrségénél, és azokat az érintettek nem mindig ismerik, illetve azzal nem tudnak élni. A rendőrségnek a TBNS szerint a közbiztonságot fenyegető veszélyek azonosítása, elhárítása érdekében állandó kapcsolatban kell lennie a helyi közösséggel. A lokális vagyonsvédelmi rendszer „külső” szereplői a vagyonsvédelmi szolgáltatásokat, eszközöket biztosító üzleti vállalkozások, illetve a vagyonsvédelmi bűncselekmények áldozatait segítő Igazságügyi Hivatalok. A „közös kezdeményezés” folyamatába kulcsszereplőként a fenti megfontolások alapján a rendőrkapitányságok, a polgárőrsegek, a települési önkormányzatok, az Igazságügyi Hivatalok, a vagyonsvédelmi vállalkozások képviselőit vontuk be.

A következő oldalakon bemutatjuk, hogy a lokális vagyonsvédelmi rendszerek működésének javítása, a károkozás mértékének és gyakoriságának csökkentése érdekében tett külső javaslatunk - egyben a helyzetértékelés során alkalmazott szempontok - milyen példák tapasztalataiból származtak. Ezeknek a példáknak a kiválasztásakor és részletes, esettanulmány jellegű vizsgálatakor a következő feltételezésekből indultunk ki:

1. A lokális vagyonsvédelmi rendszerek kiépültségének mértékére hat a megvéendő vagyontárgyak aggregált értéke, és ott, ahol kevesebb a megvéendő vagyontárgy, kevésbé kiépült a rendszer.

2. A lokális vagyonsvédelmi rendszer fizikai infrastruktúrájának kiépültsége feltételezhetően hat a károkozás várható nagyságára, és ahol kiépületlenebb az infrastruktúra, ott gyakoribb a károkozás. Azt is feltételeztük, hogy a kevésbé védett ingóságok és ingatlanok kiszolgáltatottabbak a károkozással szemben.

¹⁰ Dr. Krémer Ferenc kutatásai szerint ugyanakkor a polgárok összetartozónak tekintik a rendőrséget és a polgárőrséget, a polgárok a polgárőrséget nem tekintik civil szerveződésnek. A polgárőrség (rendőrséggel együtt) elfoglalt helye attól függ, mennyire hisznek az emberek abban, hogy biztonságukat ezek a szervezetek hozzák létre és tartják fenn. A polgárok hivatalnak, tőlük elkülönülő intézménynek tekintik a polgárőrséget, amelyet a rendőrséghez tartozónak látnak (Krémer 2007.).

3. A vagyonvédelmi szereplők kapacitásainak minősége és mennyisége szintén hat a károkozás mértékére, mert ahol nincs vagy gyenge a tulajdonosok formális és informális „védelmi képessége”, összefogása, ott gyakoribb a károkozás. Azt is feltételeztük, hogy ahol nincs működő közmegegyezés az egyes vagyonvédelmi szereplők feladatairól, ott gyakrabban épülnek ki a jogszerűség határait átlépő vagyonvédelmi megoldások.

4. A vagyonvédelmi szereplők közti együttműködés milyensége szintén hat a károkozás mértékére, mert feltételezéseink szerint, ahol kisebb a megelőzésben és bűnüldözésben érintett szereplők közti együttműködés intenzitása, ott gyakoribb a károkozás. Azt is feltételeztük, hogy ahol kisebb a megelőzésben és bűnüldözésben érintett szereplők közti együttműködés intenzitása, ott kevésbé hatékony a bűnelkövetők felderítése.

5. Feltételeztük továbbá, hogy a rendőrség lokális fizikai jelenléte és bűnüldözési tevékenységének eredményessége szintén hat a károkozás mértékére, mert ahol érzékelhetően kisebb a rendőri jelenlét, ott vélhetően gyakoribb a károkozás, és ahol rosszabb a felderítés mértéke, ott szintén gyakoribb a károkozás.

I.2.3. Magyarországi példák a helyi vagyonbiztonsági helyzet javítására

A helyi jó gyakorlatok vizsgálata és „közös kezdeményezésbe” való integrálása során az Országos Bűnmegelőzési Bizottság (OBmB) munkatársainak ajánlása alapján négy helyi kezdeményezés (Mórahalom, Zalaegerszeg térsége, Karancslapujtő, Szigetvár) közelebbi vizsgálatát végeztük el, amely kiegészült egyrészt a közelmúltban nagy visszhangot eredményező település példájával, Érpatakkal; másrészt a 2001-2006 között intenzíven működő – városi és kistérségi erőforrásokat is mozgósító – Közösségi Bűnmegelőzés Zempléni Modelljével¹¹. Az elemzések alapján az alábbi három csoportba sorolhatjuk a vizsgált lokális vagyonbiztonsági megoldásokat:

1. Az **információ-áramlás hatékonyságának javításán alapú programok** célja a bűnüggel kapcsolatos információk cseréjének gyorsítása, leegyszerűsítése, ennek érdekében nagymértékben javítani kell a bűnmegelőzésben és/vagy a bűnüldözésben érintett szereplők együttműködését. Ezek a programok kiegészülhetnek számos más elemmel, például szociális programokkal is. Az információ alapú rendszerre kiváló példa Mórahalom városi közbiztonsági programja. A Szeged közelében található Mórahalmon közbiztonsági referenci munkakör létrehozásával intézményesítették a közbiztonságban érintett szereplők közötti párbeszédet és tevékenységeik koordinációját. Az információ-áramlás így sokkal hatékonyabb lett. A lakosságtól, a külterületi dolgozókból álló civil hírlánctól és a különböző önkormányzati szervektől a közbiztonsággal kapcsolatos információk a referenshez áramlanak, aki intézkedik a megfelelő lépésről, irányítja a közterület-felügyelőt, a településőröket, a fizetett polgárőröket, a tanyagondnokokat, és napi kapcsolatban van a rendőrséggel. A szisztéma révén jelentősen javult a település és külterületének biztonsága.

¹¹ A 2001-2006 közt működő programot a Belügyminisztérium keretei között működő Országos Bűnmegelőzés Tanács kísérleti modellként jegyezte, forrást rajta kívül a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány, néhány kisebb szervezet, és 2004-ben az Országos Bűnmegelőzési Bizottság biztosított. Lásd www.kozossegibunmegelozes.hu

Fontos eleme a mórահalmi modellnek a fizetett polgárőrök alkalmazása, amely révén nagyban növelhető volt a civil szervezet működésének határfoka. Mindez kiegészül egy GSM-alapú házi segélyhívó eszközrendszer működtetésével.

Szintén az információ-áramlás javítását szolgálja a zalaegerszegi és az őriszentpéteri kistérségben működő rendszer. A tipikus nyugat-dunántúli aprófalvas térségben az idős személyek vannak a leginkább kitéve az áldozattá válás veszélyének. Ennek ellensúlyozására a két kistérségben két pilléren nyugvó rendszert építettek ki. A két kistérség minden településén a szociális gondozók alapvető közbiztonsági képzésben részesültek, ennek köszönhetően tisztában vannak vele, hogy valamilyen közbiztonságot érintő szituációban melyek a szükséges lépések. Ennek eredményeként, ha idős személyek értesítik őket, esetleg gyanús személyeket észlelnek a környéken, szükség szerint hívják a rendőrséget, a szerződött vagyonvédelmi vállalkozás munkatársait, vagy az önkormányzatot. Emellett a kistérség idős lakosait igyekeznek személyi segélyhívó eszközzel is ellátni. A készülék a vagyonvédelmi szolgáltató zalaegerszegi központjában riaszt, az ottani diszpécser azonnal segíteni tud a rászoruló személyen. E kétpillérű rendszer eredményeként nagyban javult az idősök biztonságérzete, és csökkent a kárukra elkövetett lopások, csalások száma.

A Nógrád megyei Karancslapujtón 2006 óta működő program nagyban hasonlít a mórահalmira. Ezen a településen is alkalmazni kezdtek egy közbiztonsági referenst, az önkormányzat szorosabbra fűzte a kapcsolatot a rendőrséggel, megalakult a polgárőrség és kiépítették a házi segélyhívó rendszert. Az utóbbi években már két fő településőr is dolgozik a faluban, mindezt egy 12 egységből álló kamerarendszer is kiegészíti. A helyi lapon keresztül folyamatosan tájékoztatják a lakosságot a veszélyekről és teendőkről, amelynek a megelőzésben van nagy szerepe.

2. A társadalmi kohéziót erősítő programok a hazai helyi közbiztonsági és bűnmegelőzési programok azon csoportját képezik, amelyek a társadalmi integráció erősítésével kívánnak a fennálló problémákra választ adni. Ilyen programmal találkozhatunk Szigetváron, ahol a társadalmi integrációt, a közösség összetartozását különböző közösségi versenyek segítségével igyekeznek javítani: például városismereti tudáspróbát szerveznek diákoknak, illetve megszervezik a városrészek vetélkedőjét: ennek során a lakosok részt vesznek a zöldterületek fenntartásában, művelésében, a falfirkák eltakarításában. Mindezek eredményeként a városrészt és egymást megismerve erősödik a helyi közösség, csökken a bűncselekmények száma, javul a bűnmegelőzés eredményessége. A program eredményei a szubjektív biztonságérzet javulásában és a kisebb értékű rongálások számának csökkenésében érhetőek tetten.

3. A helyi rendeletek szigorításával és fokozott betartásával működő modell, amelynek nagy nyilvánosságot kapott példája Érpatakon működik. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei településen számos közbiztonsággal kapcsolatos önkormányzati rendelet szigorítására került sor az utóbbi években. A rendőrség és az önkormányzat közti megegyezés szerint a településen a 20 ezer Ft értékhatár alatti tulajdon elleni szabálysértési ügyekkel is a rendőrség foglalkozik, aminek köszönhetően nagyban javult a felderítési arány. Így tettenérés esetén akár a 2000 Ft-os ügyekben is intézkednek a rendőrök, amelynek komoly visszatartó ereje is van. Az önkormányzati dolgozók, mezőrök digitális fényképezőgépük segítségével minden szabálysértést dokumentálnak, ennek köszönhetően meggyorsultak az eljárások is. Mindezen intézkedések kiegészültek a helyi rendeletek szigorításával, pl. a közterületi alkoholfogyasztás tilalmával, illetve a helyi adók beszedését is megszigorították.

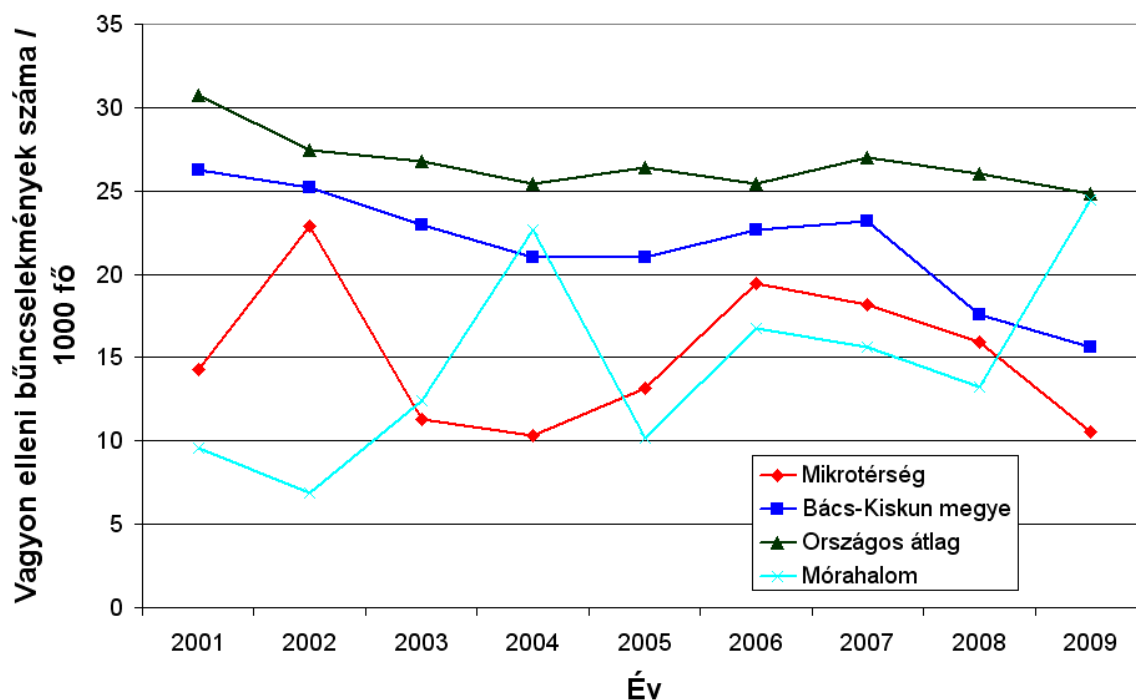
A bemutatott köz- és vagyonbiztonsági kezdeményezések alkalmazott eszközeit a következő táblázatban foglaltuk össze.

1. táblázat: Köz- és vagyonbiztonsági megoldások – jó példák

A rendszer elemei	Mórahalom	Zalaegerszeg térsége	Karancslapujtő	Szigetvár	Érpatak
Polgárőrség	Igen (fizetett)	Nem része a programnak	Igen (a program részeként megszervezték)	Nem része a programnak	Nincs információ
Településőrség	Igen	Nem része a programnak	Igen	Nem része a programnak	Nem
Civil hírlánc	Igen	Igen	Nem	Nem	Nem
Segélyhívó rendszer	Igen	Igen	Igen	Nem	Nem
Kivonuló szolgálat	Igen (önkormányzati szervezet)	Igen (vagyonvédelmi cég)	Igen (vagyonvédelmi cég)	Nem	Nem
Helyi rendeletek szigorítása és betartásuk fokozott ellenőrzése	Nem	Nem	Nem	Nem	Igen
Kamerarendszer	Igen	Nem	Igen	Nem	Nem
Közterület-felügyelet, mezőőrség, tanyagondok	Igen	Nem	Nem	Nem	Igen
Lakossági bűnmegelőzési felvilágosítás	Igen	Igen	Igen	Igen	Nem
A rendőrség bevonása a helyi közbiztonsági rendszerbe	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen
Közösségfejlesztés	Igen	Igen	Igen	Igen	Nem
Közbiztonsági önkormányzati bizottság	Igen	Nem	Igen	Nem	Nem
Közbiztonsági referens	Igen	Nem	Külső, nagy tapasztalatokkal rendelkező szakértő	Nem	Nem

Az egyes települési-térségi közbiztonsági kezdeményezések eredményessége a bűnözési statisztikák segítségével is vizsgálható. A következő ábrán a vagyon elleni bűncselekmények számának alakulásáról közlünk adatokat, a móralthalmiakat összehasonlítva az országos átlaggal, illetve a Bács-Kiskun megyei és benne a lakiteleki mikrotérség átlagával. Mórahalom város közbiztonsági rendszere – néhány kiugró évtől eltekintve – jelentősen az országos átlag alatt tudta tartani a bűncselekmények és benne a vagyon elleni bűncselekmények számát.

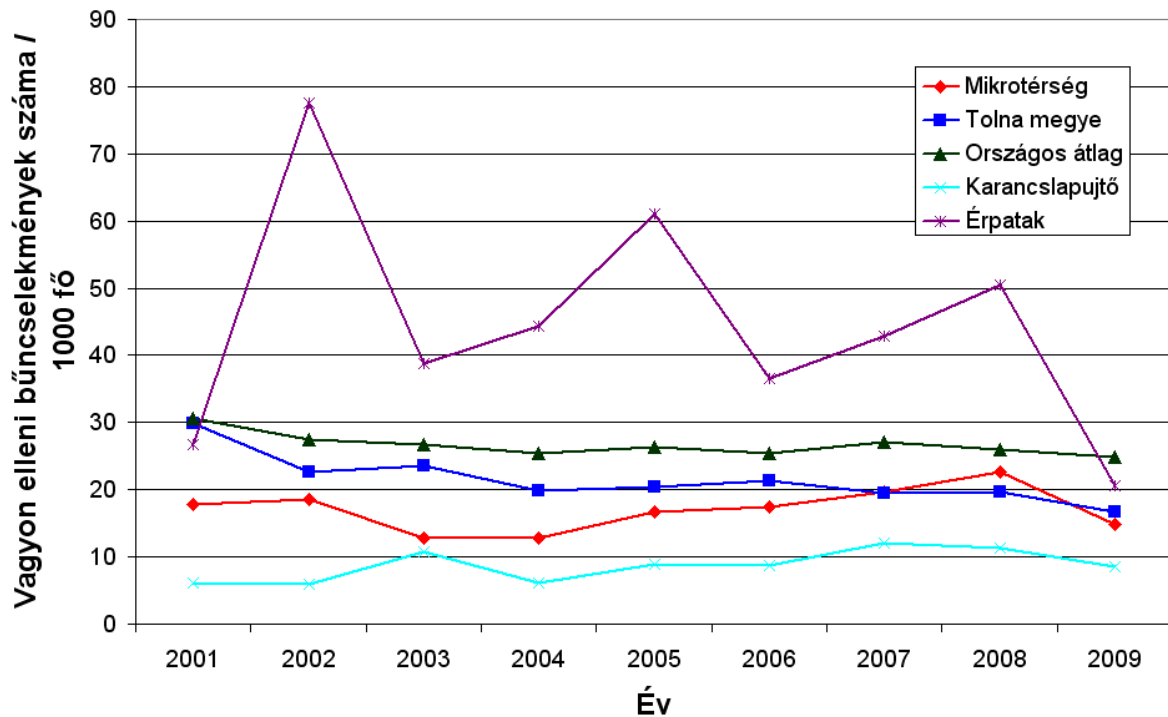
5. ábra: A vagyon elleni bűncselekmények számának alakulása a Lakiteleki mikrotérségben és Mórahalmon

Karancslapujtó és Érpatak vagyon elleni bűncselekmények számára vonatkozó statisztikáit a tamási mikrotérség és Tolna megye adataival hasonlítottuk össze. Karancslapujtó helyzete e statisztikák szerint nemcsak az országos átlagnál jobb, de a vizsgált két mikrotérségénél és Mórahaloménál is jobb. A karancslapujtó rendszer alkalmasnak tűnik tehát a vagyonbiztonságra veszélyes cselekedetek megakadályozására.

Érpatakon a vagyonbiztonság helyzetét jelző bűnügyi statisztikák az országos átlagot meghaladó mértékű bűnözésről számoltak be, aminek csökkenése 2009-re látványos mértékű volt. A rendelkezésünkre álló eszközökkel nem tudjuk bizonyítani, hogy ez csak egyszeri csökkenésnek tekinthető-e, illetve azt sem, hogy ebben a csökkenésben mekkora a fentiekben bemutatott intézkedések szerepe.

6. ábra: A vagyon elleni bűncselekmények számának alakulása a Tamási mikrotérségben, Karancslapujtón és Érpatakon

I.3. A két vizsgált mikrotérség vagyonbiztonsági helyzete

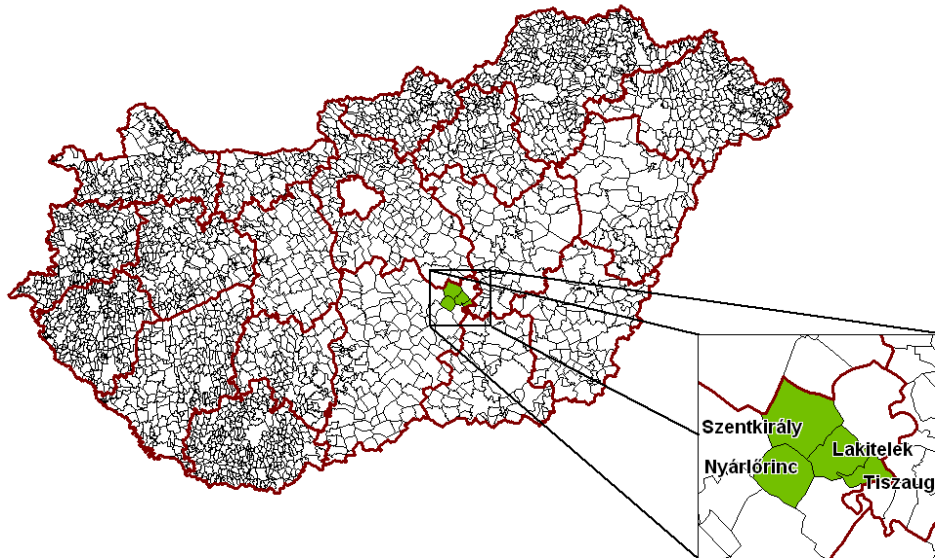
I.3.1. A lokális vagyonbiztonsági rendszerek helyzete a két mikrotérségben

A vizsgálandó mikrotérségek kiválasztása során a következő szempontokat vettük figyelembe:

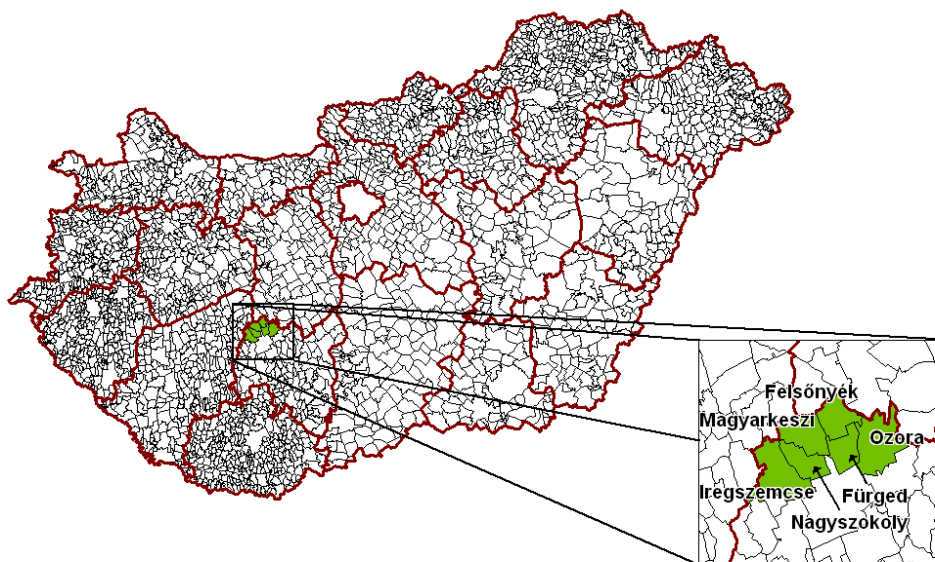
- a megbízó elvárásaival összhangban községi jogállású települések kerüljenek be a vizsgálatba;
- mind a dunántúli aprófalvas, mind pedig az alföldi tanyás térségek sajátos problémái megjelenjenek a kiválasztott mikrotérségekben;
- a mikrotérségekben ne legyenek olyan társadalmi-politikai feszültségek jelen, melyek ellehetetleníthetik a vizsgálatot;
- biztosított legyen a rendőri szervek együttműködése
- biztosított legyen a helyi-mikrotérségi fogadókészség és együttműködés.

A vizsgálatot két mikrotérségben hajtottuk végre, melyek a következő településeket foglalják magukba és megfelelnek a fenti szempontoknak:

Kecskeméti kistérségből (Bács-Kiskun megye): Lakitelek, Nyárlőrinc, Szentkirály, Tiszaug;

Tamási kistérségből (Tolna megye): Felsőnyék, Fürged, Irgszemcse, Magyarkeszi, Nagyszokoly, Ozora, Tamási.

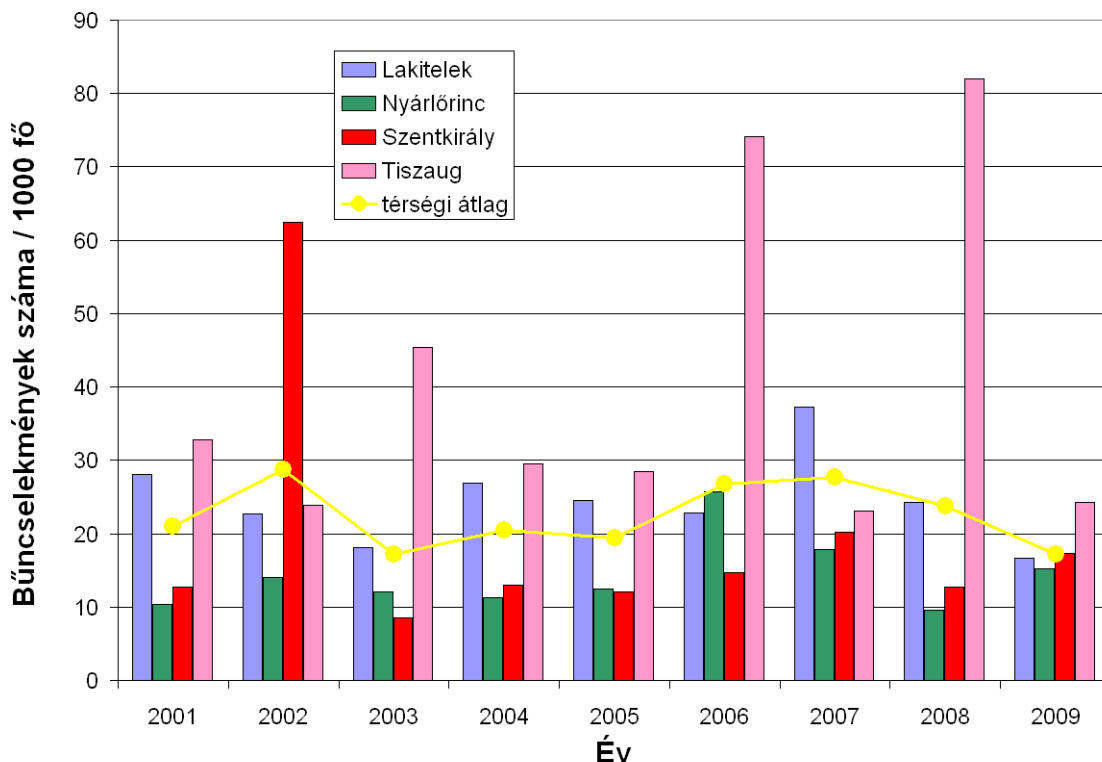
Lakitelek és környéke

A Lakitelek, Nyárlőrinc, Szentkirály és Tiszaug települések alkotta mikrotérség Bács-Kiskun megyében, a kecskeméti kistérségben található. A mikrotérség összesen 248 km²-en terül el.

Legkiterjedtebb közigazgatási területe Szentkirály településnek van (102 km²). Sajátos tényező a mikrotérségben a Tisza folyó jelenléte, amely mint nyári idegenforgalmi célpont nagy átmenő, illetve időszakos forgalmat vonz. A vizsgált négy települést tartalmazó mikrotérség össznépessége 2008-ban 10034 fő volt. A 2001-es népszámlálás szerint az itt élők viszonylag kis arányban vallották magukat nem magyar nemzetiségűeknek, mindenhol 1 %, vagy ez alatti arányt képviselnek a kisebbséghez tartozók. Az egész mikrotérségben összesen 40 fő vallotta magát valamely kisebbségi csoporthoz tartozónak. A négy település társadalmi helyzete a magyar és a megyei átlaghoz viszonyítva némiképp rosszabb jövedelmi helyzetű. Az egy főre jutó jövedelem mikrotérségi átlagos szintje 576.600 Ft, ami elmarad mind a megyei (645 ezer Ft), mind az országos átlagtól (830 ezer Ft). A becsült munkanélküliségi ráta a mikrotérségben átlagosan 6,8 % volt 2008-ban, ám településenként jelentős különbségeket mutat.

A mikrotérség a Kecskeméti Rendőrkapitányság illetékességi területéhez tartozik, a terület körzeti megbízottait Tiszakécskéről irányítják, ahol a legközelebbi rendőrőrs is található. Az ismertté vált bűncselekmények száma a mikrotérségben évről-évre ingadozó. Míg 2009-ben 166 esetről szerzett tudomást a rendőrség, addig az utóbbi évtized egyes éveiben 260-280 eset is előfordult egy évben. Éves szinten átlagban 110 bűncselekményre derült fény 2001 és 2009 között. Országos és megyei összehasonlításban nézve a térség kedvező értékekkel jellemezhető: míg itt 2009-ben az ezer főre jutó ismertté vált bűncselekmények száma 17 volt, addig Bács-Kiskun megyében 27, országosan pedig 39 körül alakult ez az érték.

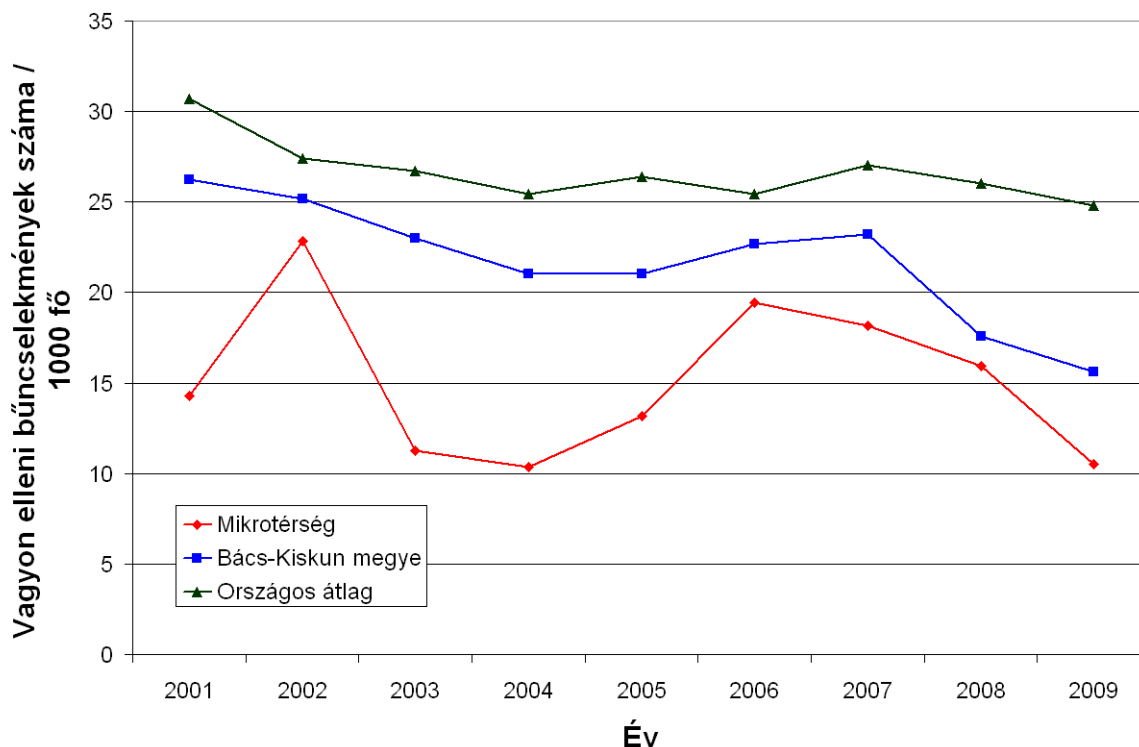
7. ábra: A bűncselekmények számának alakulása a lakiteleki mikrotérség településein 2001-2009

A mikrotérségben elkövetett bűnesetek összetételére jellemző, hogy legnagyobb részük vagyon elleni (nem erőszakos) bűncselekmény. Minden településen, minden évben legalább

az esetek felét ez a kategória tette ki, ám egyes években és egyes helyeken a bűncselekményeknek akár 80-90 %-a is vagyon elleni típusú volt.

8. ábra: A vagyon elleni bűncselekmények 1000 főre jutó számának alakulása a lakiteleki mikrotérségben 2001-2009

A reprezentatív nem tekinthető lakossági adatfelvétel eredményei szerint a mikrotérség közbiztonsági helyzetét közepesre ítélik az ott élők. Vélhetően a válaszadók összetételéből fakad, hogy Lakitelken és Szentkirályon némileg rosszabb a másik két településnél a közbiztonság megítélése.

2. táblázat: A települések közbiztonsági helyzetének lakossági megítélése a lakiteleki mikrotérségben

Milyenek tartja települése közbiztonságát?	Jónak, %	Közepesnek, %	Rosznak, %
összes megkérdezett	22	64	14
Lakitelken élők	6	57	37
Nyárlőrincen élők	26	66	8
Szentkirályon élők	16	59	25
Tiszaugon élők	28	67	5

Az összetétel-hatással hozhatók összefüggésbe a rendőrség, a polgárőrség és az önkormányzatok közbiztonsággal kapcsolatos tevékenységének lakossági megítélésében mutatkozó települési különbségek is. A rendőrség megítélése közepes, míg a polgárőrségé kimondottan jónak mondható, s az önkormányzat tevékenységével is inkább elégedettek a válaszadók. Mivel Lakitelken és Szentkirályon a másik két településhez képest a válaszadók nagyobb része volt már áldozat, ezért itt rosszabbak a véleményátlagok is.

3. táblázat: A rendőrség, a polgárőrség és az önkormányzat közbiztonsággal kapcsolatos munkájának lakossági megítélése a lakiteleki mikrotérségben

	Rendőrség munkájának megítélése (1-5 iskolai osztályzatra alakítva)	Polgárőrség munkájának megítélése (1-5 iskolai osztályzatra alakítva)	Az önkormányzat jó munkát végez a közbiztonság javítása érdekében – az egyetértők aránya %
összes megkérdezett	2,9	4,0	57 %
Lakitelken élők	2,4	3,1	37 %
Nyárlőrincen élők	3,4	4,3	70 %
Szentkirályon élők	2,2	3,5	46 %
Tiszaugon élők	3,1	4,3	56 %

Tamási mikrotérség

Füged, Felsőnyék, Iregszemcse, Magyarkeszi, Nagyszokoly és Ozora községek alkotta mikrotérség a tamási kistérséghez tartozik, amely az ország 33 leghátrányosabb társadalmi-gazdasági helyzetű kistérségének egyike. A vizsgált települések számára Tamási jelenti a központi települést. A települések egymás közötti kapcsolatait meghatározza a közúti megközelíthetőség, így a megfelelő közúti összeköttetésben lévő települések között szorosabb, a távolabbi települések között lazább kapcsolat jellemző.

A 2001-es népszámlálás szerint a vizsgált településeken élők kis számban vallották magukat nem magyar nemzetiségűeknek (392 fő), így átlagosan 5 %-os arányt képviselnek a kisebbséghez tartozók. A kisebbségek aránya Iregszemcsén a legkisebb, ahol a lakosság mindössze 1 %-a vallotta magát valamely kisebbségi csoporthoz tartozónak. Szám szerint a legtöbb kisebbségi Nagyszokoly településen él (összesen 109 fő), ahol a cigányság képvisel jelentősebb létszámot.

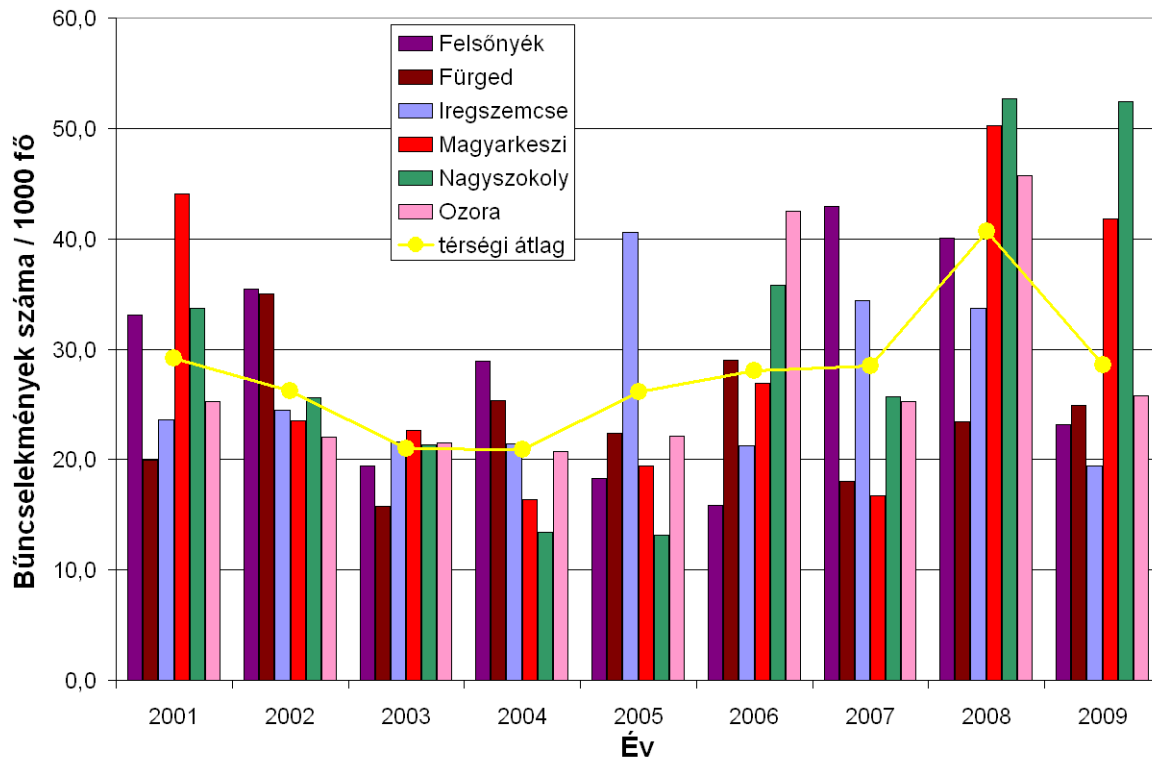
A vizsgált mikrotérség társadalma a magyar és a megyei átlaghoz viszonyítva rosszabb jövedelmi helyzetű. Az egy főre jutó jövedelem mikrotérségi átlagos szintje 419.300 Ft, ami elmarad mind a megyei (721 ezer Ft), mind az országos átlagtól (830 ezer Ft). A vizsgált települések jellemző sajátossága a helyi munkalehetőség hiánya. Nagyon kevés a vállalkozás a településeken, és jellemzően mezőgazdasági cégek nagyon kevés embert foglalkoztatnak, döntően önfoglalkoztatók. A mikrotérségben összesen 530 regisztrált vállalkozás található a 2007-es adatok szerint, ebből 429 egyéni vállalkozás, míg 101 társas vállalkozás. A vizsgált településekre az országos átlagot jelentős mértékben meghaladó munkanélküliségi arány jellemző, amely egyes településeken eléri a 20 % körüli hányadot is. Jellemzően magas a képzetlen munkaerő aránya, sokan még általános iskolai végzettséggel sem rendelkeznek. Szintén hasonlóan az országos mintához, a települések bevételei a központi költségvetésből származnak és a kötelező feladatok ellátását szolgálják, pénzügyi mozgásterük rendkívül szűk.

A mikrotérség a Tamási Rendőrkapitányság illetékességi területéhez tartozik, a terület körzeti megbízottait innen irányítják. Körzeti Megbízotti Iroda Iregszemcse, Magyarkeszi és Ozora településeken található.

Az ismertté vált bűncselekmények száma a mikrotérségben jelentős ingadozást mutat. 2009-ben 236 esetről szerzett tudomást a rendőrség, addig az utóbbi évtizedben 180 és 340 eset is

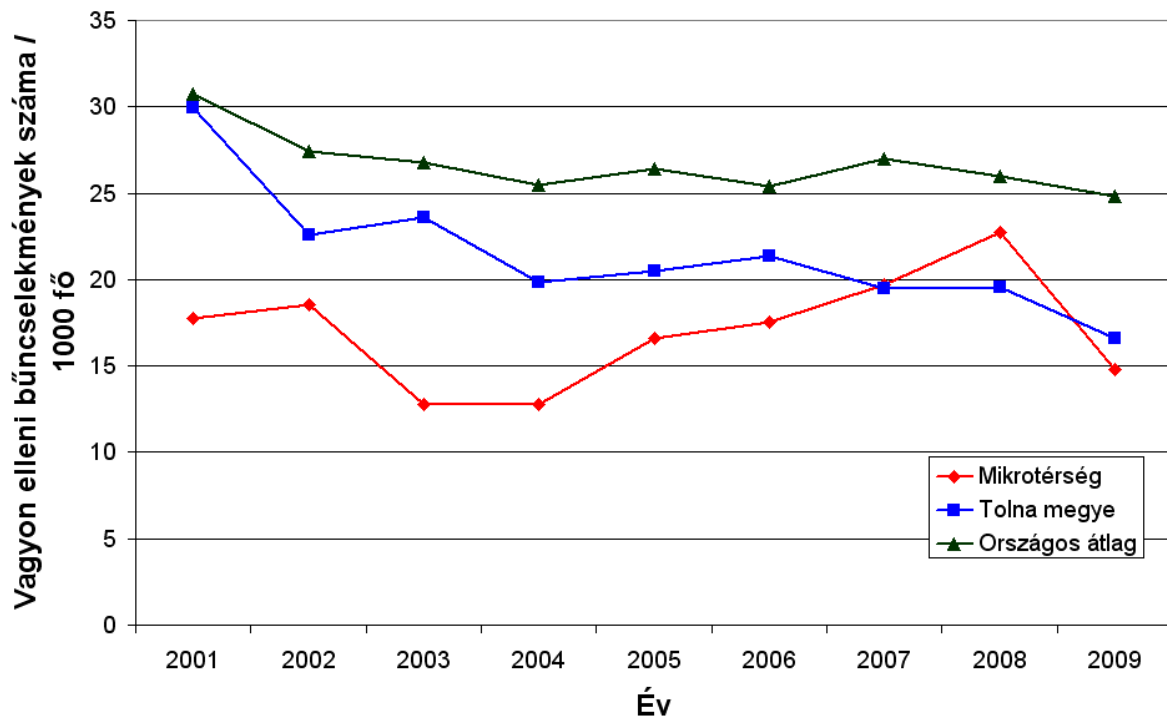
előfordult egy évben. Országos és megyei összehasonlításban nézve a térség általában kedvező értékekkel jellemezhető: míg itt 2009-ben az ezer főre jutó ismertté vált bűncselekmények száma 29 volt, addig Tolna megyében 32, országosan pedig 39 körül alakult ez az érték.

9. ábra: A bűncselekmények számának alakulása a tamási mikrotérség településein 2001-2009

A bűnesetek legnagyobb része itt is vagyon elleni bűncselekmény. Minden településen szinte minden évben legalább az esetek felét ez a kategória tette ki, ám egyes években és egyes helyeken a bűncselekményeknek akár 80-90 %-a is vagyon elleni típusú volt. Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények aránya a vagyon elleniekhez viszonyítva jóval kisebb a térségben (átlagosan a bűncselekmények 11-17 %-a esik ebbe a kategóriába).

10. ábra: A vagyon elleni bűncselekmények 1000 főre jutó számának alakulása a tamási mikrotérségben 2001-2009

A lakossági adatfelvétel eredményei szerint a mikrotérség közbiztonsági helyzetét itt is közepesre ítélik a válaszadók, s míg Iregszemcsén magasabb az elégedettek aránya, addig Fürgeden, Magyarkesziben és Nagyszokolyon lényegesen alacsonyabb. Ez csak részben hozható összefüggésbe a minta reprezentativitásának hiányával, hisz Nagyszokolyon szinte teljes körű lekérdezést tudtunk végrehajtani.

4. táblázat: A települések közbiztonsági helyzetének lakossági megítélése a tamási mikrotérségben

Milyennek tartja települése közbiztonságát?	Jónak, %	Közepesnek, %	Rosznak, %
összes megkérdezett	13	68	20
Felsőnyéken élők	12	74	14
Fürgeden élők	5	50	45
Iregszemcsén élők	26	67	7
Magyarkeszin élők	2	60	38
Nagyszokolyon élők	9	62	29
Ozorán élők	12	72	16

A köz- és benne a vagyonbiztonsággal kapcsolatos mikrotérségi problémák Nagyszokolyon és kisebb részben Magyarkeszin és Fürgeden való sűrűsödését a rendőrség, a polgárőrség és a települési önkormányzatok közbiztonsággal kapcsolatos tevékenységének lakossági megítélése is mutatja. A számos jó megoldást alkalmazó Iregszemcsével szemben

Nagyszokolyon kimondottan rossz a helyzet, míg Fürgeden és Magyarkeszin a rendőrség munkájával elégedetlenek a válaszadók.

5. táblázat: A rendőrség, a polgárőrség és az önkormányzat közbiztonsággal kapcsolatos munkájának lakossági megítélése a lakiteleki mikrotérségben

	Rendőrség munkájának megítélése (1-5 iskolai osztályzatra alakítva)	Polgárőrség munkájának megítélése (1-5 iskolai osztályzatra alakítva)	Az önkormányzat jó munkát végez a közbiztonság javítása érdekében – az egyetértők aránya %
összes megkérdezett	3,1	3,2	48%
Felsőnyéken élők	3,1	3,0	50%
Fürgeden élők	2,1	4,0	90%
Irgeszemcsén élők	3,7	3,7	61%
Magyarkeszin élők	2,3	3,4	54%
Nagyszokolyon élők	3,2	2,5	25%
Ozorán élők	2,8	3,7	65%

I.3.2. A lokális vagyonbiztonsági rendszerek működésének helyzete a két mikrotérségben

A mikrotérségi vizsgálatok egyik kiemelt célja volt a helyi vagyonbiztonságot meghatározó tényezők feltárása, az érintett szereplők és kapcsolatrendszerük vizsgálata, továbbá azoknak a cselekvési irányoknak (forgatókönyveknek) a meghatározása, amelyek révén a helyben élők objektív és szubjektív vagyonbiztonsága növekedhet a helyi érintettek közreműködése segítségével. A következő oldalakon a mikrotérségi helyzetértékelés elkészítése során feltárt jelentősebb jellemzőket és összefüggéseket mutatjuk be.

Lakiteleki mikrotérség

A mikrotérség vagyonbiztonságát meghatározó legfontosabb tényezőnek a helyi társadalmak tagjai a települések jó közlekedési kapcsolatait tekintik. A 44-es főút mellett a mikrotérségen áthalad a 4625-ös számú út is, de közel van Pest megye, Szolnok, Kecskemét. Sok út megy keresztül a területen, a bűnelkövetők bárhol jöhetnek. Ezt a problémát tovább fokozza, hogy a települések nagy része több pormentesített úton is megközelíthető, de számtalan dűlőúton is könnyen, gyorsan be lehet jutni a települések belterületére.

A mikrotérség lakosságának alapvető élménye, hogy az elmúlt évtizedekben nagymértékben romlott a közbiztonság, míg korábban nyitva lehetett hagyni a kaput, ablakot éjszakára, ma már mindent zárni kell. Ennek egyik oka a vélemények szerint az, hogy nincs érzékelhetően jelen a településen a rendőrség. Szintén nehézséget okoz, hogy a rendőröknek nagyon kevés a jogköre – szól a helybeliek egységes véleménye. Általában igaz, hogy a lakosoknak a rendőrségről nincsen sok tapasztalata, de általános vélemények szerint a külterületen nagyon ritkán fordulnak elő; a polgárőrség szintén nincs szem előtt. A közbiztonság

romlásának érzetét fokozza az is, hogy a korábbi zárt közösség fellazult. A települések megnyíltak, sok az átutazó, a nyaraló vendég. A tanyákon, szomszédoktól is távol élő lakosok számára a közösség csak komoly erőfeszítések árán képes biztosítani a közszolgáltatásokat, de a közösség jelenlétéből származó védelmet is.

A *települési önkormányzatok* független polgármesterek irányítása alatt működnek, súlyos konfliktus nem jellemzi a szervezeteket. A jegyzők munkája jobbára kimerül a szokásos igazgatási ügyekben. A települések meghatározó bevételei a központi költségvetésből származnak és a kötelező feladatok ellátását szolgálják, illetve nagyban függenek a helyi adóbevételektől, és a pénzügyi mozgásterük mérsékelt. A polgármesterek komoly helyi beágyazottsággal rendelkeznek, régóta a településen élnek, többen ott is születtek, ismertek a helybeliek számára és könnyen elérhetőek. A polgármesterek, jegyzők pontosan ismerik a vonatkozó statisztikákat, és bár véleményük szerint a vagyonbiztonsági helyzet alapvetően jónak tekinthető, nem teljesen elégedettek. A települések, a települési önkormányzatok vezetői elkötelezettek a vagyonbiztonsági problémák javítása iránt, a kérdés kiemelten érdekli őket, amely megmutatkozott abban is, hogy mind a bemutatkozó fórumon, mind pedig a személyes interjúk során gyorsan, rugalmasan lehetett találkozót egyeztetni velük, az interjúk nyitott, együttműködő légkörben zajlottak.

Rendőrség (Kecskeméti Rendőrkapitányság, Tiszakécskei Rendőrőrs, körzeti megbízottak): A mikrotérség *körzeti megbízottait* Tiszakécskéről irányítják, ahol a legközelebbi *rendőrőrs* is található. A rendőrőrs önálló szervezeti egység, vezetőjének közvetlen felettese a kecskeméti rendőrkapitány. A mintegy 30 munkatárs jelentős része Tiszakécskén dolgozik, ám Tiszaug kivételével a vizsgált településeken szolgál egy-egy körzeti megbízott. Ez a közelmúltban történt tragikus eseményig így is volt (az egyik rendőr öngyilkos lett). Bár a települések mindegyike irodát és szolgálati lakást biztosít, illetve biztosítana a körzeti megbízottaknak, az állások így sem elég vonzóak. A helyben szolgáló rendőrök jelentős része a mikrotérségben született, itt él régóta, így jó helyismerettel rendelkezik. Számos rövidebb interjúrészlet szerint a helyi körzeti megbízottak megfelelő beágyazottsággal bírnak, munkájukat a helyben élők elismerik. Nehézséget okoz azonban a körzeti megbízottaknak, hogy a rendőri szolgálat őket is rendszeresen elvonja a településekről. További nehézséget okoz, hogy a járőrautók mozgását a kilométerkorlát és az üzemanyaghiány egyaránt korlátozza, így a járőrözések számát mérsékelni kell, az a lakossági elvárásokhoz képest csekély. A létszámhiány komoly nehézséget jelent a rendőrőrs számára, ezen a polgárőrséggel való együttműködéssel igyekeznek segíteni, valamint a járőrözésbe besegít a kecskeméti kapitányság állományának néhány munkatársa is. A helyi rendőrök munkájának hatékonyságát szakmai és önkormányzati körökben is elismerik, a rendőrőrs eredményességi mutatója 64 %, amely megegyezik a Bács-Kiskun megyei átlaggal, és jelentősen meghaladja az 54 %-os országos és 57 %-os vidéki megyei¹² átlagot. A nyomozati munka mellett állandó közterületi szolgálatot biztosítanak 24 órás lefedettséggel. A 2007-ben történt változás során a Tiszakécskei Rendőrőrsről Kecskemétre került az éjjeli ügyelet; ez a rendőri hatékonyságot elvileg nem zavaró változás azonban a helyiek biztonságérzetét jelentősen csökkentette. Mivel az ügyeletre érkező hívásokat a terepen, a mikrotérségben tartózkodó járőrnek továbbítják, így az intézkedés hatékonyságát és gyorsaságát a kecskeméti központ elvileg nem rontja.

¹² Forrás: <http://crimestat.b-m.hu/>

A rendőrség munkáját a lakosság kritikusan szemléli, különösen azok, akik már voltak bűncselekmény áldozatai. Az emberek iránti bizalom is befolyásolja a rendőrség megítélését, hisz egyértelműen látható, minél bizalmatlanabb valaki, annál nagyobb mértékben kritikus a rendőrség tevékenységével szemben. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a lakosság alapvetően elégedetlen lenne a rendőrség munkájával, ám érdemesnek látszik megfontolni, hogy a lakossági tájékoztatók során a rendőrség láthatóvá tegye a munkájának eredményeit és kevésbé látványos elemeit is.

A *polgárőrség* mindegyik településen fontos szerepet tölt be a helyi vagyonbiztonság javításában és biztosításában. Kiemelt szerepük van a bűnmegelőzésben és a bűncselekmények felderítésében is. Nyárlőrincen működik a legnépesebb polgárőrség: 110 fővel, Szentkirályon a polgárőrség létszáma 60 fő körül van, Tiszaugon 35 fő, míg Lakitelken 46 fő (25 fő aktív és két lovas polgárőr). Ahol lakosságarányosan magas a polgárőrség létszáma, ott a helyiek polgárőrséggel kapcsolatos megítélése is sokkal pozitívabb.

A polgárőrök minden esetben önkéntes alapon végzik a tevékenységüket, helyben élnek, így nagy helyismerettel rendelkeznek. Hatékonyságuk, működésük nagyon függ a vezető személyétől: amennyiben egy rátermett vezető lelkesen és energikusan megszervezi a polgárokat, akkor ők rendszeresen, idejüket beosztva egymás között minden éjszaka jelen vannak, ismert telefonszámon elérhetőek és hívhatóak. A polgárőrség fő feladata a bűnmegelőzés, és számos pozitív eset példázza, hogy jelenlétükkel, ha nem is mindig a vágyott mértékben, de képesek távol tartani a bűnözőket a településektől. Ennek megfelelően a polgárőrök legjellemzőbb tevékenysége a járőrzés; általában az éjszakai órákban előre rögzített, vagy véletlenszerűen választott útvonalon járják be a kül- és belterületet egyaránt. Az eseménytelen éjjelekkel szemben az interjúk során azonban azok az események kerültek elő, amelyek során a polgárőrök bűncselekmények leleplezéséhez járultak hozzá, esetleg segédkeztek a bűnelkövető elfogásában. Ennek alapján úgy tűnik, hogy a polgárőrök olyan további hatékony eszközöket szeretnének, amelyeket különösen a bűnüldözés során lennének képesek alkalmazni.

Tiszaújlakon alapítványi formában működik egy vagyonbiztonsági szervezet, amely riasztórendszereket, távfelügyeletet kínál mérsékelt (néhány ezer forintos) havi díjért. A szolgáltatásokat jellemzően a távol élő, hétvégi házként használt tanyák tulajdonosai veszik igénybe, esetenként pedig belterületi lakosok és közintézmények is. Munkájuk során a rendőrséggel szorosan együttműködnek, saját kivonuló kocsival rendelkeznek.

A mikrotérség helyi vagyonbiztonsági szereplőit és az alkalmazott eszközöket a következő táblázatban foglaltuk össze.

6. táblázat: A lokális vagyonbiztonsági rendszerek szereplői és az alkalmazott eszközök a lakiteleki mikrotérség településein

Szereplők és eszközök	Lakitelek	Nyárlőrinc	Szentkirály	Tiszaug
KMB a településen	Van	Nincs	Van	Nincs
Polgárőr szervezet	Van	Van	Van	Van
Településőrök	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Közterület-felügyelet	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Mezőőr, erdőőr alkalmazása	Nincs	Van	Nincs	Nincs
Polgárőrök önkormányzati alkalmazásba vétele (fizetett polgárőrök)	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Közbiztonsági referens alkalmazása az önkormányzatnál	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
GSM alapú segélyhívó rendszer (kivonuló szolgálattal)	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Vagyonvédelmi cég távfelügyeleti szolgáltatással	Egyéni szerződések riasztóra	Egyéni szerződések riasztóra	Egyéni szerződések riasztóra	Egyéni szerződések riasztóra
Közbiztonsági önkormányzati bizottság	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Helyi rendeletek szigorítása, betartásuk fokozott ellenőrzése	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Rendőrség önkormányzati támogatása	Nincs információ	Nincs információ	Nincs információ	Nincs információ
Polgárőrség önkormányzati támogatása	Van	Van	Van	Van
Térfigyelő-kamerarendszer	Van	Van	Nincs	Nincs
Gépjármű (pl. terepjáró a járóőröknek)	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
A polgárőrök, közterület-felügyelők digitális fényképezőgéppel történő felszerelése	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Helyi közbiztonsági egyeztető fórum az érintett intézmények, szervezetek vezetőiből	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Civil hírlánc megszervezése	Nincs	Nincs	Nincs ¹³	Nincs
Tanyagondnokok bevonása a közbiztonsági információgyűjtésbe	Nincs	Van, szervezetlen	Van, szervezetlen	Nincs
SZEM ¹⁴	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Lakosság bűnmegelőzési tájékoztatása	Nincs	Van	Nincs	Van
Bűnmegelőzési közösségfejlesztés	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs

Válaszadóink, interjúalanyaink mind a négy településen ugyanazt a néhány tipikus bűncselekményt emelték ki: különösen a magányos időseket sújtó besurranásokat és „trükkös lopásokat”, az őrizetlen ingóságok elhordását, valamint a mindenkit érintő falopást és különösen Szentkirályon a „terménylopásokat”. Emellett vagyonbiztonságot veszélyeztető tényezőnek értékelték a természet okozta károkat, árvizet, bár ezt érthetően inkább csak a folyómenti Tiszaugon említették. Lakiteleken és Tiszaugon komoly gondot jelent az illegális hulladéklerakás is.

A komoly betöréses lopások kiépült, szervezett csoportokhoz köthetők. A lakatlan tanyák, hétvégi házak jó célpontjai a „kóborló” elkövetőknek, akik gyakran házalóként, vas-, hulladék-felvásárlóként jelennek meg, és kifigyelik milyen a mozgás – ők is szinte minden esetben messziről, a Dunántúlról vagy az északi megyékből érkeznek. A „trükkös lopások” általában az időseket sújtják, ezek az előzőekhez hasonlóan „utazó” bűnelkövetőkhöz köthetők. Kaposvári, pécsi, debreceni bűnelkövetők egyaránt voltak itt az elmúlt években. A helyi bűnelkövetők száma nagyon alacsony, hozzájuk színesfémlopás, lakatlan tanyák rongálása köthető. A felvásárlás azonban nem helyben zajlik, hanem Szolnokon, vagy még

¹³ A külterületen, szervezetlenül megtalálható.

¹⁴ Szervezetlen formában majdnem mindenütt működik, itt csak azt jelöljük, ahol rendszerszerűen kiépült.

távolabb. A terménylopások nagy része nem éri el a 20 ezer forintos összeghatárt, így azok szabálysértésként jellemzően jegyzői hatáskörbe tartoznak. A termény-, élőállat- és egyéb kis értékű lopások gyakorisága a gazdasági válság hatásaként növekedett. Ezekben az esetekben a felderítési arány nagyon alacsony. A rendőrség számára az idegenforgalom, különösen a Tóserdei szabadidő központ is kiemelten fontos munkát jelent. Részben az idegenforgalmi időszakban, amikor tolvajlások, lopások mellett, esetenként garázdaság is előfordul, részben az idegenforgalmi időszakon kívül, amikor *nyaraló feltörések, betörések, lopások* a jellemzőek.

Az egyes települések főbb vagyonsbiztonsági problémáit és a helyi rendszerek kiépültségét a következő táblázatban foglaltuk össze.

7. táblázat: A vagyonsbiztonsági rendszer helyzete a lakiteleki mikrotérség településein

Mikro-térség	Település	Köz- és vagyonsbiztonsági helyzet	Lokális vagyonsbiztonsági rendszer kiépültsége
Lakitelek	Lakitelek	Üdülőterület speciális vagyonsbiztonsági problémái	Sokszereplős helyi rendszer, az együttműködés formálódóban, a térségben van távfelügyeleti rendszer
	Nyárlőrinc	A mikrotérségen belül a legjobb helyzetben levő település, mind a statisztikák, mind a szubjektív biztonságérzet tekintetében	Polgárőrség központú helyi rendszer rendőrségi együttműködéssel, a térségben van távfelügyeleti rendszer
	Szentkirály	Tanyák speciális vagyonsbiztonsági problémái jellemzik, megfelelő közbiztonsági helyzet	Polgárőrség és önkormányzat központú helyi rendszer rendőrségi együttműködéssel, erős együttműködés a tanyán élők között, a térségben van távfelügyeleti rendszer
	Tiszaug	Üdülőterület speciális vagyonsbiztonsági problémái, a lakosság szubjektív biztonságérzete nagyon jó	Polgárőrség központú helyi rendszer, nincs KMB, a térségben van távfelügyeleti rendszer

A vagyonsbiztonsági helyzettel és a jövőbeli tervekkel kapcsolatban a vizsgálat során három jelentősebb cselekvési irányt fogalmaztunk meg. Ezek részben a településeken folytatott kutatás eredményein, részben a szakértői ajánlások nyomán, részben pedig a fellelhető jó példák tapasztalatai alapján álltak össze.

Az egyik leggyakoribb és legegyszerűsebbnek tűnő igény, hogy *„a rendőrséget kell megerősíteni és az igazságszolgáltatás szigorát kell növelni”*. A rendőrségi jelenlét fokozása és a büntetések szigorítása alapvetően az országgyűlés és a kormány illetékességi körébe tartozik, de a helyiek szerint ez jelentősen javítana a térség köz- és vagyonsbiztonságán. A kérdést a fórumokon részletesen megvitattuk a jelenlévő helybeliekkel és rendőrségi erőkkel, amely megbeszélések eredményeként más megoldások felé fordult a helyi döntéshozók figyelme.

A másik szakértői javaslatot, a Móraalmi Kistérség sikeres példája alapján dolgoztuk ki: *„Az érintettek (lakosság, önkormányzat, polgárőrség, rendőrség) összefogására van szükség”* – szól a megfontolás. A vagyonsbiztonsági helyzetet javítani kell, és mivel nem lehet számítani a rendőri jelenlét nagyságrendi emelkedésére, a helyi együttműködést kell erősíteni, a helyi információáramlást kell javítani. Ennek az iránytnak két változata van jelen a közzgondolkodásban:

1. *„A helyi, települési vagyonsbiztonsági összefogást kell erősíteni”*: talán a többségi álláspont, mely szerint a vagyonsbiztonsági rendszert települési szinten kell erősíteni

az érintett szereplők összefogásával. Erre a megoldásra egy település, Lakitelek mutat érdeklődést.

2. „Településközi, mikrotérségi összefogásra van szükség”: talán a kisebbségi álláspont, mely szerint a korábban működő közbiztonsági társulás jó tapasztalataira építkezve a települések közti, mikrotérségi vagyonbiztonsági együttműködést kell erősíteni. Ez a megoldás végül nem valósul meg, jelenlegi álláspont szerint. Ennek igen összetett oka van, amelyet nem vizsgálunk jelen helyzetben.

A települések nagyobb része számára elfogadható megoldás a helyi fórumok során bontakozott ki. Világossá vált, hogy egy laza településközi összefogásban látják a megoldást a helybeliek. Ebben a Tiszakécskei Vagyonbiztonság Alapítvány jutna főszerephez, amely a polgárőrségek tagjait koordinálná. Így ki lehetne használni a már kiépült infrastruktúrát; az alapítvány által működtetett diszpécser központot, és a polgárőrségek személyi állományát és egyéb erőforrásait, a koordinációnak köszönhetően a rendszer hatékonysága növekedhet. Az Alapítvány vezetője a kezdeményezés élére állt, és ehhez a helyi polgármesterek egy részének támogatását is elnyerte.

Tamási mikrotérség

A Tamási mikrotérség hat vizsgált településén a helyi vagyonbiztonságot meghatározó legfontosabbnak tartott tényezőnek a lakosság romló anyagi helyzetét, a munkanélküliség növekvő arányát jelölték meg a megkérdezett helyi szereplők. Azokon a településeken, ahol nagyobb a munkanélküliség és magasabb a hátrányos helyzetű lakosság aránya, a kérdezettek szerint a vagyonbiztonsági szint alacsonyabb. Gyakran elhangzott az is, hogy a lakosság romló életszínvonala mellett a közösségek felbomlása, a falvak társadalmi integrációjának csökkenése is szerepet játszik a vagyonbiztonsági helyzet romlásában.

A külterület nagysága, a szőlőhegyek településektől való nagyobb távolsága, az erdős területek jelentős mértéke szintén fontos, a vagyonbiztonságot befolyásoló tényező. A külterületi tulajdon védettségi szintje alacsony. Legtöbbször sem a rendőrség, sem a polgárőrség nem rendelkezik megfelelő gépjárművel és elegendő létszámmal a külterületek védelméhez. Így a szőlőhegyi pincék, a mezőgazdasági területek és erdők területén gyakoriak a lopások. A települések megközelíthetősége szintén szerepet játszik a vagyonbiztonsági helyzetükben. A jobban megközelíthető települések, ahol nagyobb az átmenő, illetve az idegenforgalom, jobban ki vannak téve a nem helyi, ún. utazó bűnözőknek.

A mikrotérség sajátos demográfiai helyzete, azaz hogy viszonylag sok az időskorú, egyedül élő lakos, szintén meghatározóan befolyásolja a vagyonbiztonsági helyzetet. Az interjúk szerint ezek a háztartások különösen gyakran válnak a besurranások, „trükkös lopások” áldozatává.

Egységes vélemények szerint az emberi figyelmetlenség is komoly gondot okoz. Alapvetően hiányzik az odafigyelés – állítják a települések vezetői, a rendőrök, polgárőrök egyaránt. Egyrészt a saját vagyontárgyakra, másrészt pedig a szomszédokra.

A legfontosabb vagyonbiztonsági problémákat tehát a jellemzően helyi elkövetőkhöz köthető kisebb értékű élelmiszer és egyéb (fém-, fa- stb.) lopások, valamint az utazó elkövetőkhöz, távolabbról érkező bűnözőkhöz köthető besurranások, és betörések jelentik a Tamási mikrotérségben. Az egyes települések főbb vagyonbiztonsági problémáit és a helyi rendszerek kiépültségét a következő táblázatban foglaltuk össze.

8. táblázat: A vagyonbiztonsági rendszer helyzete a tamási mikrotérség településein

Mikro-térség	Település	Köz- és vagyonbiztonsági helyzet	Lokális vagyonbiztonsági rendszer kiépültsége
Tamási	Felsőnyék	Megfelelőnek ítélt közbiztonsági helyzet	Rendőrség és polgárőrség helyi együttműködése
	Fürged	Komoly helyi közbiztonsági problémák	Önkormányzat központú helyi rendszer, nincs KMB
	Iregszemcse	A lakosság elégedett a helyi biztonsággal, megfelelő helyzet	Rendőrség központú példaértékű helyi együttműködés
	Magyarkeszi	Komoly helyi közbiztonsági problémák	Rendőrség és polgárőrség is van, de működésének lakossági megítélése rossz
	Nagyszokoly	Komoly helyi közbiztonsági problémák	Nincs működő helyi rendszer, nincs KMB
	Ozora	Komoly helyi közbiztonsági problémák	Kiépülőben levő önkormányzat központú helyi rendszer településőrséggel

A mikrotérség vagyonbiztonságát befolyásolni képes helyi szereplők a települési önkormányzatok, a rendőrség és a településeken működő polgárőrsegek.

Települési önkormányzatok: A polgármesterek tájékozottak a vagyonbiztonsági helyzettel kapcsolatban, ismerik a vonatkozó statisztikákat és figyelemmel kísérik a helyben élők közbiztonsággal kapcsolatos problémáit is. Véleményük szerint a vagyonbiztonsági helyzet nem tekinthető alapvetően rossznak, bár vannak problémák, e falvak döntően békés településeknek tekinthetők. Többen hangsúlyozták, hogy a fő problémát a lakosság megélhetési problémái jelentik, amelynek egyik következménye a vagyonbiztonsági helyzet romlása. Hangsúlyozták továbbá, hogy a lakosság biztonságérzete – amit a kérdőíves vizsgálati eredmények is alátámasztanak – nem tekinthető rossznak. A lakossági visszajelzések alapján a legfőbb teendők a foglalkoztatás területén vannak. Ugyanakkor mindenhol fontosnak tartják a vagyonbiztonság javítását, amit egyrészt a tulajdonosok, másrészt a rendőrség feladatának tekintenek.

Rendőrség: A mikrotérség a Tamási Rendőrkapitányság, illetve a Simontornyai Rendőrőrs irányítási területéhez tartozik. A Tamási Rendőrkapitányság illetékességi területe 32 településből áll. A Simontornyai Rendőrőrs önálló szervezeti egység, vezetőjének közvetlen felettese a Tamási Rendőrkapitány. A fenti szervezetek irányítják a települések *Közzet Megbízottait*. A települések KMB szervezetei közül többen jó példaként emelték ki az iregyszemcsei KMB-t. A két rendőr helyi születésű és helyben él, társadalmi beágyazottságuk kiemelkedően magas, a lakosság bizalma irányukban nagy. Ezt mutatja, hogy nem csupán a bűncselekmények esetében fordulnak hozzájuk segítségért, de sokszor családi konfliktusait és problémáikat is megosztják a rendőrökkel, akik igyekeznek segíteni és a megfelelő helyre irányítani az érintetteket. A rendőröknek komoly tekintélye van a helyiek között, mely tekintély alapja a megfelelő felkészültség és a bizalom. Állandó jelenlétük nagymértékben javítja a helyiek biztonságérzetét.

Ezzel szemben a többi település esetében a rendőri jelenlét érezhetően kisebb. A Tamási Rendőrkapitányság alapvetően létszámgondokkal küzd, bár az elmúlt évekhez képest jelenleg javulás figyelhető meg, és idén sikerült a létszámot feltölteniük. Ugyanakkor a rendőrség vezetőinek véleménye szerint a megfelelő hatékonyságú munkavégzéshez minimum 10%-os létszámnövelésre lenne szükség. Emellett problémaként jelenik meg és a rendőrség hatékonyságát rontja, hogy nincs megfelelő számú és minőségű jármű. Például a külterületre bizonyos időjárás körülmények között a járőrautó nem tud kimenni.

A térségben működő rendőrök kiemelt figyelmet fordítanak társadalmi beágyazottságuk növelésére és a társadalommal való kommunikációra. A rendőrségi vezetők jó kapcsolatot ápolnak az önkormányzatokkal és aktívan részt vesznek a munkájukat érintő társadalmi rendezvényeken, fórumokon. Véleményük szerint a bűnmegelőzés alapvetően a civil szféra feladata lenne. Ebből is következően a helyi rendőrség támogatja a civil kezdeményezéseket, így például a polgárőrség munkáját.

A *Polgárőrségek* a vizsgált települések többségében fontos szerepet töltenek be a helyi vagyonbiztonság javításában és biztosításában. Tolna megye 108 településéből 64-ben működik polgárőr szervezet, ebből öt a hat vizsgált településen. Polgárőrség csak Nagyszokolyban nem működik, mert nem tudott sikeres lenni és felbomlott.

A polgárőröknek kiemelt szerepük van a bűnmegelőzésben és a bűncselekmények felderítésében is. Tevékenységüket minden esetben önkéntes alapon végzik, helyben élnek, így nagy helyismerettel rendelkeznek. Hatékonyságuk, működésük nagyon függ a vezető személyétől és a rendőrséggel való együttműködéstől. Iregszemcsén például a polgárőrség és a rendőrség összehangoltan működik, a helyi rendőrök munkáját is segítve a polgárőrök közös szolgálatot látnak el éjjelente a rendőrökkel.

A polgárőrség hatékonysága növelésének alapját a kérdezettek a létszámbővítésében, minél több helyi lakos bevonásában és a szervezettség növelésében látják, amelynek része a járőrözések megszervezésén túl a rendőrséggel való összehangolt együttműködés is.

A rendőrséggel való kapcsolat mellett döntő tényező a polgárőrség és önkormányzat kapcsolata. A legtöbb esetben a polgárőrség fő támogatója az önkormányzat. A polgárőrök általában önerőből, saját anyagi forrásaikat felhasználva végzik munkájukat, így ha az önkormányzat egyéb közbiztonságot javító intézkedéseket tesz, akkor az konfliktusforrást rejthet magában. Ozora példája jól reprezentálja ezt a helyzetet, ahol az önkormányzat által finanszírozott településőr intézménye a helyi polgárőr egyesület tagjaiban ellenérzéseket váltott ki.

A polgárőrség tagjai számára a működési költségek biztosítása komoly erőfeszítést igényel. A járőrözésre használt kocsikat általában pályázati vagy önkormányzati segítséggel vették, egyes esetekben saját gépkocsit használnak. A terepi viszonyokra alkalmas járművek gyakran hiányoznak, az üzemanyagra kapott támogatás csak részben fedezi az ilyen jellegű költségeket, több településen a polgárőrök maguk is hozzájárulnak a szervezet fenntartásához. A települések lakosságának rossz anyagi viszonyai miatt lakossági támogatást a polgárőrök nem remélhetnek.

A mikrotérség helyi vagyonbiztonsági szereplőit és az alkalmazott eszközöket a következő táblázatban foglaltuk össze.

9. táblázat: A lokális vagyonbiztonsági rendszerek szereplői és az alkalmazott eszközök a tamási mikrotérség településein

Szereplők és eszközök	Felsőnyék	Füged	Iregszemcse	Magyarkeszi	Nagyszokoly	Ozora
KMB a településen	Van	Nincs	Van	Van	Nincs	Van
Polgárőrszervezet	Van	Nincs	Van	Van	Nincs	Van
Településőrök	Nincs	Van	Nincs	Nincs	Nincs	Van
Közterület-felügyelet	Nincs	Van	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Mezőőr, erdőőr alkalmazása	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Polgárőrök önkormányzati alkalmazásba vétele (fizetett polgárőrök)	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Közbiztonsági referens alkalmazása az önkormányzatnál	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
GSM-alapú segélyhívó rendszer (kivonuló szolgálattal)	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Vagyonvédelmi cég távfelügyeleti szolgáltatással	Nincs információ	Nincs információ	Nincs információ	Nincs információ	Nincs információ	Nincs információ
Közbiztonsági önkormányzati bizottság	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Helyi rendeletek szigorítása, betartásuk fokozott ellenőrzése	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Rendőrség önkormányzati támogatása	Gépjármű támogatás	Nincs információ	Nincs információ	Nincs információ	Nincs információ	Nincs információ
Polgárőrség önkormányzati támogatása	Van	Nincs	Van	Van	Nincs	Van
Térfigyelő kamera-rendszer	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Van
Gépjármű (pl. terepjáró a járőröknek)	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
A polgárőrök, közterület-felügyelők digitális fényképezőgéppel történő felszerelése	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Helyi közbiztonsági egyeztető fórum az érintett intézmények, szervezetek vezetőiből	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Civil hírlánc megszervezése	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Tanyagondnokok bevonása a közbiztonsági információgyűjtésbe	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
SZEM ¹⁵	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Lakosság bűnmegelőzési tájékoztatása	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs	Nincs
Bűnmegelőzési közösségfejlesztés	Nincs	Van	Van	Nincs	Nincs	Nincs

A helyi vagyonbiztonságot meghatározó tényezők, a helyi szereplők kapcsolatrendszere, az eddigi, a vagyonbiztonság javítását célzó kezdeményezések és a helyi javaslatok alapján határoztuk meg azokat a területek, amelyeken be kell avatkozni, cselekedni kell a mikrotérségi vagyonbiztonság javítása érdekében.

A tamási mikrotérség vagyonbiztonsági helyzetét, valamint a helyi kapacitásokat és erőforrásokat figyelembe véve összegyűjtöttük azokat a beavatkozási területeket és eszközöket, amelyek segítenek visszaszorítani a különböző tulajdon elleni bűncselekményeket, a kisebb értékre elkövetett lopásokat, a besurranásokat és betöréseket. Ezek a vagyonbiztonsági információs rendszer működésének javítása, valamint a közösségi integráció erősítése és ehhez kapcsolódóan a foglalkoztatási lehetőségek bővítése.

¹⁵ Szervezetlen formában majdnem mindenütt működik, itt csak azt jelöljük, ahol rendszerszerűen kiépült.

A vagyonbiztonsági információs rendszer működésének javítása: a besurranások ellen a rendőri és egyéb szervezetek, funkcionáriusok jelenlétén túl a lakosság tájékoztatása, a helybeliek egymásra figyelése (Szomszédok Egymásért Mozgalom – SZEM), illetve ezen kezdeményezések együttes alkalmazása vezethet eredményre. A bűnmegelőzésben és ezen belül is a lakossági tájékoztatásban, felvilágosításban jelentős civil aktivitásra van szükség. A rendőrség nem rendelkezik kellő kapacitással a bűnmegelőzési tevékenység maradéktalan ellátásához. Szükség van olyan helyi civil szereplőkre, akik képesek érthetően megfogalmazva továbbadni, amit a rendőrök, az Igazságügyi Hivatal és az Áldozatsegítő Szolgálat munkatársai előadnak. A rendőrség és polgárőrség iregszemcsei együttműködésének példája igazolja, hogy a közös járőrözés során megduplázható az intézkedni képes járőrök száma. Érdemesnek látszik ebbe az együttműködésbe bevonni a településeken mozgó további hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyeket: postai alkalmazottakat, valamint a szociális szféra dolgozóit. Ennek a javaslatnak a helyi lakosság és polgárőrség aktivitása mellett a különböző szereplők együttműködése a kulcseleme.

Közösségi integráció erősítése: a kisebb értékű, döntően helyiek által elkövetett lopások tekintetében a rendőrök, valamint a különböző bűnmegelőzési funkcióval ellátott személyek és szervezetek (polgárőr, mezőrőr, településőr stb.) önálló és közös járőrözésének gyakoribbá válása, a helybeliek egymásra figyelése mellett kiemelten fontos elemként jelenik meg a közösség integrációja, a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása, amely a megélhetési bűnözést képes visszaszorítani.

Foglalkoztatási lehetőségek bővítése: a helyi társadalom sajátosságait figyelembe véve olyan rövid és hosszú távú kezdeményezésekre van szükség, amelyek segítik a hátrányos helyzetű lakosság integrációját, közösség iránti elkötelezettségét. Ennek egyik kulcseleme a lakosság helyzetének javítása, munkaerő piaci reszocializációja, aminek egyik formája lehet a szociális foglalkoztatás. Ez nem csupán a vagyonbiztonság szempontjából jelentős kérdés, amelyre kell és lehet is helyi, mikrotérségi megoldásokat találni.

A fentieket figyelembe véve a Tamási mikrotérségben két jelentősebb cselekvési irány (forgatókönyv) van jelen a közgondolkodásában:

1. Általános igényként, a helyi vagyonbiztonság helyzetét alapvetően befolyásoló cselekvési irányként jelenik meg, hogy a rendőrséget meg kell erősíteni és az igazságszolgáltatás szigorát növelni kell. A jelenleg folyó törvénykezési és a rendőrség átszervezésével kapcsolatos folyamatok arra utalnak, hogy az Országgyűlés és a kormány közbiztonságot javítani kívánó tervei kedvezően érinthetik a mikrotérséget, s lehetőség nyílik a rendőri állomány bővítésére, és a kisebb értékű tulajdon elleni szabálysértések mainál szigorúbb büntetésére.

2. Emellett jelen van a mikrotérségben egy olyan cselekvési irány, amely a helyi szereplők együttműködésére és kapacitására épít. Ez alapvetően a mikrotérség jó példáinak továbbfejlesztését és elterjesztését jelenti, amit nevezhetünk „kistérségi közösségi rendőrség” mintaprojektnek. Lényege, hogy a mikrotérség településein beindult rendészeti kezdeményezések (pl. iregszemcsei KMB-sek működése, együttműködés a Cigány Kisebbségi Önkormányzattal) kedvező tapasztalataira építkezve, s kihasználva a rendőrség innovációs potenciálját kiépül egy helyi

vagyonbiztonsági rendszer, ami két pilléren nyugszik: (I. pillér) a helyi közösségi integráció erősítésén, illetve (II. pillér) a Tamási Rendőrkapitányság koordinálásával és a kistérség, a települési önkormányzatok, valamint a polgárőrségek együttműködésében a személy- és vagyonbiztonságot erősítő programon alapul.

Ez utóbbi program esetében történtek előrelépések a vizsgálat hatására, a „közös kezdeményezés” eredményeként. A Tamási Rendőrkapitányság szakmai támogatása mellett a mikrotérség településein helyi közbiztonsági bizottságok jönnek létre, amelyek helyi önkormányzat koordinálásával a rendőrség, a polgárőrség, a kistérség, az iskolák, a szociális intézmények és a helyi vállalkozások bevonásával működnek. Valamint emellett és ezt kiegészítve a Tamási-Simontornyai Többcélú Kistérségi Társulás közbiztonsági referenst állít munkába, akinek az lesz a feladata, hogy pályázati források bevonásával segítse a helyi biztonságot erősítő eszközök beszerzését, programok lebonyolítását.

I.3.3. A lokális vagyonbiztonsági rendszerek vizsgálatának néhány eredménye – reflexiók a hipotézisekre

A vizsgálat során gyűjtött és rendszerezett, alapvetően kvalitatív jellegű információk alapján a vizsgálat kezdetekor megfogalmazott feltételezéseinkről a következőket tudjuk biztonsággal megállapítani:

Feltételezés 1. A lokális vagyonbiztonsági rendszerek kiépültségének mértékére hat a megvédendő vagyontárgyak aggregált értéke, és ott, ahol kevesebb a megvédendő vagyontárgy, kevésbé kiépült a rendszer.

Vizsgálatunk legfontosabb megállapításának azt tartjuk, hogy a lokális vagyonbiztonsági rendszerek kiépültségére (szereplők száma, együttműködésük mértéke) elsősorban a település mérete hat: minél nagyobb egy település, annál nagyobb a valószínűsége, hogy a lokális vagyonbiztonsági rendszer több szereplős, s szélesebb körűek az alkalmazott közbiztonsági megoldások. Ugyanakkor látni kell azt is, hogy a lokális vagyonbiztonsági rendszerek helyi kiépültségét erősen befolyásolja a települések vezetésének hozzáállása, innovációkra való fogékonysága, valamint az, hogy van-e olyan helyi szereplő (pl. polgárőrség vezető, KMB-s), aki megfelelő tekintéllyel bír, és elkötelezetten munkálkodik a közbiztonság javításán. A fentebb bemutatott jó példák minden esetben egy határozott elképzelésekkel rendelkező helyi vezető (rendőr, polgármester stb.) irányítása alatt állnak, aki képes a rendszert fenntartani és az egyes szereplőket koordinálni. Így egyértelműnek tűnik, hogy a lokális rendszer kiépültsége elsősorban egy jó szervezőképességű vezetőnek és a szereplők közötti konszenzusnak a kérdése, nem pedig a vagyontárgyak mennyiségének.

A 10 vizsgált településre lefuttatott statisztikai vizsgálat eredményei szerint a károkozás mértéke és a település gazdasági fejlettsége között nincs összefüggés, ám a károkozás aggregált nagysága egyenes arányban nő a település gazdasági teljesítőképességével. Ezt a vizsgálatot – a rendelkezésünkre álló bűnügyi statisztikai adatok korlátozott volta miatt – csak a két mikrotérség településeire tudtuk lefolytatni.

Feltételezés 2. A lokális vagyonbiztonsági rendszer fizikai infrastruktúrájának kiépültsége feltételezhetően hat a károkozás várható nagyságára, s ahol kiépületlenebb az

infrastruktúra, ott gyakoribb a károkozás. Azt is feltételeztük, hogy a kevésbé védett ingóságok és ingatlanok kiszolgáltatottabbak a károkozással szemben.

A projekt tapasztalatai alapján mindkét mikrotérségben kiemelten veszélyeztetett területet jelentenek az üdülők, illetve a külterületek (tanyák, pincesorok, mezőgazdasági területek és erdők).

10. táblázat: „Az elmúlt évben betörték-e az Önök házába (földjére), illetve történt-e Önök sérelmére csalás vagy lopás?”

	Válaszadók száma	%
Egyszer sem	884	72,6
Egyszer	188	15,4
Kétszer	44	3,6
Többször	101	8,4
Összesen	1217	100,0

A kérdőívezés során gyűjtött információk statisztikai elemzése szerint (lásd alább) a vagyon elleni bűncselekmények és a tulajdon elleni szabálysértések áldozatai elsősorban a jobb anyagi körülmények között élők, a vállalkozók és gazdálkodók soraiból kerültek ki. A károkozás tehát azokat érinti gyakrabban, akik komolyabb, akár üzleti vagyonnal rendelkeznek, és ennek védelméről nem tudnak/akarnak megfelelőképpen gondoskodni.

11. táblázat: „Az elmúlt évben betörték-e az Önök házába (földjére), illetve történt-e Önök sérelmére csalás vagy lopás?” (Válaszlehetőségek: egyszer sem, egyszer, kétszer, többször) OLS-regresszió

	B érték
Konstans	1,129
Férfi	-0,024
Nő	Referencia
Általános iskola	-0,145
Szakmunkásképző	-0,036
Érettségi	0,006
Felsőfokú	Referencia
Gazdálkodó / mezőgazdasági vállalkozó	1,088***
Vállalkozó (nem mezőgazdasági)	0,596**
Közalkalmazott, köztisztviselő	-0,030
Fizikai munkát végző munkavállaló	-0,126
Szellemi munkát végző munkavállaló	-0,203
Nyugdíjas	-0,224
Munkanélküli	-0,281
Tanuló	0,276
Egyéb	Referencia
Egy háztartásban élők száma	0,056*
A válaszadó kora	0,003
Anyagi gondok nélkül élünk	0,585**
Beosztással, de biztonságosan kijövünk jövedelmünkből	-0,095
Éppen hogy kijövünk a jövedelmünkből	0,082
Hónapról hónapra anyagi gondjaink vannak	0,072
Nélkülözések között élünk	Referencia
Tamási mikrotérség	0,185**
Lakitelek mikrotérség	Referencia
Kiigazított R-négyzet	12,8 %

p < 0,001 ***; p < 0,01 **; p < 0,05 *

Saját vagyonuk védelmére jellemzően sokkal többet költöttek azok, akik már voltak bűncselekmény és/vagy szabálysértés áldozatai.

12. táblázat: „Az elmúlt évben összesen hozzávetőlegesen mennyi pénz fordított házának, ingóságainak vagyonvédelmére?” (ezer Ft)

	Átlag
Egyszer sem volt bűncselekmény áldozata	6,44
Egyszer volt bűncselekmény áldozata	15,27
Kétszer volt bűncselekmény áldozata	20,91
Többször volt bűncselekmény áldozata	39,52
Átlag	11,07

A 1292 válaszadó arról számolt be, hogy az elmúlt évben összesen 13.524 ezer forintot költött házának, ingóságainak vagyonvédelmére. A válaszadók hozzávetőlegesen 39.625 ezer forintnyi éves, bűnelkövetésből származó kárról számoltak be. Ez az összeg nagyságrendileg megegyezik a bűnügyi statisztikákban szereplő összeggel (lásd alábbi táblázat), még akkor is, ha a 20 ezer forintnál kisebb értékű károkat nem minden esetben vagyon elleni bűncselekményként, hanem tulajdon elleni szabálysértésként tartja számon a statisztika.

13. táblázat: A vagyon elleni bűncselekményekből származó kár éves értékeinek mediánja 2005-2009 (ezer Ft)

Település	A vagyon elleni bűncselekményekből származó kár éves értékeinek mediánja 2005-2009 (ezer Ft)
Felsőnyék	1.558,1
Fürged	861,4
Iregszemcse	6.214,1
Magyarkeszi	2.684,4
Nagyszokoly	1.321,4
Ozora	2.820,5
Lakitelek	21.283,2
Nyárlőrinc	3.505,2
Szentkirály	4.863,0
Tiszaug	5.263,1
Összesen	50.374,4

Forrás: ORFK Bűnügyi Elemző Értékelő Osztályától kapott adatsorok

Látni kell azonban, hogy a 20 ezer forintos értékhatárt el nem érő károk összesen az aggregált kárösszeg kevesebb, mint 5 százalékát teszik ki kérdőíves adatfelvételi eredményeink szerint, vagyis az éves átlagos aggregált vagyon elleni bűncselekményekből, szabálysértésekből származó kár éves aggregált értéke a 10 településen nem lehet 55 millió forintnál több. A 2005-2009 között a 10 településen okozott összes kár 12,8 %-a tért meg a bűnügyi statisztika kimutatása szerint.

A becsült kárösszeg bemutatása mellett érdemes arra is kitérnünk, hogy a kérdőív visszaküldői milyen mértékben hajlandók anyagi áldozatot vállalni vagyontárgyaik biztonságának növelése érdekében. Egyszeri beruházként a válaszadók összesen 21 millió forintot tudnának fordítani vagyonuk védelmére, míg havi jelleggel éves szinten összesen 10 millió forintot. Ez azt jelenti, hogy a 10 település vagyonbiztonsági „piaca” 20-30 millió forint nagyságú, körülbelül ennyit hajlandók az ott élők vagyonbiztonságuk javítása érdekében kifizetni¹⁶. Ezt az összeget kellően nagynak tartjuk ahhoz, hogy a piaci szereplők (vagyonvédelmi cégek) és a helyi vagyonbiztonsági rendszerek más szereplői döntéseik, együttműködésük kialakításakor figyelembe vegyék.

Feltételezés 3. A vagyonvédelmi szereplők kapacitásainak minősége és mennyisége szintén hat a károkozás mértékére, mert ahol nincs, vagy gyenge a tulajdonosok formális és informális „védelmi képessége”, összefogása, ott gyakoribb a károkozás. Azt is feltételeztük,

¹⁶ Összehasonlításképp érdemes megjegyezni, hogy rendőrségi szakértő becslések szerint 1 rendőr egy éves átlagos költsége (munkabér és egyéb kiadások) mintegy 5 millió forint.

hogy ahol nincs működő közmegegyezés az egyes vagyonvédelmi szereplők feladatairól, ott gyakrabban épülnek ki a jogszerűség határait átlépő vagyonvédelmi megoldások.

Eredményeink arra utalnak, hogy a bűncselekmények/szabálysértések áldozatai és az áldozattá nem váltak eltérőképpen ítélik meg mind a közbiztonságot (és annak szereplőit, elsősorban a rendőrség munkáját), mind pedig a saját tulajdon védelme érdekében szükséges teendőket. Akik nem voltak áldozatok, azoknak jellemzően jobb a szubjektív biztonságérzete és kevésbé ítélik fontosnak a tulajdonosok, polgárok vagyonbiztonsági összefogását, valamint kevésbé vesznek részt a közbiztonság javítását szolgáló közösségi akciókban, szervezetekben. A kérdőíves adatgyűjtés eredményei szerint, akiket nem ért (még) bűncselekmény, azok hajlamosabbak azt mondani, hogy az embereknek és a szomszédoknak jobban kellene figyelni egymás értékeire.

A jó példák és a 10 település vizsgálatának eredményei arra is utalnak (bár ezt részletes és megalapozott statisztikai elemzéssel nem tudjuk alátámasztani), hogy ahol megkezdte működését a lakosság szervezett összefogása (pl. SZEM, civil hírlánc), vagy a szándék nyilvánvalóvá válik, ott ténylegesen csökken a károkozás mértéke.

Egyik vizsgált településen sem bukkantunk a jogszerűség határait átlépő, a közbiztonság területén működő helyi kezdeményezésre. Azt tapasztaltuk, hogy minden érintett szereplő a jogszerűség határain belül végzi feladatait. Települési szinten vizsgálva a közbiztonság szubjektív megítélése¹⁷ és a károkozás mértéke között sem tapasztaltunk szoros összefüggést, ám továbbgondolásra érdemes összefüggést mutat a 2010. áprilisi országgyűlési képviselőválasztáson a Jobbik megyei listájára leadott szavazatok aránya és a szubjektív biztonságérzet települési átlaga közti erős kapcsolat¹⁸, ami szerint ahol többen szavaztak a Jobbikra, ott a válaszadók átlagos szubjektív biztonságérzete lényegesen rosszabb.

Feltételezés 4. A vagyonvédelmi szereplők közti együttműködés milyensége szintén hat a károkozás mértékére, mert feltételezéseink szerint, ahol kisebb a megelőzésben és bűnüldözésben érintett szereplők közti együttműködés intenzitása, ott gyakoribb károkozás. Azt is feltételeztük, hogy ahol kisebb a megelőzésben és bűnüldözésben érintett szereplők közti együttműködés intenzitása, ott kevésbé hatékony a bűnelkövetők felderítése.

Eredményeink, bár nem igazolják, hogy ahol nincs intenzív együttműködés az illetékesek között, ott mérhetően nagyobb a károkozás gyakorisága, ugyanakkor a vizsgált jó példák szerint az érintettek intenzív együttműködése jelentős mértékben képes javítani a vagyonbiztonsági helyzetet, elsősorban a bűnmegelőzés hatékonyságának javításán keresztül csökkenteni a károkozás gyakoriságát. Eredményeink arra is utalnak, hogy az érintettek együttműködése jelentős mértékben javíthatja a felderítés hatékonyságát.

Jeleznünk kell, hogy vannak olyan speciális helyi problémák, amikre a lokális vagyonbiztonsági rendszerek nem mindig tudnak megfelelő választ találni. A problémák egy része a külterületi ingatlanokkal és az üdülőterületekkel kapcsolatos, amelyek folyamatos figyelése, ellenőrzése lényegesen nagyobb erőfeszítést kíván, mint a belterületeké. De ezek a

¹⁷ Mint azt az előzőekben jeleztük, lakossági kérdőíves felmérésünk a helyi társadalom mozgósítását szolgálta, és nem volt célunk az adatfelvétel reprezentativitásának biztosítása.

¹⁸ A Pearson-féle korrelációs együttható értéke = 0,655.

problémák a lokális vagyonbiztonsági rendszer jobb megszervezésével és kibővítésével kezelhetők. A problémák egy másik részére viszont kevés működő jó megoldással találkoztunk, nevezetesen azoknak a bűnismétlő, visszatérően szabálysértő helyi lakosoknak a társadalmi integrációjával, akik egyénileg vagy kisebb-nagyobb csoportokban bűncselekményeket vagy szabálysértéseket követnek el. A helyi bűnismétlők, illetve a bűncselekményeket életvitelszerűen folytató kisebb-nagyobb helyi csoportok és hálózataik integrációjára a ma működő lokális vagyonbiztonsági rendszerek kevésbé tűnnek alkalmasnak.

Feltételezés 5. Feltételeztük továbbá, hogy a rendőrség lokális jelenléte és bűnüldözési tevékenységének eredményessége szintén hat a károkozás mértékére, mert ahol érezhetően kisebb a rendőri jelenlét, ott vélhetően gyakoribb a károkozás, s ahol rosszabb a felderítés mértéke, ott szintén gyakoribb a károkozás.

A rendelkezésünkre álló rendőrségi, bűnügyi statisztikák e kérdés megalapozott megválaszolására nem adtak lehetőséget, ami csökkenteni az elvégzett vizsgálat értékét, a helyzetértékelés megalapozottságát. Amit eredményeink mutatnak, az az, hogy a látható rendőri jelenlét inkább a szubjektív biztonságérzetet határozza meg, és ahol a helyi rendőrségi gyakorlat a közösségi rendőrség idáltípusa irányába mozdult el (pl. Iregszemcse), ott nemcsak jobb a rendőri munka megítélése, de jobb a polgárok biztonságérzete is.

A vagyon elleni bűncselekmények száma, az okozott kár, valamint a között, hogy van-e KMB-s a településen, némi összefüggés mutatkozik: a 10 vizsgált településen azokon nagyobb némileg az okozott kár egy főre jutó átlaga és a vagyon elleni bűncselekmények 1000 főre eső átlaga, ahol nincs KMB-s.

Jeleznünk kell ugyanakkor, hogy a nem rendőrségi köz- és vagyonbiztonsági megoldások (pl. polgárőrség, SZEM stb.) egyes helyeken rendőri jelenlét hiányában is javították a bűnmegelőzés hatékonyságát és a lakosság szubjektív biztonságérzetét (lásd Tiszaug).

I.4. „Közös kezdeményezés” a két mikrotérségben – a vizsgálati tapasztalatok áttekintése

I.4.1. A „közös kezdeményezés” keretében alkalmazott kutatási és egyeztetési módszerek

A vizsgálat elvégzésére és a „közös kezdeményezés” részleteinek kidolgozására 4 lépésben került sor:

1. Előkészítés, az érintett szereplők bevonása
2. A helyzetértékelés és a vitairat elkészítése
3. A vitairat véleményezése, a cselekvési tervjavaslatok mérlegelése
4. A cselekvési tervek kidolgozása

A folyamat során vegyes vizsgálati módszertant alkalmaztunk, és arra törekedtünk, hogy megteremtjük a közös gondolkodás, kölcsönös tanulás kereteit. Az intenzív terepi jelenlét során kialakult a részvételi technikák alkalmazásának legfontosabb előfeltétele: a bizalom a kutató és a helyi érintettek között. A helyi érintettekkel, helyi vezetőkkel és a lakosság érdeklődő tagjaival rendszeres kapcsolatot alakítottunk ki. Az egyeztetések, fórumok során arra törekedtünk, hogy kölcsönösen elfogadható (konszenzusos) „rávezető” megoldásokat találjunk a vagyonbiztonsági problémákra (a „konszenzus-kialakító panel”), valamint elindult egy, a részvételi módszerekre jellemző tanulási folyamat. Ennek eredményeként a helybeliek figyelme mindinkább a helyben megvalósítható megoldások felé fordult. A munkához rendelkezésre álló szűk időkeret ellenére, a téma aktualitásának köszönhetően, a módszer továbbgondolásra érdemes eredményeket hozott.

A folyamat során külső kutatóként a következő kvalitatív és kvantitatív módszereket alkalmaztuk:

1. Félig strukturált interjú készült mindkét mikrotérségben az összes elérhető, a folyamatokra kiemelt rálátással rendelkező szereplővel, így megismertük a szereplők vagyonbiztonságról alkotott véleményét, ezzel kapcsolatos tapasztalatait, megoldási javaslatait. A megkérdezettek álláspontját beépítettük a vitairatokba és a cselekvési tervekbe. Az interjúk során felkerestük az összes érintett polgármestert, több települési jegyzőt, a helyileg illetékes rendőrkapitányságok és rendőrsők vezetőit, a körzeti megbízottakat, a polgárőrszervezetek elnökeit, a települések szociális ügyekben illetékes munkatársait, valamint a vagyonbiztonság kérdésében érdekelt számos más helyi szereplőt (tanyagondnokokat, mezőőröket, településőröket stb.). A folyamat során a térségi érintett szereplőkkel összesen 36 félig strukturált interjú készült. Emellett országos és megyei szinten is készült 5 félig strukturált interjú, amelyek részben a probléma feltárását segítették, részben pedig az egyeztetést a kérdés szakértőivel.

2. Fókuszcsoportos beszélgetéseket folytattunk a helyi elit tagjaival a vagyonbiztonsági problémákról, megoldási lehetőségekről, illetve a „közös kezdeményezés” folyamatáról.

3. Kérdőíves vizsgálatot végeztünk a lakosság körében, hogy a vagyonbiztonság tekintetében leginkább érintett lakosság véleményét is megismerjük, valamint, hogy a lakossági javaslatok is beépüljenek a cselekvési tervbe. Az önkormányzati kérdőív másik célja az volt, hogy a lakosság lehető legnagyobb része értesüljön a vizsgálatról, és az érdeklődők belépjenek a „közös kezdeményezés” folyamatába. Ennek megfelelően a kérdőíves adatgyűjtés több célt is szolgált:

- segített mozgósítani a helyben élőket a közös cselekvési terv kialakítása során, azaz segített valóban közössé tenni a kezdeményezést;
- bevonta a helyzetleírásba a helyi véleményeket
- és közvetve azt is leírhatóvá tette, hogy a lakosság mely csoportjai tekinthetők a vagyonbiztonság tekintetében leginkább érintettnek. Ez utóbbi információ a beavatkozási területek meghatározásában volt felhasználható.

A négyoldalas vagyonbiztonsági kérdőív a posta, illetve az önkormányzatok segítségével a vizsgált települések minden háztartásába eljutott. (Összesen 6840 darab kérdőívet küldtünk ki.) A kérdőív kidolgozásába szintén bevontuk a helyi döntéshozókat (polgármestereket, rendőri vezetőket, jegyzőket, polgárőröket), akiknek lehetőségük volt véleményezni, javaslatokkal bővíteni azt. Az előzetes várakozásainkat és a szokásos arányt jóval meghaladó mértékékből érkeztek vissza válaszok. A visszaküldési arány Lakitelek térségében 11,7 %, Tamási térségében 21,4 % volt, ami azt mutatja, hogy a téma jelentős lakossági érdeklődésre tart számot. Nagy arányban éltek a helyiek a lehetőséggel, hogy javaslatokat tegyenek a vagyonbiztonsági helyzet javítására.

4. Lakossági fórumok¹⁹: A lakiteleki mikrotérségben két településen szerveztünk lakossági fórumot. Az ezeken elhangzottak több új elemmel gazdagították a helyzetértékelést, valamint több értékes hozzászólást kaptunk, ezeket beépítettük a cselekvési tervekbe is. A Tamási körüli mikrotérségben azonban sem a lakosság, sem a helyi vezetők körében nem volt igény a lakossági fórumokra, ezért itt a lakosság csak írásos összefoglalót kapott a kutatás eredményeiről.

5. Terepbejárás: Mindkét mikrotérség minden érintett településén minimum egy-egy napos terepbejárást végeztünk. Ezek során általában az önkormányzat munkatársának kíséretében jártuk be a települést, így közvetlen közelről ismerve meg az adott hely problémáit. A terepbejárások részeként intenzív lakossági interjúkat folytattunk. Ezek a hosszabb-rövidebb, a helyi mindennapokra, a vagyonbiztonságra fókuszáló beszélgetések kiváló információkat nyújtottak a helyben élők véleményéről, hangulatáról, így kiegészítve a kérdőíves felmérés eredményeit. A helyi vizsgálatok során összesen 70 magánszemélyt, illetve családot kerestünk fel.

6. Statisztikai, jogszabályi és szakirodalmi adatgyűjtés: A vagyonbiztonság kérdéskörének és az érintett tíz település bűnügyi és szociális helyzetének lehető legteljesebb megismerése céljából intenzív adatgyűjtést folytattunk. Mindez kiegészült a jogszabályi környezet alapos megismerésével is.

¹⁹ A fentiek ellenére a lakossági fórumokon nagyon alacsony volt a részvétel.

7. Az országos szereplőkkel történő konzultáció: a folyamat során konzultáltunk az Országos Rendőr-főkapitányság, az Országos Bűnmegelőzési Bizottság, az Igazságügyi Hivatal munkatársaival valamint a téma neves szakértőivel, akikkel megismertettük a projektet, javaslatokat kértünk (és kaptunk) a vizsgálatok lefolytatásához és az eredmények értékeléséhez.

A vizsgálat négy szakaszát két részre tudjuk osztani: az 1-3. szakaszokban a külső szereplő, a vizsgálatot végző „kutató” munkájára helyeződött a projekt hangsúlya, míg a 4. szakaszban a kezdeményezés a helyi szereplők „kezébe került”, vagyis e szakaszban – a „közös kezdeményezés” ideáltípusához illeszkedve a kutatói szerep háttérbe szorult, s helyére a moderátor szerepe került, illetve erősödött fel.

A „közös kezdeményezés” folyamata során eddig a következő egyeztetéseket folytattuk le:

14. táblázat: A folyamat során tartott mikrotérségi egyeztetések, megbeszélések

Megbeszélés jellege és célja	Résztevők köre	Időpontja	Helyszíne	Moderátor, vezető
Projektindító megbeszélés - Lakitelek	Mikrotérségi vezetők	2010. március 31.	Lakitelek	Csite András
Projektindító megbeszélés - Tamási	Mikrotérségi vezetők	2010. április 13.	Fürged	Németh Nándor
Vitairat PIB megbeszélése – Lakitelek	Mikrotérségi vezetők	2010. május 12.	Lakitelek	Csite András
Lakossági fórum – Lakitelek	Mikrotérségi lakosság	2010. május 19.	Lakitelek	Csite András
Cselekvési terv megbeszélése – Lakitelek	Mikrotérségi vezetők	2010. június 9.	Szentkirály	Csite András
Lakossági fórum – Lakitelek	Szentkirályi lakosság	2010. június 9.	Szentkirály	Csite András
Vitairat és cselekvési terv megbeszélése – Tamási	Mikrotérségi vezetők	2010. június 10.	Fürged	Németh Nándor
Kistérségi tanácsülés – Tamási	Kistérségi polgármesterek, meghívottak	2010. július 16.	Tamási	Németh Nándor

I.4.2. Az érintett szereplők bevonása

Az érintett szereplők bevonása egy-egy mikrotérségi összekötő segítségével zajlott. Tamási esetében a Simontornya-Tamási Többcélú Kistérségi Társulás elnöke, Lakitelek esetében a Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés és a lakiteleki képviselő-testület egyik tagja vállalta az összekötői feladatot. Az adott térségben a folyamatba bevonandó szereplők számbavétele elsősorban az ő segítségükkel zajlott.

Az érintett szereplőket a projektindító megbeszélésre levélben (postai, illetve elektronikus) hívtuk meg. A lakiteleki térségben a helyi parlamenti képviselő, tamási körzetében a kistérségi elnök mellékelt kísérlőlevelet az érintettek meghíváshoz.

A projektindító megbeszélést Lakitelken, a polgármesteri hivatalban 2010. március 31-én tartottuk. Ott szinte minden meghívott jelen volt, a távolmaradók a későbbiekben teljes mértékben részt vettek és segítséget nyújtottak a munkához. A projektindító megbeszélés során ismertettük a vizsgálatot, megtörtént a kölcsönös bemutatkozás, tisztáztuk a folyamat részleteit, a mindkét fél részéről meglévő elvárásokat.

A Tamási környéki kistelepüléseken a megbeszélést 2010. április 13-án, Fürgeden tartottuk. A meghívottaknak nem mindegyike jött el a fórumra, őket a későbbiekben személyes úton kerestük fel, és velük interjúkat készítettünk. A kutatásba bevont települések polgármestereinek nagyobb része, a rendőrség képviselői és a polgárőrség vezetői pedig rendszeresen jelen voltak a megbeszéléseken. Az érintettek a projekt megismerése után együttműködési szándékukról nyilatkoztak.

A megbeszéléseken sikerült bevonni a helyi vagyonbiztonsági rendszerekben meghatározó funkcióval bíró szereplőket a folyamatba, majd rajtuk keresztül a további fontos résztvevőket is (hólabda-módszert alkalmazva az interjú elkészítése során). A helybeli érintetteket a projektindító megbeszélést követő hetekben felkerestük, velük személyes interjú készült.

A fentieket összegezve kijelenthető, gyakorlatilag egyik érintett szereplő bevonása sem jelentett különösebb problémát, amihez a következő tényezők is hozzájárulhattak:

- a térségek országgyűlési képviselői aktív támogatásukról biztosították a projektet, s erről az érintettek előtt is nyilatkoztak
- minden nevezett településen volt olyan érintett, aki különös érdeklődést mutatott a projektben való részvétel iránt, ami egyfajta „húzóerőként” hatott a többi, a folyamattal kapcsolatban inkább visszafogottabb szereplőre.

Fontos kiemelni, hogy Tamásiban a kistérségi munkaszervezetben dolgozó, aktív helyi összekötő segítette a munkánkat, akinek a szerepe rendkívül fontos volt a helyi kapcsolatok kialakításában és a bizalmi légkör megteremtésében.

A projekt első szakaszában különösen nagy hangsúlyt helyeztünk a résztvevők bizalmának elnyerésére. A külső szereplőkkel – így a vizsgálatot végzőkkel – szembeni bizalmatlanság két forrásból származott:

- más "tanulmányírókkal" kapcsolatos rossz tapasztalatok
- a "közös kezdeményezéssel", a partícipatív eljárásokkal szembeni tartózkodás, ami részben annak ismeretlen jellegéből fakadt.

A bizalmat egyrészt azzal próbáltuk erősíteni, hogy többször és több körben is egyeztettünk a vizsgálat megtervezésekor, a javaslatokat beépítettük a készülő dokumentumokba. Másrészt a jelentkező egyéni igényekre minden esetben reagáltunk, és vállaltuk az eredeti tervekhez képest jelentkező túlmunkát.

I.4.3. A helyzetértékelés elkészítése

A projektindító megbeszélések után mindkét mikrotérségben elkezdődött a helyzetfelmérések elkészítése. A helyzetértékelés elkészítéséhez a kutatási tervben meghatározott feladatokat végeztük el.

15. táblázat: A „közös kezdeményezés” helyzetfeltáró szakaszában elvégzett információgyűjtési feladatok

Terv	Megvalósulás
Releváns szakpolitikai dokumentumok feldolgozása	Megvalósult, a helyzetértékelésbe beépítésre került
Releváns helyi igazgatási, önkormányzati dokumentumok feldolgozása	Megvalósult, a helyzetértékelésbe beépítésre került
Hazai helyi jó tapasztalatok összegyűjtése	Összesen 3+1 résztanulmány készült el
Területi statisztikai elemzés a két kistérség és bennük a mikrotérségek közbiztonságról, hazai összehasonlítás	Megvalósult, a helyzetértékelésbe beépítésre került
Interjúk országos szervezetek képviselőivel, szakemberekkel	Megvalósult
Mikrotérségenként 15-20 kulcsszereplővel interjú készítése	Megvalósult, a helyzetértékelésbe beépítésre került
Személyes és önkitöltős kérdőíves lekérdezés (kétszer minimum 150 kitöltött kérdőív)	Lakitelek térségében 2010. április 26-30. között (Összesen 508 darab) Tamási térségében 2010. május 10-14. között (Összesen 785)
A kérdőíves adatok elemzése, két mikrotérségi résztanulmány elkészítése	Elkészült

Mindkét mikrotérségben egy-egy helyzetértékelési tanulmány készült. A helyzetértékelésben leírtuk az adott mikrotérség földrajzi jellemzőit, rövid történetét, főbb társadalmi-gazdasági mutatóit, valamint a bűnügyi jellemzőket. A helyzetértékelésnek ez a fejezete a releváns szakpolitikai dokumentumokon, a vonatkozó helyi igazgatási, önkormányzati dokumentumok vizsgálatán, sajtóelemzésen, valamint a területi és bűnügyi statisztikák elemzésén alapult.

Mindkét helyzetértékelésben külön fejezetben mutatjuk be a lakossági kérdőíves felmérés eredményeit. Ezekben a köz- és vagyonbiztonságról alkotott vélemények elemzése, valamint a javításról szóló elképzelések külön figyelmet kaptak. A mikrotérségi helyzetfeltárással párhuzamosan zajlott az Országos Bűnmegelőzési Bizottság munkatársainak ajánlása alapján a hazai helyi példák feltérképezése. A kutatási tervben meghatározottak alapján összesen négy rövid esettanulmány készült. Zalaegerszeg és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás vagyonbiztonsági programjáról, Mórahalom város közbiztonsági projektjéről és a Karancslapujtőn működő modellről. Mindez kiegészült még egy esettanulmánnyal, amelyben Érpatak település közbiztonsági programját mutattuk be sajtóelemzés alapján. E példák tapasztalatait a vitairatok cselekvési tervjavaslatai között értékeltük, és vizsgáltuk mikrotérségbeli adaptálási lehetőségeiket.

A lakiteleki mikrotérségben elsősorban a mórahalmi minta megoldásait javasoltuk megfontolásra, Tamásiban pedig a karancslapujtőit. Ezt az indokolta, hogy a vizsgált mikrotérségek vagyonbiztonsági problémái ezekhez a jó példákéhoz álltak közelebb, és a helyben már alkalmazott vagyonbiztonsági megoldások is e jó példákéhoz illeszkedtek.

I.4.4. A vitairat egyeztetése

A helyzetértékelés elkészültét követően került sor a vitairatok megbeszélésére. A „közös kezdeményezés” ideáltípusában leírtaknak megfelelően a vitairat többszöri véleményezésen és egyeztetésen ment át.

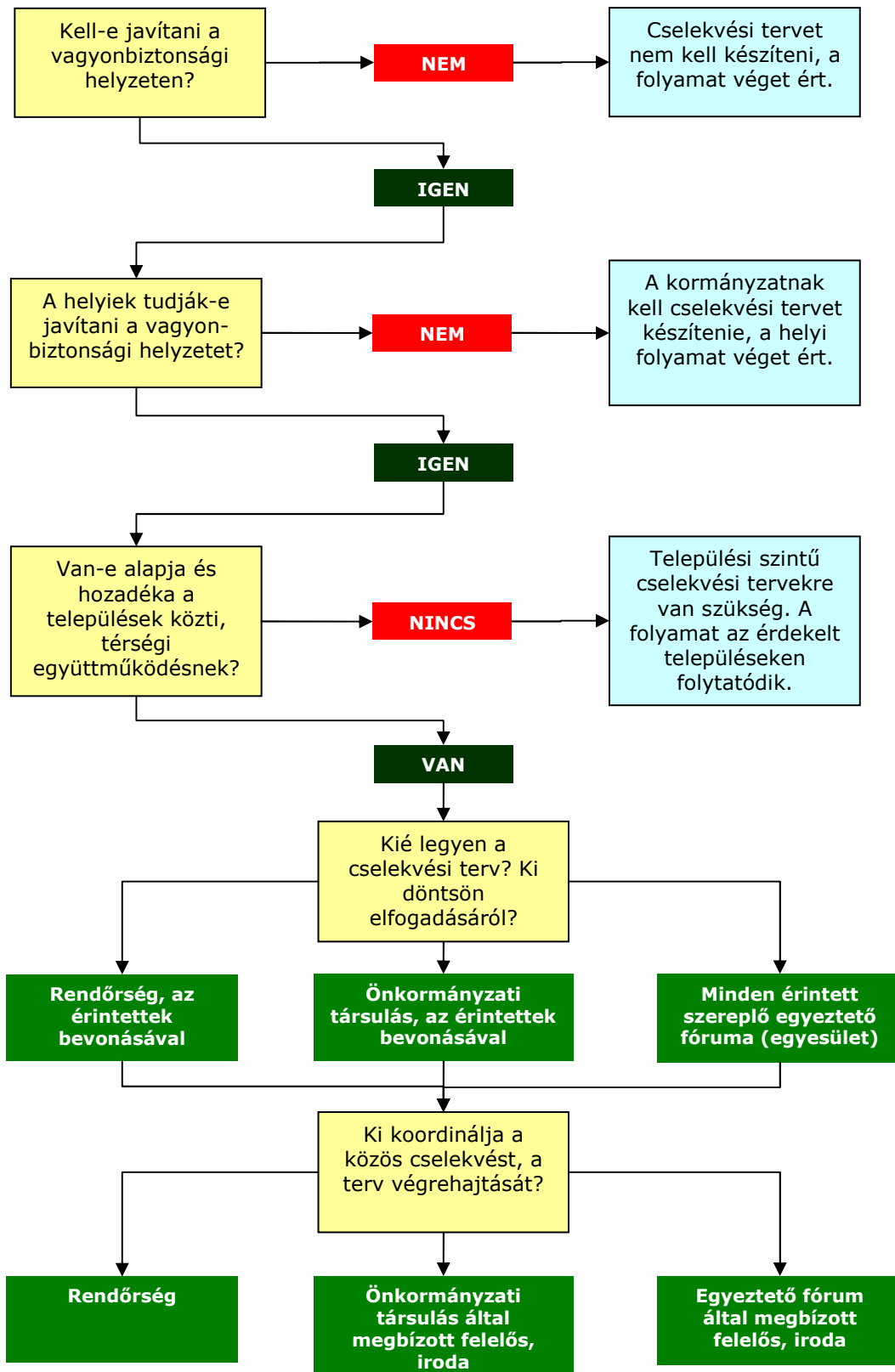
A lakiteleki mikrotérségben minden érintett helyi döntéshozó, vagy a vagyonbiztonság kérdésében illetékes szervezet vezetője elektronikusan, vagy postai úton keresztül kézh

kapta a vitairat első verzióját, így lehetősége volt személyesen is megjegyzéseket, észrevételeket fűzni ahhoz. E lehetőséggel csaknem minden érintett élt; a véleményeket beépítettük a módosított vitairatba. A személyes hozzászólásokon kívül két kerekasztal-megbeszélést is szerveztünk, amelyeken az érintettek közösen megvitatták a mikrotérség vagyonbiztonsági helyzetét a vitairatban foglaltak alapján.

A tamási mikrotérségben hasonló módon zajlott a vitairat egyeztetése. A vitairat személyes véleményezésén kívül egy vitafórumon volt lehetőség az írás megbeszélésére. A véglegesített vitairatokban összefoglaltuk az adott mikrotérségek vagyonbiztonságát meghatározó tényezőket, valamint azt, hogy eddig milyen kezdeményezések történtek a helyzet javítása érdekében. Mindkét térségben kapcsolatba léptünk a helyi és a megyei sajtó munkatársaival is, s több sajtóhír is megjelent a vizsgálatról, annak eredményeiről, illetve a folyamat eseményeiről. Ezek a tájékoztatás mellett a helyi szereplők elköteleződését kívánták erősíteni.

A mikrotérségi vagyonbiztonsági együttműködés ezt követő lépéseinek megtervezéséhez az érintett települések vezetésének, a rendőrség munkatársainak, a polgárőrségek és civil szervezetek vezetésének fontos döntéseket kellett meghozniuk. E döntéseket és a belőlük következő cselekvési irányokat a következő ábrán foglaltuk össze.

11. ábra: A vitairatban javasolt döntéshozói „döntési fa”

A döntési pontok felvázolásakor igyekeztünk röviden és cselekvésre ösztönzően összefoglalni az interjúk és csoportos beszélgetések során fölmerült együttműködési és megoldási javaslatokat. Célunk volt az is, hogy az ellentétes álláspontok lényegét összefoglaljuk, és rámutassunk azokra a kérdésekre, amelyekben az érdekelt szereplőknek, vezetőknek konszenzusra kellett jutniuk:

1. döntési szint: az első közös megválaszolásra váró kérdés az volt, hogy a köz- és benne a vagyonbiztonság állapota a helyi társadalmak tagjainak elfogadható-e, vagy szükség van a javításra. A kérdés feltétele egyrészt azért volt indokolt, mert a bűnözési statisztikák mindkét mikrotérség esetében az országos átlagnál lényegesen jobb helyzetet mutattak, másrészt azért, mert a lokális vagyonbiztonsági szereplők egy részének álláspontja szerint a helyzet megfelelő, az alkalmazott megoldások elégségesek.

2. döntési szint: a vizsgálat során feltártuk, hogy a lokális szereplők egy része külső, kormányzati támogatást vár el a helyi vagyonbiztonsági problémák megoldásához. A rendőrség megerősítését szolgáló központi támogatástól ezek a szereplők azt várják, hogy a rendőrség működése láthatóbbá, bűnüldözői tevékenysége pedig eredményesebbé váljék. E szinten a kérdés az, hogy az érdekeltek a mikrotérségen kívülről (jelen esetben kizárólag a kormánytól, ill. a rendészeti minisztériumtól) várják-e saját helyzetük javításának eszközeit, vagy látnak teendőt maguk számára is.

3. döntési szint: a mikrotérségi vizsgálat során felmerült egyik legfontosabb kérdésnek az bizonyult, hogy a települések vagyonbiztonsági szereplői közötti, a jelenleginél célzottabb és koordináltabb együttműködés elvezethet-e a vagyonbiztonsági helyzet javulásához. A mikrotérségi cselekvési terv javaslatának felvetésekor abból indultunk ki, hogy az nem az egyes települések cselekvési terveinek az egyesítéséből jönne létre, hanem közös koncepción alapulna, aminek kidolgozását követően a települések is elkészítenék az összhangba hozott cselekvési terveiket. Mikrotérségi cselekvési terv megvalósítása esetén a források (egy része) nem az egyes településekre menne, hanem a mikrotérségen keresztül hangolnák össze.

4-5. döntési szint: a helyzetfeltárást követően, a közös cselekvés irányainak kidolgozásakor vált fontos kérdéssé, hogy az érintett szereplők együttműködésének mi legyen a kerete. A felmerült javaslatok szintetizálása során három megoldást azonosítottunk: a rendőrség koordinációjában működő egyeztető fórum (pl. mikrotérségi közbiztonsági bizottság), önkormányzati közbiztonsági társulás (ennek volt már előzménye a lakiteleki mikrotérségben), ill. az érintett és együttműködést vállaló szereplők egyeztető fóruma.

A vitairat és a fenti „döntési fa” egyeztetése során jelentős – a várttól eltérő – változások következtek be a folyamatba bekapcsolódott helyi szereplők álláspontjában és cselekvési szándékaiban. Míg a lakiteleki mikrotérségben a helyi véleményformálók és döntéshozók a vizsgálat indulásakor alapvetően elégedettek voltak a már alkalmazott köz- és vagyonbiztonsági megoldásokkal, addig a lakosság egy jelentős része a kérdőíves vizsgálat révén elégedetlenségét fejezte ki, ami a közös cselekvés meghatározó „nyomásfaktorává”

vált. A mikrotérségben az azonosított problémákra egymás jó tapasztalatainak megismerése, átvétele és az érintett térségi szereplők közti együttműködés erősítése született válaszként. A tamási mikrotérségben egyrészt a helyi elit, másrészt a vizsgálatba bevont települések lakosságának egy része (különösen a jobb anyagi helyzetben élők, a vállalkozók) fejezték ki elégedetlenségüket a közbiztonsági helyzettel kapcsolatban. Ez a „nyomás” a térségi biztonsági rendszer legnagyobb erőforrásokkal rendelkező szereplői előtt sem volt ismeretlen, s a vizsgálatot megelőző időszakban számos – elsősorban a rendőrség és az önkormányzatok részéről érkező – kezdeményezés indult el az észlelt problémák felszámolására (pl. kistérségi közbiztonsági bizottságok, településőrök alkalmazása). A „közös kezdeményezés” a tamási mikrotérségben ezekre a korábban beindult cselekvési folyamatokra erősített rá, s olyan új megoldások alkalmazása irányába terelte a közös cselekvést, amiket korábban nem tudtak megvalósítani (pl. települési közbiztonsági bizottságok, kistérségi közbiztonsági referens, országgyűlési képviselő fellépése az országos szerveknél a rendőri állomány növelése, megerősítése érdekében).

I.4.5. A cselekvési terv előkészítése

Miként azt a fentiekben jeleztük, a vitairatokat arra is használtuk, hogy az általunk, tehát a folyamat külső szereplője által megfelelőnek tartott jó példák tapasztalatai alapján javaslatokat tegyünk a mikrotérségi cselekvési tervek vonatkozásán. A folyamatba itt úgy igyekeztünk beavatkozni, hogy a résztvevőket a hasonló adottságokkal rendelkező sikeres példák megoldásainak átvétele felé mozdítsuk el. Ez a kísérletünk részben volt sikeres, legalábbis abban az esetben, ha a sikert javaslataink elfogadásának arányában mérjük, hisz javaslataink csupán egy kisebb része vált viták és megfontolás tárgyává.

Lakitelken a többszöri személyes egyeztetések és megbeszélések eredményeként kialakult egy, a helyi önkormányzatok, polgárőrségek tagjaiból, vezetőiből, a rendőrkapitányság képviselőjéből, a vagyonbiztonsági és bűnmegelőzési alapítvány munkatársából és magánszemélyekből álló csapat, aminek tagjai a cselekvési terv kidolgozásában aktívan működtek közre. Ők egyfajta mikrotérségi köz- és vagyonbiztonsági egyeztető fórumként funkcionálnak, aminek munkáját külső szereplőként segítjük. Mindez azt is jelenti, hogy a helyi szereplők „saját kezükbe” vették a kezdeményezést, közreműködésünkkel önálló cselekvési terv kidolgozásába kezdtek, ami nagyban épít a vitairatban foglaltakra, ám csak olyan megoldásokat kívánnak megvalósítani, aminek az egyeztető fórumban teljes támogatottsága van, és nem okoz egyszeri nagyobb kiadást. A folyamat jelenleg ott tart, hogy a tiszakécskei székhelyű, és az érintett településeken is távfelügyeleti rendszert működtető alapítvány a helyi polgárőr szervezetek bevonásával igényfelmérést készít a riasztókészüléket felszereltetni kívánó ingatlantulajdonosok körében.

Az együttműködés tehát Lakitelken egy olyan mikrotérségi vagyonbiztonsági rendszer kialakítása irányába mozdult el, amelyben a már létező szervezetek és megoldások (rendőrség, polgárőrség, kamerarendszer stb.) egy része közös térségi diszpécserszolgálatot alakít ki a vagyonbiztonsági alapítvány bázisán. Az alapítvány ugyanis működtet már ilyen diszpécserközpontot, ám ennek szolgáltatásait ki lehet bővíteni, és alkalmas lehet a települések polgárőrségei közti koordináció megteremtésére is. A rendőrség az együttműködésben javaslattevő, véleményező szerepet vállalt.

A tamási mikrotérségben a folyamat a vitairat megvitatásánál és rövidtávú cselekvési terv kidolgozásánál tart. Ez azt jelenti, hogy a térségi egyeztető megbeszélésen sor került a

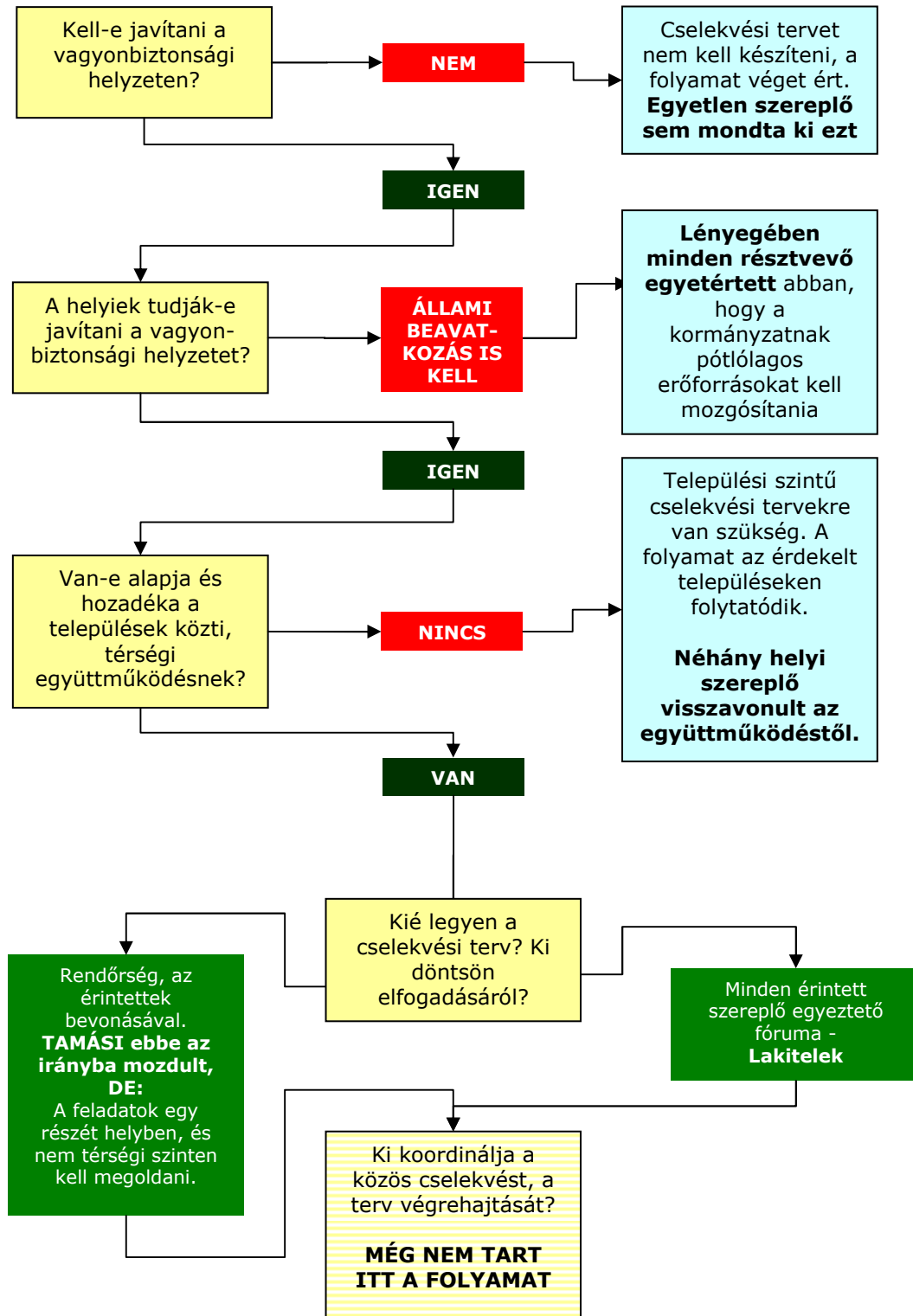
folyamat következő lépéseinek konszenzusos kialakítására, és a nyári teendők kijelölésére. A tervbe vett lépések a következők:

- a kistérségi társulás tanácsülésén a vizsgálat bemutatása
- 2 oldalas felmérési tájékoztató eljuttatása a 6 település háztartásaiba
- helyi közbiztonsági bizottságok felállítása a tamási rendőrkapitányság szakmai támogatásával
- kistérségi közbiztonsági referens alkalmazása
- a térség országgyűlési képviselője tájékoztatja a parlament illetékes bizottságát a vizsgálat és az együttműködés eredményeiről.

A tamási folyamat a rendőrkapitányság szakmai javaslatai mentén megy tovább, és remélhetőleg hozzájárul az évekkel ezelőtt beindult közbiztonsági intézkedéssor kiegészüléséhez, a kistérségi közbiztonsági együttműködés erősödéséhez.

A folyamat a két mikrotérségben jelenleg a következő ábrán megjelölt szakaszban tart:

12. ábra: A „közös kezdeményezés” folyamatának állása 2010 júniusának végén

I.4.6. A mikrotérségi „társadalmi szerződés” megkötése

A „közös kezdeményezés” módszertana következetes alkalmazás és a helyi szándékok megléte esetén elvezethet ahhoz, hogy a részt vevő helyi és térségi szereplők a folyamat zárásaként „társadalmi szerződést” kötnek, ami a vállalások tömör, kölcsönös és nyilvános deklarációját, valamint a megállapodással kapcsolatos közös elvárásokat tartalmazza.

Projektünk során mikrotérségi ill. helyi „társadalmi szerződések” az ideáltípus szerint előzetesen elvárt formában nem jöttek létre. Az okok részletes vizsgálata (I.4.8. fejezet) előtt bemutatjuk, hogy a projekt lezárultakor (2010. július vége) a mikrotérségi folyamatok hol tartanak:

Lakitelken és mikrotérségében:

- elkészült a riasztókészülékek beszerelése, és a távfelügyeleti szolgáltatás iránti igényeket felmérő adatgyűjtés;
- az eredmények alapján augusztusban kidolgozásra kerül a települési polgárőrségek és a vagyonbiztonsági alapítvány közti együttműködési megállapodás;
- augusztus-szeptemberben kijelölésre kerülnek azok a feladatok, melyek közös elvégzésére az októberi önkormányzati választásokat követően kerülhet sor.

A tamási mikrotérségben:

- a kistérségi tanács ülésén sor került a vizsgálat eredményeinek megvitatására;
- elkészült a lakossági tájékoztató;
- elkészült a térség országgyűlési képviselőjének tájékoztatója;
- megkezdődött a kistérségi közbiztonsági referens alkalmazásának folyamata (a kapcsolatfelvétel a munkaügyi központtal megtörtént);
- augusztusban kidolgozásra kerül a helyi közbiztonsági bizottságok felállítását segítő részletes javaslatcsomag (Tamási Rendőrkapitányság);
- augusztus-szeptemberben felállnak az első helyi közbiztonsági bizottságok.

A rövidtávú cselekvési terv elkészítése során született megállapodások a következőképp illeszkednek a hazai helyi jó példák által alkalmazott eszközökhöz és együttműködéshez:

16. táblázat: A júniusi egyeztetések során született mikrotérségi megállapodások

Eszközök	Lakiteleki mikrotérség	Tamási mikrotérség
KMB a településen		Igény merült fel KMB telepítésére, amit az országgyűlési képviselő segítségével juttatnak el a felettes hatóságokhoz.
Polgárőrszervezet	A települési polgárőrségek és a tiszakécskei vagyonvédelmi alapítvány közötti együttműködés elmélyítésének és kiterjesztésének terve született meg.	Nagyszokolyban merült fel az újjáalakítás szükségessége, amihez a megyei szervezet segítséget nyújt.
Településőrök		
Közterület-felügyelet		
Mezőőr, erdőőr alkalmazása		
Polgárőrök önkormányzati alkalmazásba vétele (fizetett polgárőrök)		
Közbiztonsági referens alkalmazása az önkormányzatnál		Kistérségi munkaszervezetben kerül majd erre sor.
GSM-alapú segélyhívó rendszer (kivonuló szolgálattal)		
Vagyonvédelmi cég távfelügyeleti szolgáltatással	Felmérés készül a riasztókészülékek és távfelügyelet iránti lakossági igényekről a tiszakécskei vagyonvédelmi alapítvány koordinálásában.	
Közbiztonsági önkormányzati bizottság		Kialakításuk megkezdődött a Tamási Rendőrkapitányság szakmai segítségével.
Helyi rendeletek szigorítása, betartásuk fokozott ellenőrzése		
Rendőrség önkormányzati támogatása		
Polgárőrség önkormányzati támogatása		
Térfigyelő kamera-rendszer		
Gépjármű (pl. terepjáró a járőröknek)		
A polgárőrök, közterület-felügyelők digitális fényképezőgéppel történő felszerelése		
Helyi közbiztonsági egyeztető fórum az érintett intézmények, szervezetek vezetőiből	Mikrotérségi szinten létrejött a folyamat során.	Kistérségi szinten működik, de helyi szintű (bizottság) létrehozásukról született egyezség.
Civil hírlánc megszervezése		
Tanyagondnokok bevonása a közbiztonsági információgyűjtésbe		
SZEM ²⁰		
Lakosság bűnmegelőzési tájékoztatása	A felmérési eredményekről tájékoztató készült, mely a mikrotérség minden háztartásába eljuttattunk.	
Bűnmegelőzési közösségfejlesztés		

A projekt során sem lehetőséget nem láttunk „fesztív” jellegű társadalmi szerződés megkötésére, sem ennek értelmét nem láttuk, mert a helyi szereplők ugyan hajlandók lettek volna a projekt „megfelelő leírása” érdekében ilyen megállapodást aláírni, de maga a

²⁰ Szervezetlen formában majdnem mindenütt működik, itt csak azt jelöljük, ahol rendszerszerűen kiépült.

folyamat álláspontunk szerint nem tartott ott, hogy erre sor kerülhessen, és a megállapodás a jövőbeli cselekvés irányát, részleteit meghatározó dokumentum legyen. A helyi szereplők elsősorban feladatokban gondolkodnak, és nem koncepcióban. A projekt során átütő változást e kérdésben nem tudtunk elérni.

A projekt lezárultát követően azonban értelmét látjuk a folyamat folytatásának, illetve a helyi/térségi együttműködés nyomon követésének és moderálásának. Erre vonatkozóan a helyi szereplők egyértelmű elvárást fogalmaztak meg velünk szemben, és mi ennek eleget fogunk tenni.

A „társadalmi szerződés” megkötéséhez kapcsolódóan megjegyezzük, hogy mindkét térségben működik egy látens, a vagyonbiztonságban érintett szereplők működését és együttműködését szabályozó „szerződés”, és a folyamat, a „közös kezdeményezés” ennek felülvizsgálata, kiegészítése, az újonnan felmerült problémákra adott válaszokkal való átdolgozása.

I.4.7. Az országos partnerek bevonásának tapasztalatai

A vizsgálat elvégzése során eddig 5 interjút készítettünk, illetve egyeztetést folytattunk a tématerület magyarországi szakértőivel, a központi döntéshozatalban és végrehajtásban feladatokkal bíró szakemberekkel. A következő táblázatban e szakemberek felkeresésének adatait rögzítettük.

17. táblázat: Az elkészült „országos” interjúk

Interjúalany neve	Interjúalany pozíciója	Interjúalany szervezete	Interjú időpontja	Interjú készítője
Dr. Jármay Tibor	rendészeti szakértő		2010. április 19.	Csité András
Kenedli Tamás	őrnagy, osztályvezető	ORFK Bűnügyi Főigazgatóság	2010. május 3.	Csité András
Dr. Sömjéni László, Dr. Ivány Borbála, Brassai Orsolya, Dr. Lénárd Krisztina	osztályvezető	IRM OBmB	2010. április 15.	Csité András - Megyesi Boldizsár
Varga Balázs	munkatárs	ORFK Bűnmegelőzési Osztály	2010. május 18.	Megyesi Boldizsár
Dr. Sömjéni László	osztályvezető	IRM OBmB	2010. június 14.	Csité András - Megyesi Boldizsár

A központi szakértői interjúk, megbeszélések során:

- áttekintést kaptunk a kistelepülések köz- és benne vagyonbiztonsági folyamatairól
- javaslatot kaptunk a jó hazai példák kiválasztásához
- releváns szakpolitikai dokumentumokat kaptunk
- hozzáférést nyertünk a releváns bűnügyi statisztikák egy részéhez
- visszajelzést kaptunk a vitairatokról és javaslatot a további teendőkhöz.

I.4.8. Eltérések a módszer ideáltípusától

A „közös kezdeményezés” feladat-meghatározásban szereplő módszertani ideáltípusától a munka során néhány esetben kellett eltérnünk. Ez egyrészt azt jelenti, hogy igyekeztünk a módszertani elvárásoknak megfelelően elvégezni a folyamatot, másrészt pedig azt, hogy a folyamat során reagálnunk kellett a felmerült nehézségekre, és ezek megoldásának igényében módosítanunk, pótolnunk kellett az ideáltípusban leírtakat. A legfontosabb eltéréseket, kiegészítéseket a következőkben látjuk:

1. A lokális vagyonbiztonság témájában mindenütt van működő társadalmi konszenzus, legalábbis abban az értelemben, hogy a helyi társadalmi szereplők, a vagyonbiztonság meghatározó aktorai feladataikat a társadalmi elvárásoknak megfelelően végzik. Együtműködésüknek is van kialakult rendje, mint ahogy vannak olyan korábbi rossz, kedvezőtlen tapasztalataik is, amik egyes szereplők irányába zárttá teszik őket, illetve az együtműködés fokozását megnehezítik.
2. Mindez azt is jelenti, hogy a „közös kezdeményezés” folyamata a meglévő – jól-rosszul működő – helyi/mikrotársági „társadalmi szerződés” átdolgozását, kiegészítését, az erőforrások hatékonyabb felhasználását és az együtműködés erősítését tudja elérni.
3. A helyi szereplők így elsősorban graduális, a meglévők kiegészítését, módosítását jelentő változásokra voltak nyitottak, nagyobb saját forrást nem kívántak a projekt ideje alatt mozgósítani.
4. A folyamat ideáltípusától való talán legfontosabb eltérés az volt, hogy a „közös kezdeményezés” elindításának igénye nem a helyi társadalmi szereplők körében fogalmazódott meg, hanem kívülről, a vizsgálatot kezdeményező kutatók, ill. a megbízó részéről indult. Ez azt is jelentette, hogy a helyi szereplők jelentős része a folyamat során (különösen annak első szakaszában) nem megbízóként viselkedett, vagyis nem fogalmazott és követelt meg határozott elvárásokat, igényeket a folyamat külső szereplőivel szemben, hanem eleget tett ezek kéréseinek, javaslatainak. Mindez arra utal, hogy a „közös kezdeményezés” módszertanának alkalmazása során kiemelt figyelmet kell szentelni a folyamat szereplőinek elvárásaira, azokat tudatosan a megbízóként történő viselkedés és fellépés irányába kell elmozdítani, s ezzel segíteni kell a megbízói szemlélet kifermálódását. Ezt a folyamat egyes szakaszainak lezárásához kapcsolódó közös döntésekkel (kontrollpontokkal) lehet elősegíteni.
5. A folyamat ideáltípusában nem szerepelt, ám az alkalmazás során mégis törés történt a vitairat elkészültét követően, mert a külső, kutatói szerepnek ott kezdeményezőbből, egyfajta főszereplőből át kell alakulnia moderátorivá, aminek a célja a közös cselekvési terv elkészíttetése, annak segítése, hogy a helyi szereplők felismerjék, mit tudnak megváltoztatni, mit tudnak hatékonyabban megszervezni.
6. A folyamat nem ér véget a projekt lezárultakor, azt folytatni kell, mert a külső moderátori szerepet igénylik a helyi szereplők. Erre mindaddig időt kell keríteni, amíg az együtműködés nem találja meg a maga helyi „főhősét”, aki kellő tekintéllyel és felkészültséggel rendelkezik a folyamat mederbe terelésére.
7. Mindez azt is jelenti, hogy az eddig rendelkezésünkre álló 3 hónap nem volt elégséges a két mikrotársági „közös kezdeményezés” folyamatának eredményes lezárására, aminek oka természetesen lehet az, hogy rosszul terveztük meg erőforrásainkat, mint

ahogy az is, hogy a helyi együttműködés újraalakításának folyamata egész egyszerűen nem fér bele 90 napba.

Az ideáltípustól való eltérések bemutatásakor még egy mozzanatról kell részletesebben is értekezni, mégpedig arról, hogy mi az ideális „mérete” a „közös kezdeményezésnek”, vagyis mikor indokolt települési, mikor mikrotérségi, és mikor nagyobb méretekben lefolytatni. E kérdéshez kapcsolódóan tapasztalatunk az, hogy mindenhol területi szinten alkalmazható a folyamat a problémák kezelésére, feloldására, ám a folyamat előrehaladtával a közös cselekvés kimunkálásában elsősorban azok vesznek részt, akik az adott területi szinten a cselekvéshez szükséges erőforrásokkal rendelkeznek. Mi kísérleti jelleggel a mikrotérségi szintet választottuk tapasztalatgyűjtés céljából, ami azt is jelentette, hogy a lakiteleki mikrotérségben a résztvevők idővel a 4 település szereplőinek jobb összefogásának kimunkálása irányába mozdultak el, a tamási mikrotérségben viszont a folyamatból kiléptek azok, akik a térségi együttműködésben nem kívántak részt venni, s csak azok a települések, illetve a kistérség/rendőrkapitányság maradtak a folyamatban, akik saját hatókörükben, saját erőforrások mozgósításával előrelépést kívánnak elérni a vagyonbiztonság növelése érdekében. A tamási mikrotérségben tehát az előzetesen általunk „megfelelőnek” tartott területi szinten nem volt igény a közös cselekvésre.

Mindez azt erősíti, hogy a „közös kezdeményezés” folyamatának nincs ideális területi szintje, az adott területi keretekben együttműködni kívánó (vagy a folyamatba valamiként belesodródó) szereplők a folyamat előrehaladása során ugyanis eldöntik, hogy kívánnak-e együttműködni, ha igen, akkor ez kölcsönös-e, és amelyik szinten lesznek ilyen kölcsönös elvárások, együttműködési igények, ott fog a „társadalmi szerződés” létrejönni.

* * *

A vizsgálat tapasztalatai alapján kidolgozott részletes „Hogyan kössünk helyi „társadalmi szerződést”?” c. javaslatunkat a II.5. számú fejezetben mutatjuk be.

I.5. A „közös kezdeményezés” módszertanának alkalmazhatósága a lokális közpolitika formálásban

I.5.1. Az alkalmazás lehetőségei

A „közös kezdeményezés” módszerének alkalmazása számos problémamegoldási lehetőséget kínál. Egyrészt a már *meglévő helyi erőforrások* (szervezeti, humán, infrastruktúra stb.) jobb és hatékonyabb felhasználását teheti lehetővé, így nem, vagy csak lényegesen kevesebb külső többletforrást igényel. Másrészt a helyi „közös kezdeményezés” során az érintettek képessé válnak saját sorsukat saját kezükbe venni, maguk érdekében maguk hoznak döntéseket (az angolszász irodalomban „empowerment”-nek nevezik ezt a folyamatot). Ehhez el kell fogadni, hogy a lokálisan létező problémákat legközvetlenebbül az érintett szereplők segítségével lehet a legteljesebb mértékben megismerni, működő javaslatokat pedig csak a helyiakkal egyetértésben lehet alkotni. Mindez kiegészül azzal, hogy az érintettek a legmotiváltabbak a probléma megoldásában. Ugyanakkor a helyi közösségek tagjainak, a leginkább érintetteknek (vizsgálatunk esetében például a magántulajdonosoknak) is be kell látniuk, hogy saját többlet-erőfeszítés nélkül nem fog a rossznak észlelt helyzet megváltozni. Mindez azt is jelenti, hogy sikeres „közös kezdeményezés” esetén megváltozik a helyi társadalom tagjainak szemlélete, erősödik önálló cselekvési hajlandóságuk.

Harmadrészt érdemes megemlíteni, hogy a „közös kezdeményezés” mint közpolitika-formálási típus sok szempontból csökkentheti az állam vagy felsőbb szerv lekötöttségét, amely így esetleg többlet-erőforrást tud biztosítani más feladatokra. A köz- és benne a vagyonbiztonságot érintő problémák kezelésében például leginkább talán a rendőrségnek lehet az érdeke „közös helyi kezdeményezések” indítása, hiszen ezek segítségével mozgósíthatók olyan lakossági és önkormányzati erőforrások, amik egyrészt segíthetik a rendőrség bűnüldöző munkáját, másrészt pedig az öngondoskodás, önvédelem erősítésével csökkenthetik a károkozás valószínűségét.

I.5.2. Az alkalmazás akadályai

A „közös kezdeményezés” módszerének akadályai közt elsősorban azt érdemes megemlíteni, hogy az érintettektől ez a megoldási módszer több idő- és figyelem-ráfordítást igényel, mivel számos személyes találkozóra, megbeszélésre, folyamatos vélemény-egyeztetésre van szükség minden résztvevő részéről. Másrészt maga a tervezés is, és az új program megvalósítása is többletköltségekkel jár. A módszer ugyanis a már meglévő erőforrások hatékonyabb felhasználásra törekszik, ami a korábbi haszonélvezők és az új szereplők között a források újraosztása során konfliktust okozhat. Vizsgálatunk során azt tapasztaltuk, hogy a helyi szereplők döntő többsége nem hajlandó többletköltségek vállalására, és olyan megoldásokat részesítenek előnyben, amik fedezete külső forrásokból biztosítható.

Szintén konfliktust okozhat, hogy a helyi közösségek hatalommal való felruházása és önrendelkezési képességeinek erősítése csökkenti a központi irányítás szerepét, ami egyes esetekben konfliktushoz vezethet a központi kormányzati szervekkel.

I.5.3. Az alkalmazás veszélyei

A „közös kezdeményezés” módszere nagy odafigyelést igényel. Az elemző (kutató, tanácsadó) a helyi közösség számára fontos kérdés vizsgálata kapcsán jelenik meg. Amennyiben a munkáját kellő körültekintés nélkül végzi, a legkevésbé rossz esetben is hitelteleníti a folyamatot a közösség előtt, de a legrosszabb esetben – a folyamat utóhatásaként – akár súlyos megoldatlan konfliktusokat hagyhat maga után.

Az egyik és egyben legfontosabb kockázati tényező az, hogy a nem megfelelően lezajlott kezdeményezés növelheti a társadalmi konfliktusok esélyeit. Ha adott esetben egy program végén olyan „társadalmi szerződés” születik, amelyben nem egyenlő arányban jelenik meg az összes érintett szereplő érdeke és elvárása, vagy nem minden érdekelt került bele az alkotási folyamatba, akkor ez a problémák felerősödéséhez vezethet. Az így megvalósuló program nem hogy nem lesz életképes, hanem az érdekelték között esetleg tovább mélyíti a talán már meglévő, vagy újonnan kialakuló feszült helyzetet. Valószínűsíthető, hogy ennek következtében a megoldandó probléma nemhogy hatékonyabban lenne kezelve, hanem a konfliktushelyzetet még tovább is mélyítheti.

Másik (bár az előzőnél jóval kisebb valószínűségű) veszélyforrásként jelentkezhet szélsőséges esetben, hogy a „közös kezdeményezés” módszerének túlértelmezése az állam, vagy valamely más felsőbb hatóság ellenérdekeibe ütközik. Túl sok, helyileg meg sem oldható probléma lokális elrendezésének szándéka adott esetben túlzott állami decentralizációt, vagy akár törvénysértést is eredményezhet. Mindez csak akkor léphet fel, ha a helyi közpolitika-formálók nem helyesen mérik fel a lehetőségeiket.

I.5.4. A külső koordinátor, kutató folyamatban játszott szerepe

A projekt tapasztalatainak tekintetében az egyik legfontosabb probléma a „külső kutató” személyéhez kapcsolódik. Mennyiben tekinthetjük azt a programot ténylegesen „közös kezdeményezésnek”, mely egy külső szereplő segítségével bonyolódik le? Létre jöhet-e egyáltalán a „közös kezdeményezés” egy objektív szemléletre képes külső szereplő koordinációja nélkül? Egyáltalán „közös kezdeményezés-e” az a program, amely nem szervesen, önmagától születik meg? A vagyonsbiztonsági kutatás tapasztalatai alapján e kérdésekre az alábbi válaszokat lehet megfogalmazni.

Magyarországon a „közös kezdeményezés” lokális közpolitika-formálási módja nem elterjedt, a helyi közszereplők nagy többsége előtt ismeretlen e megoldás tudatos alkalmazásnak lehetősége, így jelen pillanatban nem feltételezhető, hogy külső koordinátor nélkül hazai szinten meg tudna valósulni egy ilyen kezdeményezés. Tehát, a külső szemlélettel rendelkező koordinátorra mindenképpen szükség van, legyen az egy kutató, vagy bármely más szakember, esetleg hivatalos, követhető irányutató moderátor.

A „közös kezdeményezés” egyik fő tanulsága, hogy a bizalomépítésre nagy hangsúlyt kell helyezni, és a tárgyilagosság megőrzése mellett azonosulni kell a helyi szereplők elvárásaival. Továbbá célszerű a „közös kezdeményezés” folyamatát olyan külső szakértők bevonásával erősíteni, akik ismerik már a terepet, akikben megbíznak a helyi szereplők, és nem új, ismeretlen résztvevőként vesznek részt a folyamat elindításában.

A koordinátor segítségével lebonyolított programot is teljes mértékben „közös kezdeményezésnek” tarthatjuk akkor, ha több, a külső segítőhöz köthető feltétel teljesül. Ezek közül a legfontosabb, hogy a koordinátor ne lépjen túl a javaslattevő és a moderátor

szerepének határain. Feladata nem szabad, hogy több legyen annál, mint hogy az adott probléma megismerését, az érintettek véleményének feltérképezését követően olyan ajánlásokat tegyen, amik minden fél számára elfogadhatóak és ellenérdekekbe nem ütköznek. Ha bármely probléma kapcsán olyan megegyezés születik, amely ténylegesen a lokálisan érintettek elképzelésein nyugszik, a helyi akaratot tükrözi, akkor azt ténylegesen is „közös kezdeményezésnek” tarthatjuk.

Hogy mennyiben tekinthetjük „közös kezdeményezésnek” azt a programot, amely nem önmagától indul el, az előbbi két kérdésre adott válaszok tekintetében tudjuk megválaszolni. Tehát a „közös kezdeményezés” módszerének ismerete nélkül nem valószínűsíthető, hogy a meglévő problémára ilyen módon igyekeznek választ adni az érdekelt felek, tehát minimálisan is egy bizonyos mértékű tutorálásra és moderálásra van szükség ahhoz, hogy szélesebb körben elterjedjen e közpolitika-alkotási módszer.

I.5.5. Az ideáltípus tapasztalatok alapján történő részletezése, pontosítása

Az eddigi tapasztalatok alapján a „közös kezdeményezés” feladat-meghatározásban szereplő ideáltípusát a következőkkel egészítjük ki.

1. Az adott társadalmi probléma kezelésének, megoldásának van kialakult menete. Ez azt is jelenti, hogy minden probléma kezelése körül van valamiféle formálisan kinyilvánított, vagy csak informálisan létező társadalmi konszenzus, amiben a szereplők többsége egyetért. Ez nem jelenti azt, hogy mindenki elégedett lenne a probléma kezelésével, azt viszont igen, hogy nincs olyan helyi társadalmi szereplő, aki a működő problémakezelési rendszert gyökeresen át kívánná alakítani, és ebbe az átalakításba bele is vágna, így ezzel a létező társadalmi közmegegyezést felrúgná.
2. A „közös kezdeményezés” elindítására ott van jó lehetőség, ahol legalább van egy, az érvényben levő konszenzus átalakítására kísérletet tenni kívánó helyi társadalmi szereplő, aki lehet a polgármester, a kisebbségi önkormányzat, a rendőrség vagy a polgárőrség képviselője, a helyi politikai-formálásba belépni kívánó szereplő, de akár egy civil szervezet is. A lényeg az, hogy ez a konszenzust átalakítani kívánó szereplő érzékelje, hogy a bevett megoldások alkalmatlanok a probléma hatékony kezelésére, s ebben a meglátásában társakat, szövetségeseket találjon magának a lokális társadalomból. Ez azt jelenti, hogy a problémák észlelése érjen el egy olyan kritikus szintet, amikor a helyi szereplők ráébrednek: „így nem lehet tovább, valamit tenni kell”.
3. A felismerés, a helyzet „kellően rosszra válása” két irányba mozdíthatja a helyi szereplőket:
 - vagy külső segítséget (erőforrást) keresnek saját problémáik megoldására, és arra kötnek szövetséget, hogy együtt szerezzenek külső forrásokat,
 - vagy elfogadják, hogy nekik maguknak is vannak olyan erőforrásaik, amiket a probléma megoldására mozgósítani tudnak.
4. Amennyiben a helyi társadalmi helyzet az átalakítás, változtatás szükségességének felismerése irányába mozdul el, és van szándék a saját erőforrások mobilizálására is, akkor van eredménnyel kecsegtető lehetőség a

„közös kezdeményezés” elindítására. Ez azt is jelenti, hogy a folyamatnak vannak olyan, a fennálló konszenzussal, problémakezelési megoldásokkal elégedetlen szereplői, akik a „közös kezdeményezés” motorjaiként, „főhőseként” tevékenykednek, és akik a folyamatba bevont külső szereplők (koordinátorok-kutatók) felé megbízóként lépnek fel.

5. Amikor a helyi társadalmi folyamatok eljutnak a problémával való szembenézés fentiekben jelzett szakaszába, akkor van lehetőség és szükség külső koordinátorok, kutatók bevonására, akik a „közös kezdeményezés” folyamatának menedzselésére vállalkoznak. Fontos, hogy a helyi szereplők szerződést kössenek a külső szereplővel, amiben tisztázzák a feladatokat, a kölcsönös elvárásokat és folyamat kereteit, erőforrásait.

I. kontrollpont: együttműködési szerződés kialakítása a „közös kezdeményezés” külső és helyi résztvevői között, amelyben részletezik a folyamat menetét, a kölcsönös elvárásokat, az alkalmazandó módszertant és a rendelkezésre bocsátott erőforrásokat. A szerződéssel az érintettek létrehozzák a helyi projektirányító bizottságot (HPIB), ami folyamatosan felügyeli a „közös kezdeményezés” folyamatának végrehajtását, és egyben döntéseket hoz a megszülető anyagok elfogadásáról.

6. Tapasztalataink arra utalnak, hogy egy „közös kezdeményezés” beérésére minimálisan szükséges idő 6 hónap, amit legalább 6 hónapnyi tutorálási, nyomonkövetési időszakokkal kell kiegészíteni, amikor a közösen kidolgozott és vállalt cselekvési terv megvalósítása megkezdődik. A folyamat a következő szakaszból áll:

⇒ 1. hónap – előkészítés

- a folyamatban potenciálisan érintett szereplők kiválasztása
- a projekt első megbeszélésének megtartása – a „közös kezdeményezés” helyi irányítói körének (3-4 fő) kijelölése
- a megbeszélésen a „közös kezdeményezés” folyamatának tisztázása (résztvevők, információgyűjtési módszerek, egyeztetések, menetrend, kölcsönös elvárások)
- az érintettek körének szükséges kibővítése (hólabda-módszer)
- az információgyűjtés rendjének és módszertanának kidolgozása (külső koordinátor-kutató feladata), pl. interjútervek, lakossági kérdőívek

II. kontrollpont: a részletes kutatási módszertant tartalmazó projektindító dokumentum helyi projektirányító bizottság általi elfogadása.

⇒ 1-3. hónap – információgyűjtés (külső koordinátor-kutatói feladat)

- a hasonló problémák megoldására született jó helyi példák tapasztalatainak összegyűjtése
- a probléma jogszabályi környezetének és kutatásának vizsgálata
- mélyinterjúk készítése és fókuszcsoportos beszélgetések az érintettekkel

- teljes körű lakossági vélemény- és részvételi szándékvizsgálat (az erőforrások függvényében külső adatfelvételi szakemberekkel, vagy belső, kiképzett munkatársakkal)
- ⇒ 3-4. hónap – a vitairat szövegezése (külső koordinátor-kutatói feladat)
- a helyzetértékelés elkészítése
 - a lehetséges jövőbeli forgatókönyvek kidolgozása
 - a közös cselekvés lehetséges irányai (cselekvési javaslatok kidolgozása)

III. kontrollpont: a vitairat társadalmi vitára bocsátása (helyi projektirányító bizottság döntése)

- ⇒ 4-5. hónap – a vitairat egyeztetése, a cselekvési terv kidolgozása
- érintett megbeszélés 1.
 - lakossági fórum (amennyiben van rá lehetőség és érdeklődés)
 - érintett megbeszélés 2., a közös cselekvési javaslatokra fókuszálva
 - közös cselekvési terv véleményezése
 - érintett megbeszélés 3. a cselekvési tervről
 - írásos véleményezésre csak akkor látunk lehetőséget, ha ezt az érintettek kifejezetten kérik, mert az érintettek bevonása az írásos anyagok elkészítésébe nagymértékben csökkentheti a motivációjukat a folyamat szempontjából lényeges személyes egyeztetések irányába.
 - a „közös kezdeményezés” eredményeképpen született cselekvési terv végrehajtását felügyelő, a további döntéseket meghozó, illetve az együttműködést segítő egyeztető fórum létrehozása

IV. kontrollpont: a cselekvési terv elfogadása (helyi projektirányító bizottság döntése)

- ⇒ 6. hónap – a vállalások kölcsönös deklarációja
- a „társadalmi szerződés” megkötése, a vállalások kölcsönös és nyilvános deklarációja – aláírási „ceremónia” (amennyiben erre van helyi igény)

V. kontrollpont: a helyi társadalmi szerződés megkötése – a helyi projektirányító bizottság által szervezett fesztív jellegű esemény

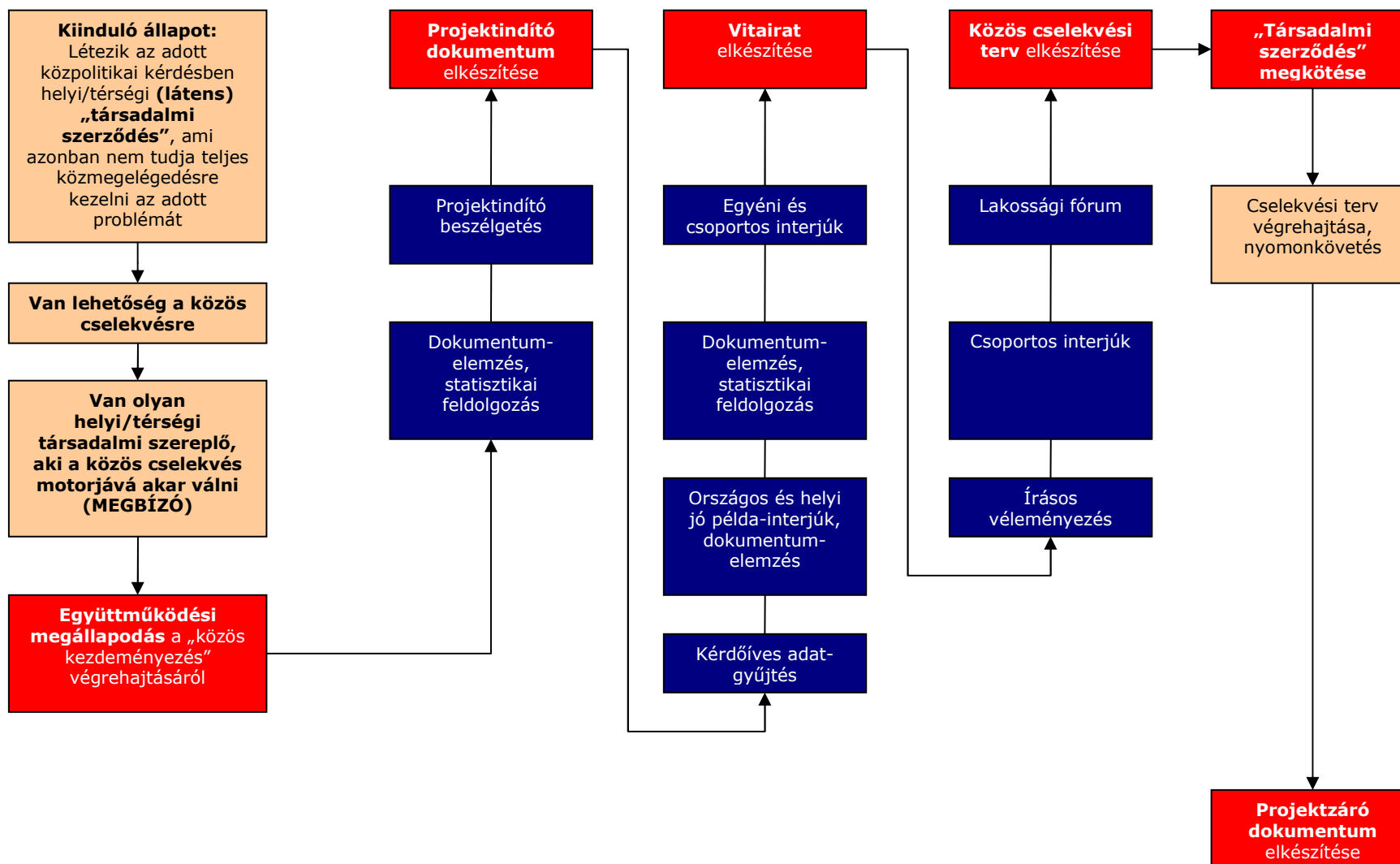
- ⇒ 7-12. hónap – a cselekvési terv megvalósítása
- a vállalt feladatok elvégzése
 - a folyamatok nyomon követése, monitoringja és a szükséges döntések meghozatala (egyeztető fórum)
 - az együttműködés nyomon követése (külső koordinátor-kutató)

- projektzáró értékelő dokumentum elkészítése, a tapasztalatok összefoglalása (külső koordinátor-kutató)

VI. kontrollpont: a projektzáró dokumentum elfogadása – a helyi projektirányító bizottság, vagy a helyét felváltó egyeztető fórum/koordinációs bizottság döntése

A „közös kezdeményezés” ideáltípusát összefoglaló, a tapasztalatok alapján módosított folyamatábráját a következő oldalon közöljük. A jelzett kontrollpontok beiktatása a folyamat monitoringozása, a rugalmas reagálás, a hitelesség garantálása érdekében indokolt.

13. ábra: A „közös kezdeményezés” folyamatának módosított ideáltípusa

I.6. Szakirodalom és források

„Tudjunk NEM-et mondani” Összefogás a fiatalokért

<http://www.bunmegelozes.hu/index.html?pid=1713&PHPSESSID=04d22ec0d8e7c10e71bec52a7182f854> letöltve: 2010.04.18.

A polgárőrszervezetek tevékenysége

<http://www.matrixpolice.hu/matrix/?Polg%E1r%F5rs%E9g:Szervezetek> letöltve: 2010.04.07. (Az anyag részletesebben a www.opsz.hu honlapon is megtalálható.)

A rendőri bűnmegelőzés helye, szerepe a társadalmi bűnmegelőzés stratégiájának megvalósításában a megváltozott feltételrendszer tükrében

http://www.police.hu/megelozes/bunmegelozes/rbunmegelozes/bunm_strategia.html?query=b%C5%B1nmege%C5%91z%C3%A9s letöltve: 2010.04.07.

„A rossz közbiztonság és a munkanélküliség aggasztja a két kerület lakóit”

http://www.helyitema.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=28465&Itemid=54 letöltve: 2010.04.24.

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája. Melléklet a 115/2003. (X. 28.) országgyűlési

határozathoz http://bunmegelozes.easyhosting.hu/dok/tars_bunmeg_nemz_strat.doc letöltve: 2010.04.07.

A társadalmi hatásvizsgálat szerepe a rendőri munka színvonalának fejlesztésében

<http://www.pecshor.hu/periodika/2005/havasi.pdf> letöltve: 2010.04.24.

A vidéki lakosság úgy érzi, nincs biztonságban 1. rész

http://gazdakor.szie.hu/hirek/a_videki_lakosság_ugy_erzi_nincs_biztonsagban_1_resz letöltve: 2010.04.17.

Az önkormányzati rendőrségekről Kacziba Antal nyugállományú rendőr altábornagy

http://galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=6666&catid=69&Itemid=106&limitstart=1 letöltve: 2010.05.05.

BKMRFK – Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság Rendészeti Igazgatóság (2009): 3. sz.

választóközvet közbiztonsági helyzetértékelése a 2006-2008 évek vonatkozásában.

http://www.lezsaksandor.hu/admin/data/file/2878_ertekeles.doc A letöltés időpontja: 2010.04.26.

Csatári Bálint, Dr.: *Tanyakollégium II. 2009. Kecskemét és Kiskunfélegyháza környéki településeken végzett tanyai kérdőíves felmérés legfontosabb eredményei.* Kézirat, 2010.

Danielisz Béla – Jármű Tibor: *Rendészet Európában.* Duna Palota Kulturális Kht., Budapest, 2008.

Danielisz Béla: *Önkormányzat és a rendőri bűnmegelőzés. Híd, segítség, ami összeköt.* In: BMK Füzetek, 15. Különszám, 93-101. o., 2006.

Fellegi Borbála, Dr.: *A resztoratív igazságszolgáltatás elméleti megközelítésben.* A Bűnmegelőzési Akadémia által szervezett, 2010.03.29. napján elhangzott előadás, 2010.

Ferenczi László, Dr. - Kacziba Antal, Dr.: *A rendőri bűnmegelőzés gyökerei.*

http://www.remet.hu/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=4. A letöltés időpontja: 2010.06.23.

ELBIR Hírlevél, 2010. április

www.police.hu/.../2010._prilisi_ELBIR_hirlevel_IBverzi_az_idskorakvdelm_r_t.pdf letöltve: 2010.05.15.

ELBIR Hírlevél, 2010. május <http://royalmagazin.hu/hirek-borsod-abauj-zemplen-megye-b-a-z-megye-rendorsegi-hirek-zold-hirek-eu-hirek-bulvar-sport/kek-hirek-rendorseg-rendor-rendorsegi-hirek-borsod-abauj-zemplen/4634-a-megrugott-mentostol-a-megvert-tanarig-elbir-bunmegelzesi-hirlevelek->

letöltve: 2010.05.15.

FELHÍVÁS 2010.- a közrend és a közbiztonság erősítése érdekében - KÖZTERÜLET-FELÜGYELŐKET FOGLALKOZTATÓ ÖNKORMÁNYZATOK RÉSZÉRE

<http://www.irm.gov.hu/i/irm.gov.hu/files//Egyeb/FelhivasF1.2010.vegleges.doc>

- Finszter Géza: *Rendészetek alkotmányos integrációja az unióban*. In: Belügyi Szemle, 5. szám, 72-92. o., 2004.
- Finszter Géza: *Víziók a rendőrségről*. In: Belügyi Szemle, 1. szám, 10-42. o., 2008.
- Finszter Géza: *Közbiztonság és közbátorság*. In: Németh Zsolt (szerk.): Írások Tauber István emlékére, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Kriminológiai Társaság, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 66-83. o., 2009.
- Hegedűs András, Dr.: *Az önkormányzatok szerepvállalása a bűnmegelőzés társadalmiasításában a belügyi tárca által végzett átfogó felmérés alapján*. Országos Bűnmegelőzési Központ, Kézirat, 2006.
- Janza Frigyes – Kenedli Tamás: *A hátrányos helyzetű kistérségek közbiztonsági helyzete*. Kézirat. 2010
- Jármy Tibor, Dr.: *Közösségi bűnmegelőzési modell Zemplénben*. 2003.
<http://www.pecshor.hu/periodika/2003/jarmy.pdf>
- Jelentés a korábbi évek bűnügyi helyzetképéről és végrehajtott intézkedésekről.
<http://www.bunmegelozes.hu/index.html?pid=1719> (A letöltés időpontja: 2010. április 7.)
- Jelentés a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája és cselekvési programja 2005. évi végrehajtásáról. Sajtóanyag, 2006. május 9. <http://www.bunmegelozes.hu/?pid=193> letöltve: 2010.04.18.
- Kaposvár Megyei Jogú Város közbiztonsági és bűnmegelőzési koncepciója
<http://www.kaposvar.hu/eloterjesztesek/eloterjesztesek20031211/kotet2/06m01.doc> letöltve: 2010.04.24.
- Kerezsi Klára: *A kontroll technológiája: a technikai fejlődés szerepe a társadalmi kontroll gyakorlásában*. In: Németh Zsolt (szerk.) Írások Tauber István emlékére, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Kriminológiai Társaság, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 59-65. o., 2009.
- Kevesebb rendőr – több emberölés és zaklatás <http://olajkk.szoljon.hu/bacs-kiskun/kek-hirek-bulvar/kevesebb-rendor-tobb-emberoles-es-zaklatas-290859> letöltve: 2010.04.07.
- Kovács Éva (szerk.): *Közösségtanulmány*. Módszertani jegyzet. Néprajzi Múzeum - PTE-BTK Kommunikáció- és Médiatudomány Tanszék, 2007.
- Kozáry Andrea: *Nemzetközi összehasonlító szervezeten*. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2008.
- Közbiztonsági csodafegyver lenne a térfelügyelő kamera?
http://premier.mtv.hu/Hirek/2010/01/26/10/Kozbiztonsagi_csodafegyver_lenne_a_terfigyelo_kamera.aspx letöltve: 2010.04.14.
- Krémer Ferenc, Dr.: *A polgárőrség társadalmi megítélése*. Magyar Rendészettudományi Társaság Társadalomtudományi Tagozata, 2007.
<http://opsz.hu/downloads/A%20Polg%E1r%F5rs%E9g%20t%E1rsadalmi%20meg%EDt%E9l%E9se%20%28tanulm%E1ny%29%3Cbr%3EMagyar%20Rend%E9szettud%E1nyi%20T%E1rsas%E1g-450173-tarsmegit.zip>
- Krug Emília: „Semmi sincs kilátásban.” Polgári seriff <http://www.168ora.hu/polgar-polgarmestere-toth-jozsef-mszp-seriffrendszer-43063.html> letöltve: 2010.04.12.
- Kutatási jelentés: A Mórhalmi Kistérségben végzett felmérések eredményei
<http://ww.morahalom.hu/download.ashx?type=file&id=1594> letöltve: 2010.04.18.
- László-Takács Krisztina: *Az önvédelem kockázata – Augusztustól hatályban a Btk. jogos védelemmel kapcsolatos módosítás*. 2009. <http://www.jogiforum.hu/hirek/21672> letöltve: 2010.04.14.
- Letenyei László: *Településkutatás. A települési és térségi tervezés társadalomtudományos megalapozása*. Budapest, L'Harmattan, 2004.
- Már mutatkoznak eredmények http://naplo-online.hu/fokusz/20080303_mar_mutatkoznak_eredmenyek letöltve: 2010.04.24.
- McDonald, David – Bammer, Gabriele – Deane, Peter: *Research Integration Using Dialogue Methods*. The Australian National University Press, 2009.
- Meleg László: *Az ambiens rendszerek szerepe és alkalmazásuk korlátai*. 2006.
<http://www.nkth.gov.hu/aktualis-hirek-esemenyek/2006/ambiens-rendszerek>

Mindenki másképp képzeli – Jön a kétezer seriff országa?

http://www.onkorkep.hu/18_0708/4_9html Önkörkép, 2008. július-augusztus, 18. sz. letöltve: 2010.04.12.

MRTT Rendészettudományi Szószedet, 2008. <http://www.rendeszet.hu/dokumentumok.html>

Nagy János: *Vagyonvédelem technikai eszközökkel – új tendencia a jogos védelemhez kapcsolódó joggyakorlatban*

http://209.85.135.132/search?q=cache%3AKbbfrZqmPf0J%3Awww.jogiforum.hu%2Fletoltes%2F!%2Ffiles%2Fpublikaciok%2Fnagy_janos-uj_tendencia_jogos_vedelem%255Bjogi_forum%255D.pdf!1265914462!%2Fpublikaciok%2F167+vagyonv%C3%A9delem&hl=hu letöltve: 2010.04.07.

Nielsen, K. A.– Svensson, L. G. (szerk.): *Action Research and Interactive Research: Beyond practice and theory*. Maastricht, The Netherlands: Shaker Publishing B.V., 2006.

Pataki György: *Bölcs „laikusok” – Társadalmi részvételi technikák a demokrácia szolgálatában*.

Kézirat, 2007. http://www.toronyhir.hu/files/file/20071008/bolcs_laikusok_teljes.pdf

Reason, Peter – Bradbury, Hilary (szerk.): *Handbook of action research: participative inquiry and practice*. London: Thousand Oaks, California SAGE Publishing House, 2001.

Szabó Endre Győző: *Méltóság és megfigyelés – Az emberi méltóság: érték és mérce*. 2009.

<http://www.jogiforum.hu/publikaciok/364> letöltve: 2010.04.14.

Szakmai fórum a közbiztonságról a Jobbik szervezésében

http://szentkoronaradio.com/belfold/2009_10_05_szakmai-forum-a-kozbiztonsagrol-a-jobbik-szervezeseben letöltve: 2010.04.14.

Szomszédok Egymásért Mozgalom <http://szem.freeweb.hu/> letöltve: 2010.04.07.

The Local Agenda 21 (2006): *Planning Guide AN INTRODUCTION TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT PLANNING*, Published by The International Council for Local Environmental Initiatives (ICLEI) Local Agenda 21 Initiative, <http://www.idrc.ca/openebooks/448-2/>

VÁTI – MTA RKK ATI (2005): *Fejlesztési stratégia-javaslat*.

<http://www.vati.hu/download.php?ctag=download&docID=7569> A letöltés időpontja: 2010. április 26.

Vörös Ferencné, Dr.: *Társadalom a bűnmegelőzésért*. In: BMK Füzetek, 15. Különszám, 6-31. o., 2006.

Wagner János (szerk.): *A büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység bevezetésének tapasztalatai Magyarországon*. IRM OBmB, Budapest, 2008.

Felhasznált internetes oldalak:

www.kozossegibunmegelozes.hu

www.remet.hu

Feldolgozott statisztikai adatbázisok:

KSH T-STAR 2008.

IRM Rendészeti Koordinációs Főosztály Magyarország Bűnözési és Bűnüldözési Adatai <http://crimestat.b-m.hu/>

Országos Rendőr-főkapitányság Elemző és Koordinációs Igazgatóságától kapott településsoros adatok:

- A Lakiteleki és a Tamási mikrotérség településein rendőri eljárásban regisztrált egyes kiemelt vagyon elleni bűncselekmények számának alakulása 2005-2009. években
- A Lakiteleki és a Tamási mikrotérség településein rendőri eljárásban regisztrált vagyon elleni bűncselekmények kárérték adatai (Ft-ban) 2005-2009. években

1.7. A főbb fogalmak meghatározása – szószedet

Biztonság:

A biztonság alapvető egyéni, nemzeti és közösségi (szövetségi) érték, olyan állapot vagy helyzet, amely a fenyegetések és a veszélyek tudatosan (hallgatólagosan) elfogadott, elviselt szintjén valósul meg. Alapját a külső fenyegetettségől való megbízható védelem, a (védendő vagy védelmi) rendszer belső stabilitása, rendezettsége képezi. A biztonság nem lehet állami vagy hatósági monopólium, hanem „immateriális társadalmi (össz)termék”, amely érdekközéltetés útján, egyeztetett cselekvés, tudatos kooperáció útján jön létre.

Forrás: MRTT Rendészettudományi Szószedet

Szubjektív biztonság:

A biztonság az egyéni tapasztalatok, az érintettség mértéke és minősége oldaláról való megközelítése, elsősorban a szubjektív érzékelés és értékelés folyamatainak jelentőségét hangsúlyozza, s így az emberek szubjektív közérzete alapján méri a társadalom fejlődését és az életminőség mértékét, abból kiindulva, hogy az átlagember tudja leginkább megítélni saját életminőségét.

Forrás: MRTT Rendészettudományi Szószedet

Objektív biztonság:

A biztonság az életminőség oldaláról való megközelítése, amely az egyéni és közösségi érdekek formális megjelenítése mellett, az erőforrások, a képességek, a mérhető hatások, statisztikailag megjeleníthető mértékek alapján vizsgálja az összefüggéseket.

Forrás: MRTT Rendészettudományi Szószedet

Közbiztonság:

Az élet- és vagyonbiztonságnak a közállapotoktól függő színvonalú megvalósulása.

Forrás: MRTT Rendészettudományi Szószedet

Vagyon:

(1) A személy anyagi természetű (pénzben kifejezhető értéket jelentő) jogainak és kötelezettségeinek összessége.

(2) A nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezmény szempontjából bármilyen típusú vagyontárgy, legyen az anyagi vagy szellemi, ingó vagy ingatlan, tárgyi vagy eszmei, továbbá az ilyen vagyontárgy tulajdonjogát igazoló, vagy abban lévő érdekeltséget bizonyító jogi dokumentumok, vagy okiratok.

Forrás: 2006. évi CI.tv. 2. cikk d./ pont

Vagyonbiztonság:

Olyan állapot, amely a vagyont vagy vagyontárgyat károsító, vagy a károsítással fenyegető jogellenes magatartások, támadások megelőzésével, elhárításával, a természeti jelenségek károsító hatásainak megelőzésével, csökkentésével, a vagyonnal való rendelkezés biztosításával, a tulajdonos, birtokos személyes védelmével, a környezeti és jogi feltételek meglétével, a közvetlen és közvetett védelem garantálásával jön létre.

Forrás: MRTT Rendészettudományi Szószedet

Vagyon elleni bűncselekmények:

A lopás, sikkasztás, csalás, hűtlen kezelés, hanyag kezelés, rablás, kifosztás, zsarolás, jogtalan elsajátítás, orgazdaság, jármű önkényes elvétele, vásárlók megkárosítása, bitorlás, szerzői jogok megsértése, jogkezelési adat meghamisítása, iparjogvédelmi jogok megsértése, hitelsértés, tartozás fedezetének elvonása összefoglaló bűncselekmény kategóriája.

Forrás: Btk. XVIII. fejezet

Vagyonvédelem:

(1) Egy szervezet teljes anyagi eszközeinek kezelése, felhasználásának szabályozása, állagának, állapotának, épségének, mennyiségének, minőségének és tulajdonságainak megtartására irányuló céltudatos tevékenység, rendszabályok és eljárások összessége.

(2) A vagyont vagy vagyontárgyat károsító, vagy károsítással fenyegető jogellenes támadások megelőzésére és elhárítására, a természeti jelenségek és katasztrófák károsító hatásainak, káros következményeinek megelőzésére és elhárítására, a vagyonnal való jogszerű rendelkezés garantálása érdekében tett intézkedések összessége.

Forrás: MRTT Rendészettudományi Szószedet

Vagyonvédelmi biztonságtechnikai rendszer:

Vagyonvédelmi célból a vállalalkozási szerződésben megjelölt ingatlanon vagy gépjárművön telepítendő vagy telepített elektronikus jelző és képi megfigyelőrendszer, ideértve a gépjárművédelem során alkalmazott elektronikus biztonságtechnikai rendszert, a rögzítés nélküli, megfigyelési céllal üzemeltetett, avagy a hang- vagy képrögzítést is lehetővé tevő elektronikus megfigyelőrendszert (térfigyelés), az elektronikus beléptető rendszert, a betörésjelző rendszert, a távfelügyeleti rendszert, az adat- és informatikai védelemre irányuló biztonságtechnikai rendszert, továbbá az egyéb, jel és kép továbbítását, vagy fény-, illetve hang jelzését is lehetővé tevő elektronikus műszaki megoldást is.

Forrás: 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól

1.8. Angol nyelvű összefoglaló

The situation of public security and property safety in the villages has steadily been deteriorating in the past few years. Some experts suppose that by involving local stakeholders and by the aligned activation of local resources the situation might be improved.

In order to facilitate and increase the use of local resources in strengthening public security we applied the method of *“common initiative”* in our project. The method is a type of bottom-up public policy-making, based on the partnership of local actors who strive to solve a given problem using available local resources. The *“common initiative”* can also be interpreted as a *“social contract”* which endeavours to realise the common goals of the community.

Starting from the ideal type a detailed methodology of *“common initiative”* was prepared, and then a research was conducted according to the methodology in two micro-regions: in the sub-region of Tamási and Lakitelek. The six settlements of the micro-region of Tamási (Tolna County) are the following: Felsőnyék, Fürged, Iregszemcse, Magyarkeszi, Nagyszokoly and Ozora. These settlements struggle with typical problems of disadvantageous, remote areas with ageing population. The four settlements in the micro-region of Kecskemét (Bács-Kiskun County) are Lakitelek, Nyárlőrinc, Szentkirály and Tiszaug. These are examples of rural areas with high number of homesteads and fair social-demographic situation.

At local level our research group cooperated with the different local stakeholders, members of settlement authorities, local governments and minority local governments, of police stations, of local and county vigilant organisations. We also worked together with the fellow workers of the county forensic offices and with the (regional) members of parliament. During the research we consulted with colleagues of the National Police (ORFK) and the National Committee for Crime Prevention (ObmB) and some Hungarian experts of community crime prevention.

In the first phase of the project (until the end of May, 2010) a Status Quo analysis was prepared in both of the micro-regions about the situation of public security and capital safety. The Status Quo analysis was based on questionnaires, statistics and in-depth interviews with local decision-makers and stakeholders. In the second phase of the project (June-July, 2010) experts and local social persons started to work on the plan of *“common initiative”* which aimed at improving capital safety. The process of *“common initiative”* has not been finished within the time frame of the project, thus our colleagues are still working on the development and execution of the Public Safety Plans.

The method of *“common initiative”* resulted local social changes. This means that in both micro-regions local actors chose the most appropriate solutions to achieve local goals using local resources. By applying this methodology one cannot expect to solve all the problems of local property safety, however, the problem solving capacity and attitude of locals to act actively might improve gradually. According to our experiences, the application of our methodology can be beneficial from several aspects. It can

- reveal the problems of public security using local resources,
- reveal the expectations of the people and organisations concerned towards each other (local government, civil police, police and people),
- help to make the work of the participants more coordinated,
- introduce positive external examples and help to adopt the different methods and examples,
- identify those problems that cannot be solved by local and regional stakeholders; therefore needs governmental intervention.

The detailed method of the “*common initiative*” is a tool to discover the reasons of conflicts and solve them by mobilizing local resources. Its main positive affect can be that through empowerment and capacity-building local actors are enabled to decide and act according their own interests. Evidently, the “*common initiative*” needs the support and cooperation of local police organisations in order to solve local public security problems. According to our investigation the method of “*common initiative*” can be best applied where it is supported by police forces. In these cases, the action plan is worked out and executed by police forces. Therefore, the results of “*common initiative*” can primarily help the work of the police. These results might also contribute to the local social acceptance of the project and can improve both subjective and objective safety.

One has to admit that the majority of local people regard public security and property safety primarily as a task of police and jurisdiction. The new government formed after the parliamentary elections of 2010 created the legal framework of several solutions identified as social demands (e.g. strengthening the presence of police forces in the villages, restricting the conditions of punishment in case of breaking the rules of law against properties). However, our results also draw the attention to the fact that with efficient local cooperation and with the more efficient use of available resources local capital safety might also be strengthened. The present transformation and reinforcement of the police, just as the planned changes in law can have considerable effects. It is essential to get to know some successful local examples, to answer some settlement/regional problems, to strengthen the coordination among participants in order to achieve gradually the improvement of local public security on the long term.

The study was funded by the Hungarian Public Employment Service.

II. Javaslatok

II.1. Lakossági elvárások a kistelepülések vagyonbiztonságának javítása érdekében szükséges kormányzati lépésekkel kapcsolatban

A vizsgálat során végrehajtott kérdőíves adatfelvétel 1292 válaszadója szerint a vagyonbiztonság javítása érdekében elsősorban a bűnelkövetők, jogsértők szigorúbb büntetésére, az okozott károk jóvátételére, másodsorban a saját és egymás tulajdonának fokozottabb védelmére, harmadsorban pedig a rendőrség megerősítésére, erélyesebb fellépésére van szükség. E válaszok közül kettő (bűnelkövetők büntetése, a rendőrség átalakítása) a jelen projekt, a „közös kezdeményezés” hatókörén kívül van, hiszen a helyi társadalmak a külső szereplők (állam, bíróságok) működésének átalakítása iránti igényüket fejezték ki. A vagyonbiztonság erősítésében való személyes szerepvállalás erősítése és a szomszédok jobb egymásra figyelése viszont olyan elvárások, amik a „közös kezdeményezés” hatókörén belül, a helyi szereplők aktív részvételével, együttműködésével kielégíthetők.

„Ön szerint a vagyonbiztonság javítása érdekében mennyire fontos ...?” (százalékban)

	A változtatást fontosnak tartó válaszadók aránya, %
a bűnelkövetők szigorúbb büntetése	96,3
hogyan az emberek jobban vigyázzanak értékeikre	91,8
hogyan a bűnelkövetők tegyék jóvá a kárt	91,6
hogyan a szomszédok jobban figyeljenek egymásra	86,0
a rendőri jelenlét fokozása	78,5
a rendőrség erélyesebb fellépése	77,9
a rendőrség állományának megerősítése	68,6
segélyhívó rendszer és kivonuló szolgálat megszervezése külterületen (csak a lakiteleki mikrotérségben kérdeztük)	64,9
a polgárőrség jogkörének bővítése	62,3
segélyhívó rendszer és kivonuló szolgálat megszervezése belterületen	61,0
önkormányzati rendőr munkába állítása	55,4
településőrség felállítása	50,4
mezőőrség felállítása	49,4
térfigyelő kamerák felszerelése	48,3
a polgárőrség létszámának növelése	47,4
helyi kivonuló szolgálat megszervezése a riasztóval rendelkezőkhöz	44,1
erdőőrség felállítása	38,5

1. A büntetések szigorítása

A vizsgálat során a legnagyobb mértékben a büntetések szigorításának igénye merült fel. A megkérdezettek mindegyike komoly visszatartó erőt várna el ettől az intézkedéstől. A lakiteleki mikrotérségben a kérdőíves kutatás során választ adók 97 %-a tartja fontosnak a

bűnelkövetők szigorúbb büntetését, a tamási mikrotérségben 96 %. Mindezt kiegészítik az interjúk, fórumok során elhangzott kijelentések is, amelyek szintén a büntetések szigorítása mellett érveltek.

A kutatás során a mikrotérségekben főként a helyi döntéshozók körében merült fel az a probléma, hogy a közérdekű és a közcélú munka jelentős szabályozási különbségek alá esik, amely mindkettő társadalmi megítélését rontja.

A szabálysértési ügyek miatt végzett közérdekű munka önkormányzati illetőségű, a pénzbüntetést napi 5000 Ft-os tételekben lehet „ledolgozni”. Önkormányzati hatáskörbe tartozik a közcélú munka is, amely a munkanélküliek foglalkoztatását szolgálja. A közcélú munka napi minimuma 6 óra, díjazásának pedig teljes munkaidő esetén el kell érnie a minimálbért. Tehát a közcélú munka esetén a törvény meghatározza a legalacsonyabb összeget, amit az önkormányzatoknak van (vagy elviekben lenne) lehetősége módosítani. Ennek köszönhetően előfordulhat az az anomália, hogy a munkájuk értéke a szabályozás szerint kevesebb, mint a szabálysértést ledolgozóké.

A fenti problémán túl a közcélú munkához kapcsolódva felmerült az is, hogy e munkavégzési mód az esetek többségében nem hoz valódi reintegrációt, nem vezeti vissza a foglalkoztatottat a munka világába.

2. A károkozás megtérítési lehetőségeinek bővítése

A büntetések szigorításához hasonló arányban jelent meg a kutatás során az az igény, hogy az elkövetők lehetőség szerint térítsék meg az okozott kárt. Ez a fajta igény főként csak a lakosság oldaláról jelentkezett. Tamási térségében a válaszadók 94 %-a, Lakitelek térségében 88 %-a nyilatkozott a megtérítés fontossága mellett.

Magyarországon 2007. január elsejétől, a közvetítői eljárás bevezetésével nyílt meg a lehetőség a büntetőügyek sértettjei és az elkövetők közötti mediációra. A büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló törvény az öt év szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetendő, egyes személy elleni, vagyon elleni és közlekedési bűncselekmények esetén teremtett lehetőséget a mediációra, felnőtt és fiatalkorú tettesek esetében. Az eljárás igénybe vételének feltétele, hogy az érintettek azt önkéntesen igényeljék, a bűncselekménynek legyen sértettje, és az elkövető tettét beismerje. A mediáció lehetőségéről az ügyész vagy az első fokon eljáró bíró dönt, a közvetítést az Igazságügyi Hivatal pártfogó felügyelői (illetve a közvetítői tevékenység végzését szerződésben vállaló ügyvédek) végzik. Az első hazai tapasztalatok szerint a jogintézmény elfogadottá vált, és egyre gyakrabban kerül sor alkalmazására kisebb súlyú bűncselekmények esetében. A mediációs folyamat pozitívuma, hogy a folyamat során szembesülnek egymással a felek, megjelennek és jelentős hangsúlyt kapnak a sértett érdekei (csökken a sértett kára), az elkövető részéről felelősségvállalás és valódi jóvátétel történik (Wagner 2008.).

A jelentős lakossági igény indokolhatja a jóvátételi lehetőségek körének bővítését, pontosabb szabályozását és elterjesztését, valamint szükségesnek tűnik az Igazságügyi Hivatalok, a rendőrség és az ügyészség mainál fokozottabb, az áldozatokat lehetőségeikről tájékoztató tevékenysége.

II.2. Foglalkoztatáspolitikai javaslatok

A lokális vagyon- és közbiztonsági rendszerek fejlesztése két területen teremt lehetőséget új munkahelyek kialakítására. Egyrészt a helyi bűnmegelőzést szolgáló, az információgyűjtésben és az intézkedésben közreműködők (polgárőrök, településőrök, közterület-felügyelők, erdő- és mezőőrök) számának növelésével, és koordinált, szabályozott működésük biztosításával (helyi közbiztonsági referens); másrészt a már bűnelkövetővé vált személyek társadalmi reintegrációját elősegítő prevenciós és reintegrációs célú projektekkel²¹. Ez utóbbiakra a Társadalmi Megújulás Operatív Program 5.6. intézkedése keretében 2010-ben meghirdetésre kerülő 5.6.1 pályázati konstrukció²² teremt majd lehetőséget. A konstrukció kialakítását komoly előkészítő, tudományos igényű megalapozó program (5.6.2. kiemelt projekt) előzte meg. Mivel a pályázati kiírások még nem jelentek meg, és így a projektek végrehajtására sem került még sor, a tapasztalatokról beszámolni nem lehet. A foglalkoztatáspolitikai javaslatok kialakításakor így csak a lokális vagyon- és közbiztonsági rendszerek (nem rendőrségi) szereplőivel kapcsolatos munkahely-teremtési lehetőségekkel foglalkozunk.

Új munkahelyeket a vizsgált településeken egyrészt a települési önkormányzatok alakítottak ki, másrészt a vagyonbiztonsági rendszer piaci szolgáltatásokat nyújtó szereplői (vagyonbiztonsági cégek), harmadrészt pedig a külterületi tulajdonosok és a szakhatóságok (erdő- és mezőőrök).

A települési önkormányzatok jellemzően településőröket és közterület-felügyelőket alkalmaznak, egyrészt a foglalkoztatásukra célzottan biztosított központi támogatások igénybevételével, másrészt pedig – gyakran például a helyi polgárőr nonprofit-szervezetek közbeiktatásával – közhasznú foglalkoztatás keretében, ill. bértámogatás igénybe vétele mellett. A vizsgált települések között jelentős különbségek vannak a tekintetben, hogy az önkormányzatok (és partnereik) állami támogatás felhasználása mellett hány rendészeti, közbiztonsági feladatot is végző alkalmazottal rendelkeznek. Településenként számuk nem haladja meg a 10 főt, de vannak olyan kisebb falvak is, ahol nincs ilyen feladatot végző munkavállaló. Ugyanakkor számuk az elmúlt évben jelentősen nőtt, ami részben a Településőr Program beindulásával, másrészt a vagyonbiztonsági helyzet megváltozásával indokolható. A vizsgált településeken tízezer lakosra átlagosan 25 főt alkalmaznak közbiztonsági, rendészeti feladatokra, ami azt is jelentheti, hogy a magyarországi nem városi jogállású településeken mintegy 10.000 fő településőr, közterület-felügyelő, erdő- és mezőőr dolgozhat becsléseink szerint. Számuk vélhetően jelentősen elmarad a személy- és vagyonvédelmi ágazat piaci szegmensében dolgozóknál (ami mintegy 120 ezer fő²³), akik azonban jellemzően a városias településeken működnek, vagy a nem városi települések tulajdonosainak a városokból nyújtják az igényelt biztonsági és védelmi szolgáltatást.

Vizsgálati eredményeink arra utalnak, hogy a kistélepülési önkormányzatok – egymás tapasztalatából is tanulva, ill. a lakossági elvárásoknak való megfelelés igyekezetéből – az elmúlt évben új munkahelyeket (nem kizárólag, de) jellemzően a lokális közbiztonsági

²¹ A tamási mikrotérség vitairatában javaslatot tettünk egy, a konstrukció céljaihoz illeszkedő projekt megvalósítására.

²² <http://www.bunmegelozes.hu/index.html?pid=1277&PHPSESSID=087e057a1f8a0387825093097c34371d>

²³ http://www.szvmszk.hu/files/images/Orszagos/Letszamstatisztika/2010/Letszamstatisztika_2010_junius.pdf

rendszer szereplőinek számát gyarapítva alakítottak ki²⁴. Ami nehézség mutatkozik, az egyrészt ezeknek a szereplőknek, öröknek és felügyelőknek a koordinálása, ki- és továbbképzésük, szak- és szabályszerű munkavégzésük biztosítása, ellenőrzése, ill. a rendőrséggel való együttműködésük. E hiányosságok ki is jelölik azokat a beavatkozási területeket, ahol a foglalkoztatás-politikának – a bűnmegelőzés szereplőivel összefogva – cselekvési lehetősége kínálkozik. Vizsgálati eredményeink alapján a kistelepülések közbiztonsági helyzetét javítandó, a következő javaslatot fogalmazzuk meg az Állami Foglalkoztatási Szolgálat irányába:

1. A Belügyminisztérium, az Országos Rendőr-főkapitányság, az Országos Bűnmegelőzési Bizottság és az Állami Foglalkoztatási Szolgálat hozzon létre közös pályázati programot nem városi jogállású települések önkormányzatai (és partnereik, pl. kisebbségi önkormányzat, polgárőr szervezetek) számára Helyi Közbiztonsági Együttműködések kialakítására.
2. A pályázati program az Országos Bűnmegelőzési Bizottság 2008/2009-es bűnmegelőzési célú pályázati kiírásainak²⁵ mintáját követve olyan települési közösségi tevékenységeket, helyi megoldásokat, kisközösségi civil mozgalmak szervezését, ill. élet- és vagyonvédelmi eszközök beszerzését, és e célok megvalósítását segítő munkavállalók alkalmazását támogatja, amelyekkel a helyi intézmények, hatóságok, önkormányzatok, gazdasági szereplők a lakosokkal együttműködve erősítik a közbiztonságot.
3. A pályázati támogatás segítségével a kedvezményezett települések helyi közbiztonság-erősítő cselekvési tervet készítenek az illetékes rendőrkapitányságok szakmai közreműködésével, majd a támogatás révén megvalósítják a tervben foglaltakat.
4. A pályázati támogatás segítségével a kedvezményezettek közterület-felügyelőket, településőröket, ill. a cselekvési terv megvalósítását koordináló helyi közbiztonsági referenst (is) alkalmazhatnak. A foglalkoztatáshoz az ÁFSZ bértámogatást biztosít, ill. támogatja a településőrök, közterület-felügyelők, közbiztonsági referensek ki- és továbbképzését. A képzés szakmai hátterét az Országos Rendőr-főkapitányság (ill. az általa kijelölt szervezet) biztosítja.
5. A pályázati kiírások előkészítésébe és a projektek lebonyolításába szakmai tanácsadóként érdemes bevonni a „Katonák munkaerőpiaci reintegrációjának képzési programjának”²⁶ munkatársait, akik nyugállományba vonult honvédek munkapiaci reintegrációját segítő projekteket valósítanak meg. A bevonást – és egyben a program nyugállományba vonult rendőrök és határőrök irányába történő kiterjesztését – az indokolja, hogy a nyugállományú rendőrök, honvédek, határőrök –

²⁴ 1 önkormányzati településőr, közterület-felügyelő bére és felszerelése éves szinten nem haladja meg az 1,5 millió forintot, ami jelentősen elmarad 1 rendőr (KMB-s) foglalkoztatásának mintegy 5 millió forintra becsült éves költségétől.

²⁵ <http://www.bunmegelozes.hu/index.html?pid=1395&PHPSESSID=087e057a1f8a0387825093097c34371d>

²⁶ <http://www.tegyonmagadert.hu>

megfelelő átképzést követően – hasznos szereplői (vagy külső tanácsadói) tudnak lenni a helyi közbiztonsági együttműködéseknek (pl. közbiztonsági referensként).

6. Megfontolásra érdemesnek tartjuk a Településőr Program bekapcsolását a Helyi Közbiztonsági Együttműködés programjának megvalósításába, mert tapasztalataink szerint a Településőr Program adott környezetbe való helyezése, a rendőrséggel és polgárőrszervezetekkel való együttműködésük biztosítása, ill. a településőrök megfelelő szakmai felkészítése és továbbképzése hiányosságokat mutat. Amennyiben nem kerül sor a javasolt Helyi Közbiztonsági Együttműködés - program elindítására, a Településőr Program továbbfejlesztéséhez kapcsolódóan a következő javaslatokat fogalmazzuk meg.

II.3. A Településőr Programmal kapcsolatos javaslatok

A Településőr Program bemutatása

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium 2009. szeptember 17-én hirdette meg a Településőr Programot, aminek során 2010. február 26-ig 1056 önkormányzat 2138 fő településőr foglalkoztatásának a támogatására nyújtott be igényt. A Településőr Program kiemelten támogatja az önkormányzatokat abban, hogy a közcélú foglalkoztatás keretében munkahelyeket teremtsenek úgy, hogy az alacsonyan képzett vagy tartós munkanélküliek számára egyben továbbképzési lehetőséget biztosítsanak.²⁷

A Településőr Programban érintett önkormányzatok és a területileg illetékes rendőrkapitányság közti együttműködés keretében az utóbbi kijelölt személy útján a településőri feladatok gyakorlati megvalósításához konkrét ajánlásokat ad, a településőrök felett szakmai monitoring tevékenységet lát el, a mindenkori szolgálatirányító parancsnokon keresztül figyelemmel kíséri a településőrök tevékenységét, és a jogsértésekre (bűncselekmény, szabálysértés) utaló, vagy más rendőri beavatkozást igénylő magatartásról érkező jelzés esetén soron kívüli intézkedést kezdeményez. Igény esetén a rendőrség megfelelő képzettségű előadót biztosít a településőrök rendészeti jellegű oktatásához.²⁸

Településőr Program a vizsgált településeken

A vizsgált 10 településből kettőben, Fürgeden és Ozorán alkalmaznak településőröket. A helyi interjúk során gyűjtött információk szerint a településőrök munkába állítása számos helyen konfliktust okozott a lokális közbiztonsági rendszer szereplői között, és egyelőre a rendőrséggel való együttműködésen is van javítanivaló. A felmerült nehézségek, konfliktusok forrását a következőkben látjuk:

- ⇒ A polgárőrök hasonló tevékenység végzéséért nem kapnak fizetést, így egyes településeken a településőrök munkába állítása megnehezítette az önkormányzat és a polgárőrök együttműködését. Több településen az önkormányzatok épp azért nem vállalták a településőrök munkába állítását, mert a polgárőrséggel kialakult jó együttműködést nem akarták veszélybe sodorni.
- ⇒ A településőrök rendészeti felkészültségének, tapasztalatának hiánya megnehezíti a rendőrséggel való együttműködést, és a településőrök által közvetített információk gyakran hiányosak.
- ⇒ A rendőrség és a polgárőrség már kialakult együttműködési rendszere mellett nehéz behatárolható funkciókat találni a településőrség számára.

²⁷ http://www.irm.gov.hu/miniszterium/cikk/Kozlemeny_a_Telepulesor_programrol.htm

²⁸ <http://www.irm.gov.hu/i/irm.gov.hu/files//Egyeb/FelhivasF1.2010.vegleges.doc>

Javaslatok

A felmerült feszültségek feloldása viszonylag szerény anyagi ráfordítással és a lokális közbiztonsági rendszerek szereplői közötti együttműködéssel lehetségesek. A megoldásokra vonatkozó jó példák létrejötte folyamatban van, melyek tapasztalatait érdemes beépíteni a program későbbi szabályozásába. Ezek a jó példák és egyben javaslatok a következők:

- ⇒ A településőrök alkalmazása előtt a települési önkormányzatnak érdemes kikérnie a helyi polgárőrség (amennyiben van) véleményét, és felajánlani, hogy pl. a munkanélküli polgárőrök közül kerüljön ki a településőr.
- ⇒ Megfontolásra érdemesnek tartjuk azt is, hogy a támogatás odaítélésekor előnyt élvezzenek azok a települések, ahol a helyi polgárőrszervezet írásban is támogatja a pályázat benyújtását, és ezzel vállalja a településőrökkel való jövőbeni együttműködést.
- ⇒ A településőrök alkalmazásának elmúlt 9 hónapnyi tapasztalatait – reprezentatív, vagy teljes körű kérdőíves felmérés és esettanulmányok formájában – érdemesnek tartjuk összegyűjteni, és a helyben működő jó példák alapján a szükséges szabályozási módosításokat megejteni.
- ⇒ A felmérés eredményei alapján fontosnak tartjuk a településőrök rendészeti továbbképzési rendszerének kidolgozását, és a feltételek kialakítását követően kötelezővé tételét a programban résztvevők számára.

A kialakult helyzet alapproblémája ugyanis a komplex helyzetértékelés elmulasztása, a környezetbe való helyezésének figyelmen kívül hagyása. A településőrök folyamat- és rendszerszemléletű „rendszeresítése” jelen formájában rövid távú tüneti kezelés, amely csak megfelelő beavatkozást követően lehet a meglévő rendszerek szerves eleme. Nem véletlen tehát, hogy a településőrök alkalmazása egyes szakmai és közéleti vélekedések szerint „látszattmegoldás”. Ezzel akkor lehet egyetérteni, ha az adott település/térség biztonsági rendszere nem rendszerként működik, és ebbe nem illesztik bele a településőröket.

A rendszerben (településőrök által is) végzett biztonságvédelmi tevékenység ugyanakkor értékteremtő lehet, mert kellő biztonság garantálása mellett a védett tárgy/tulajdon/érdek nemcsak hogy megőrzi az értékét, de még fel is értékelődik. Olyan környéken például, ahol kevesebb a bűncselekmény, rendezettebbek az együttélési viszonyok, érezhetően magasabb lesz az ingatlanok értéke, mérhetően növekszik a befektetői/vállalkozói kedv is, ami azután további értéknövekedést generál. Ez elindít egy sajátos „pull-push”-hatást: vonzza a befektetőket és jó közbiztonság esetén távol tartja a bűnözőket, akik így kiszorulva a területről, máshol próbálkoznak (emiatt is érdemes több településnek összehangolnia közbiztonsági rendszerét.) Az értékteremtés még hatékonyabbá tehető, ha szakemberek, pl. nyugdíjas rendvédelmi dolgozók is erősítik a településőrök sorát, és csatolt munkakörben a szervezési feladatokba is bevonhatók (lásd II.2. fejezet és javaslatok). Az értékteremtés nem egyszeri aktus, hanem egy jól átgondolt és megtervezett folyamat, amelyet folyamatos karbantartással, fejlesztéssel lehet csak szinten tartani, erősíteni és kiterjeszteni. Ehhez a biztonsági rendszer minden érdekeltjének tevőlegesen hozzá kell járulnia, és a rendszer magjának számító koordinációs elem hatékonyságát is rendszeresen mérni kell. Ezért is fontos feladat a rendszereken belül az új elemek megalapozott és koncepcionális

beillesztése, a szinergikus hatás tudatos megcélzása. A II.4. fejezetben javasolt elemzési-értékelési szempontok alapján célszerű a településörök helyét és szerepét is komplexen behatárolni, és funkcionálisan pozícionálni.

II.4. A vagyonbiztonság javítását szolgáló javaslatok kistelepülési közösségeknek

A kistelepülések közbiztonságát javító újszerű, közösségi megoldások ma még nem kellően ismertek Magyarországon, inkább a gyors és látványos, a **rendőrségi jelenlétet fokozó megoldásokra** van ma társadalmi igény. Annak ellenére is így van ez, hogy tartós javulás **kisebb ráfordítással, a megoldásokat alapos helyzetértékeléssel kiválasztó helyi-térségi akciókkal és rendszerépítéssel is elérhető**. A következő oldalakon a helyi/mikrotérségi közbiztonság javítására vállalkozó kistelepüléseknek teszünk javaslatot, miként járjanak el a vagyonbiztonság javítását szolgáló elgondolások, a rendszer működésének és a végrehajtandó intézkedések megtervezésekor, és miként válasszák ki a számukra legmegfelelőbb technikai, technológiai, valamint szervezési megoldásokat. A vagyonbiztonságot javító megoldások megtervezése nem csupán a pénzről, a szükséges forrásokról kell szóljon. Azért javasoljuk a jelen helyzet értékelésekor és a jövő megtervezésekor a rendszerszemlélet alkalmazását, mert az egyes vagyonbiztonsági elemek, megoldások rendszerkörnyezetben lehetnek igazán hatékonyak.

A biztonságról – gyakorlati szemmel

A biztonság igénye a veszély távoltartását tűzi ki célul. Kérdés, hogy ennek érdekében az egyén és a tágabb közösség mit vállal fel, mit hajlandó tenni? Általános tapasztalat, hogy az érintett tulajdonosok jelentős része nem ismeri, milyen védendő értékei, érdekei vannak, azokat sokszor alul-, máskor pedig túlértékeli. Ebből kifolyólag a védekezés leghatékonyabb megoldásai sem mindig ismertek.

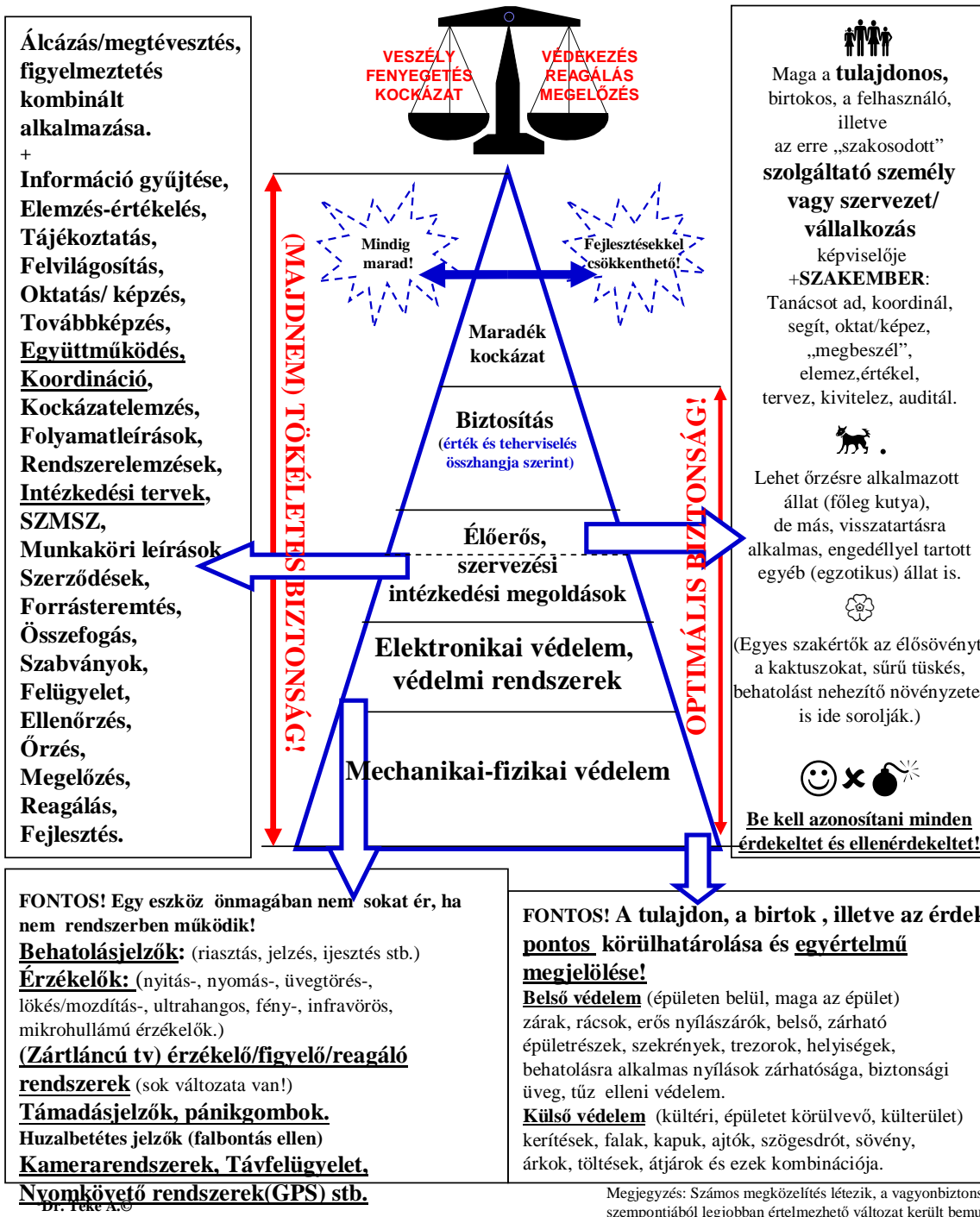
A biztonságtudat alapja az a felismerés, hogy az érdekelt számára fontos érdek, tárgy, viszonyrendszer összefüggéseiben milyen értéket képvisel, és legyen tisztában azzal, hogy mit jelenthet ez az ellenérdekelt fél számára. Ehhez ismerni kell magát a veszélyt, a fenyegetést, annak megjelenési és megnyilvánulási formáit is. A biztonságról alkotott ismereteink azonban gyakran hiányosak, így a települési vagyonbiztonsági rendszerek fejlesztésekor külön hangsúlyt kell helyeznünk az alapos helyzetértékelésre.

A biztonsági problémákhoz eltérőképp viszonyulunk, s ez a viszonyulás lehet érzelmi vagy értelmi alapú egyaránt. E viszonyulásból eredeztethető a tenni akarás mértéke, iránya, azaz az aktív cselekvési hajlandóság a biztonság érdekében. A szándék sok esetben már önmagában is visszatartó erő lehet, feltéve, ha a deklaráció szintje túllép a környezet érzékenységi küszöbén.

Ám a biztonság-tudatosság mértékének legfőbb jelzője nem a szándék, hanem a tényleges cselekvés. **A biztonság-tudatosság egyéni és szervezeti szinten eltérhet egymástól, az egyén esetében az érzelmi oldal erősebb lehet, míg a szervezeti a viszonyrendszert fenntartó ésszerűséget helyezi előtérbe.** A biztonság-tudatosság tanulható, sőt tanítható, és általános, a környezetet átható „biztonságkultúra” nélkül egyéni szinten talajtalanná válik.

A biztonság pragmatikus értelmezése és elvi megvalósítási lehetőségei

Mérlegeljünk: mit kell(ene), mit lehet és mit célszerű tenni a biztonságért?!

A fenti ábrán összefoglaltuk megközelítésünk főbb elemeit. Az ábra közepén lévő – kék vonallal határolt – piramis azt mutatja, hogy a biztonság bizonyos alapvető elemeit (mechanikai-fizikai védelem) a tulajdonosoknak kell biztosítani. Ez **minimum követelmény**, az egyéni **biztonság-tudatosság** első lépése. Az elektronikus berendezések már az „aktív”

kategóriába tartoznak, csak akkor érnek valamit, ha a riasztásra van érdemi reagálás. Gondoljunk pl. az utcán a hangos gépkocsi-riasztókra, az emberek többsége ma rá sem hederít. **Nagyon fontos ezért az emberi tényező, hogy legyen, aki tesz saját biztonságáért és legyen olyan is, aki a közösségi biztonságot össze kívánja és tudja hangolni. Az összehangolás alapja az intézkedések átgondolt rendszerének kialakítása. Ehhez azonban el kell nyerni a szűkebb-tágabb környezet támogatását.**

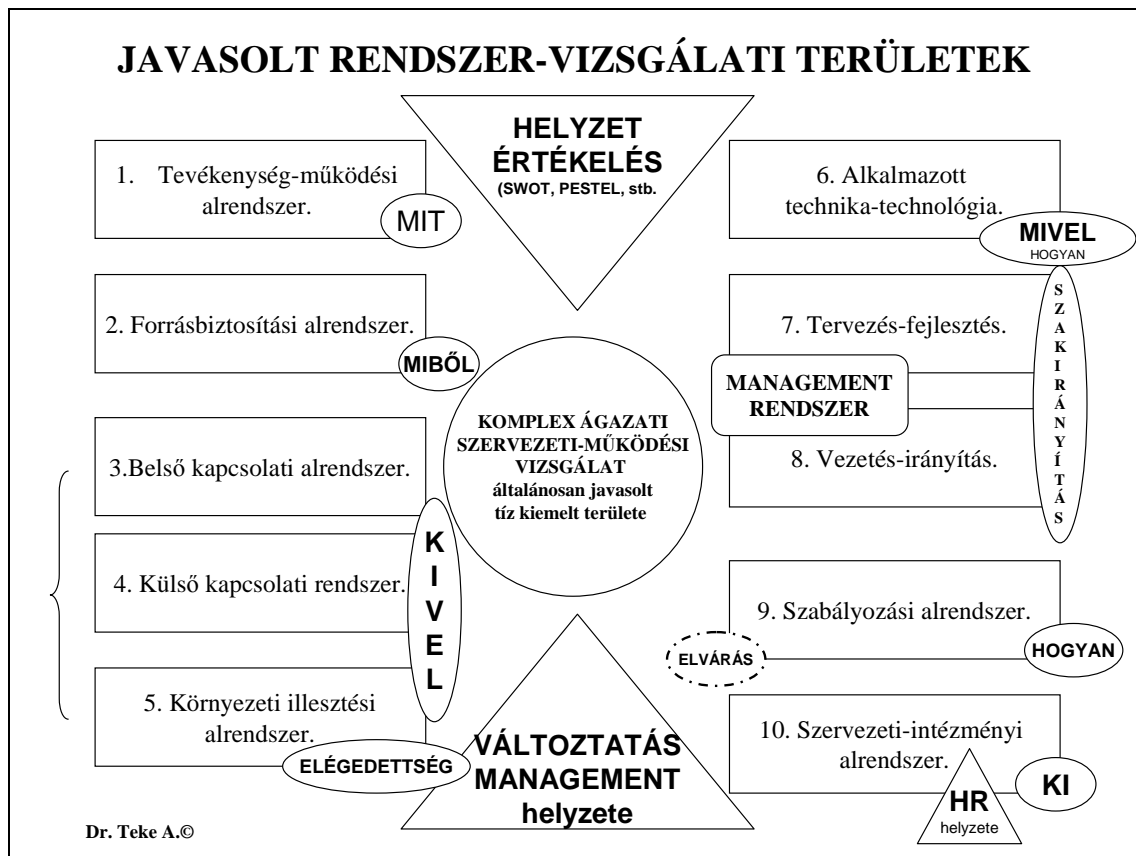
Mivel a keletkezett kár megtérülése és a biztonsági rendszer helyreállítása, fejlesztése is fontos, indokolt a biztosítók szolgáltatásait is megfontolni. És még ezután is marad ún. „maradék kockázat”! Ezt a megfelelő rendszerműködéssel lehet ellensúlyozni. Az emberek valóban sajnálják a pénzt az értékeik védelmére. Általános elvként elfogadható (de ez nem szabály!), hogy a védett érték legalább 1%-át célszerű védelemre fordítani, mert ne felejtjük el: nagy a csábítás! Kis beruházással a jogellenes cselekményt elkövető nagy értékhez juthat, és ha fenn áll a felelősségre vonás elkerülésének a lehetősége, akkor nagy valószínűséggel lesz mindig kellő számú próbálkozó, így aztán meggondolandó, hogy az 1 %-ból hirtelen mennyi lesz.

Hangsúlyoznunk kell, a „sikeres” jogellenes cselekmények kára, illetve „haszna” szélesebb (politikai, erkölcsi, üzleti stb.), és nemcsak a szűken vett anyagi értelemben (konkrét kár) kezelendő. A biztonság így akkor tekinthető kielégítő mértékűnek, ha **a védelemre akkora összeget és oly módon fordítunk**, hogy ezzel egyidejűleg a támadások, a jogellenes cselekmények **kárvonzata**, pontosabban **kockázata** (kárérték, bekövetkezési gyakoriság) **az elviselhető szint alá süllyedjen.**

A védelemre fordított költségeknek nemcsak az összege, hanem a ráfordítás módja is lényeges, azaz a védelmet, magát a biztonságvédelmi rendszert teljes körűen és körülhatárolhatóan célszerű kialakítani. Ez pedig folyamatos fejlesztést igényel. **Nem az egyes elemekben, hanem a teljes rendszerben célszerű gondolkodni. A rendszerépítés a köz- és vagyonbiztonság területén sem „puzzle-játék”, hanem komplex módon kialakított koncepció tudatos megvalósítása.**

Mielőtt lépünk, készítsünk helyzetértékelést és tárjuk fel a problémákat!

Akkor, amikor a helyi vagyonszükségleti helyzet javítását tűzzük ki célul, komplex koncepciót akarunk kidolgozni, olyat, aminek megvalósításától a vagyonszükségleti rendszer jobb, hatékonyabb működését várjuk. A vagyonszükségleti rendszer átalakítását alapos rendszer-vizsgálattal kell kezdenünk, aminek elvégzésekor célszerű komplex megközelítést alkalmaznunk.

A meglévő vagyonszükségleti rendszer vizsgálatát célszerű mindig a probléma korrekt körülhatárolásával kezdeni. A vagyonszükséglet esetében az ábra minden pontján végighaladva **általánosságban és konkrétan egy-egy területre, tevékenységre vonatkoztatva** felmérhető, hogy mi a helyzet, mire lenne szükség, és azt hogyan célszerű beilleszteni a meglévő rendszerbe. Az előzetes helyzettisztázáshoz az alábbi szempontvázlat nyújt segítséget, ami az ábra gyakorlati értelmezését írja le.

A közbiztonsági/vagyonszükségleti (biztonságvédelmi) rendszer helyzetének áttekintésére javasolt elemzési szempontok vázlatos tartalma

1. **Tevékenység-működés.** Jelenleg mi áll rendelkezésre, és az hogyan, mennyire eredményes, milyen hatékonyan működik. Ki, mit csinál, mikor és hogyan? Milyen információk állnak rendelkezésre, azokat hogyan kezelik? Milyen mérési lehetőségek vannak (óraszám, fő, időtartam, terület, objektum, eset, ismétlődés, költség, kárösszeg stb.)? Körülhatárolható-e egy biztonságvédelmi rendszer? Milyen tevékenységi formák vannak (járőrözés, ellenőrzés, felügyelet, önkéntes tevékenység stb.)? **Az állami-, közösségi-, magán(egyéni)-, vállalkozás-alapú biztonsági tevékenység viszonyrendszere.** Mennyire

elégedett a környezet a működéssel? Ezt hogyan mérik? Mi hiányzik? Milyen típusú a biztonságvédelmi rendszer (reagáló, megelőző, formális, látszattevékenység, kiismerhetetlen, stb.)?

2. **Forrásbiztosítás.** Mibe kerül a **közbiztonsági/vagyonbiztonsági (biztonságvédelmi) rendszer működtetése.** Pontosan meghatározható-e a közbiztonsági/vagyonbiztonsági rendszer éves bekerülési költsége tételesen? Milyen az állami-, közösségi-, magán(egyéni)-költségarány? Mekkora állandó, tervezhető keret áll rendelkezésre? Milyen a pályázatok eredményessége és a magántámogatás aránya?
3. **A közbiztonsági/vagyonbiztonsági rendszer belső kapcsolati jellemzői.** A közbiztonsági/vagyonbiztonsági (biztonságvédelmi) rendszer egyes elemei/alrendszerei hogyan kapcsolódnak egymáshoz? **Milyen a belső információáramlás, a vertikális és horizontális kapcsolódás?** Mennyire tisztázottak a feladatok, van-e átfedés, párhuzamosság, átjárhatóság? Mennyire centrális-formális vagy decentralizált-informális a kapcsolati rendszer? (Kapcsolódás: 1. pont)
4. **A közbiztonsági/vagyonbiztonsági rendszer külső kapcsolati jellemzői.** A közbiztonsági/vagyonbiztonsági (biztonságvédelmi) rendszer egésze és/vagy egyes elemei/alrendszerei hogyan kapcsolódnak az érintett szervezetekhez/tevékenységekhez? **Mennyire dokumentált / tervezett / ellenőrizhető / mérhető a kapcsolatrendszer?** Koordináció – kooperáció - kommunikáció. (Kapcsolódás: 1. pont)
5. **A közbiztonsági/vagyonbiztonsági rendszer környezetbe való illesztésének jellemzői.** A közbiztonsági / vagyonbiztonsági (biztonságvédelmi) rendszer egésze és/vagy egyes elemei/alrendszerei működése hogyan illeszkedik (illeszkednek) a környezethez (szerves kapcsolódás, rendszeridegen, rosszul szabályozott, alacsony hatékonyságú, nem jó a kapcsolat, túl informális, szabályozatlan, szokásjogra épül stb.)? Az új elemek/részrendszerek alkalmazásakor mennyire tervezik meg a mindenoldalú biztosítást, mennyire vizsgálják a következményeket? Milyen a visszacsatolási/reagálási rendszer? (Kapcsolódás: 1. pont) Végeznek-e elégedettségi vizsgálatokat, mit kezdenek a tapasztalatokkal? Milyen fórumokat működtetnek? **Tájékoztatás, felvilágosítás, tanácsadás, segítség, támogatás, kapcsolatépítés, fejlesztés rendszere, módszerei.**
6. **A közbiztonsági/vagyonbiztonsági rendszer működtetése során alkalmazott technikai és technológiai megoldások.** A közbiztonsági/vagyonbiztonsági (biztonságvédelmi) rendszer milyen technikai rendszereket, eszközöket, módszereket alkalmaz, ebből mennyi áll rendelkezésre, mennyire felel meg a feladatrendszernek, elvárásoknak, a környezeti színvonalnak? Amortizációs cserék, fejlesztések. A rendelkezésre álló technika, technológia kihasználtsága, a kezelő/felhasználó személyzet felkészültsége, hozzáértése. Fenntartási és üzemeltetési költségek. (Kapcsolódás: 1 és 2. pont)
7. **A közbiztonsági/vagyonbiztonsági rendszerhez kapcsolódó tervezési, fejlesztési állapotok.** A közbiztonsági / vagyonbiztonsági (biztonságvédelmi) rendszerhez kapcsolódó fenntartói / üzemeltetői / támogatói ambíciószint meghatározása. (Mit szeretnének elérni.) Vannak-e fejlesztések? Ezek tervezettek vagy eseménykövetők? Mennyire vannak összhangban az elégettséggel a fejlesztések? Mennyire előre terveznek? Van-e stratégiai-, taktikai (program/projekt)-operatív tervezés? Mi alapján terveznek, fejlesztenek?
8. **A közbiztonsági/vagyonbiztonsági rendszer vezetési-irányítási jellemzői.** A közbiztonsági /vagyonbiztonsági (biztonságvédelmi) rendszeren belül elkülöníthető a vezető-irányító, szakirányító, koordináló elem. A koordináció mennyire átfogó, mérhető, követhető? Létezik-e valamiféle menedzsment rendszer (változtatás, válság, tudás, kapcsolati stb.)? Alapító okirat, SZMSZ, munkaköri leírások, szolgálati/tevékenységi szabályok, ellenőrzési rendszer. Szakmai, emberi, iskolai, végzettségi, erkölcsi megfelelés. Elfogadottság, kikényszerítés, szabályozatlanság megléte. Önkormányzati testület és a biztonsági rendszer viszonyrendszere. Érdekérvényesítés hatékonysága. Lobby-tevékenység.
9. **A közbiztonsági/vagyonbiztonsági tevékenységet szabályozó rendszer jellemzői.** Levezethető-e a biztonsággal összefüggő tevékenység az EU általános politikájából, az EU-szakpolitikákból, a nemzeti általános politikából és az Alkotmányból, a nemzeti szakpolitikákból, az ágazati szakmai koncepciókból, ágazati stratégiákból, szakstratégiákból, cselekvési tervekből (testületi stratégiákból, funkcionális stratégiákból), programokból, projektekből a tevékenység? Jelen szempontrendszer valamennyi pontját figyelembe véve mennyire szabályozott a tevékenység? A joghierarchia mennyire érvényesül? A

jogszabály-módosítások mennyire megalapozottak? A szabályozások mennyire ismertek és milyen fokon érvényesülnek? Hol vannak joghézagok? A szabályok megvalósítási feltételei adottak-e? (Lásd összes szempontot.)

- 10. A közbiztonsági/vagyonbiztonsági rendszer szervezeti-intézményi és humán jellemzői.** A közbiztonsági / vagyonbiztonsági (biztonságvédelmi) rendszerhez milyen intézmény / szervezet / szervezeti elem kapcsolódik? Milyen a személyzet/állomány összetétele, felkészültsége, alkalmassága, hozzáállása? Felvétel, felkészítés, képzés, oktatás, továbbképzés, elismerés, fegyelmi kérdések. Intézményi szimbólumok, jogállás, identitás. Intézkedő-képesség. Információ intézményes kezelése. Adat és titokvédelem. Vezetők kiválasztása, alkalmassá tétele. Vezetési módszerek. Jövőtervezés. **Milyen szervezeti intézményrendszerre van szükség az 1-9. pont tükrében?**

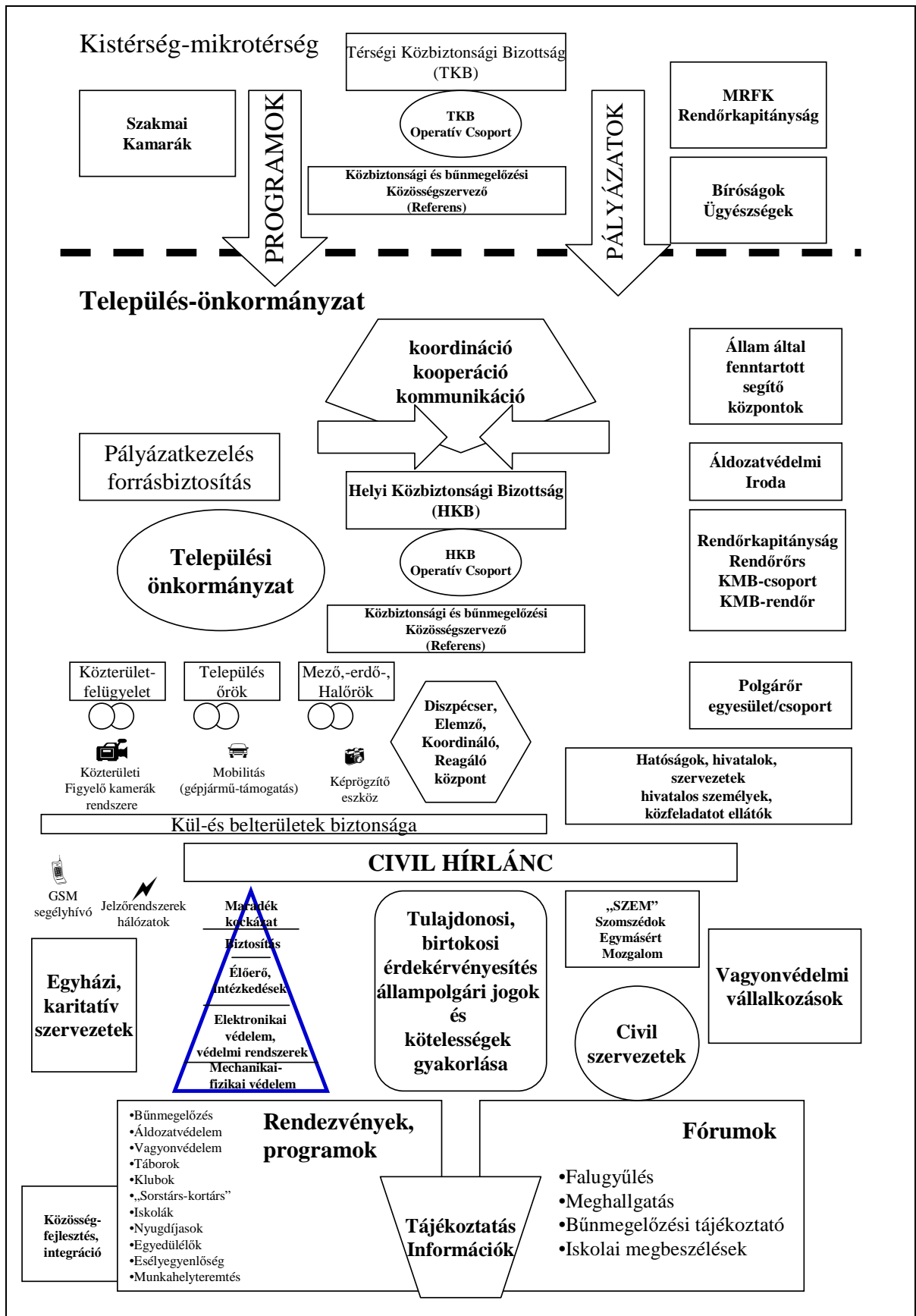
Végighaladva a szempontrendszeren eljutunk a szervezeti-intézményi vizsgálathoz. Ekkor ki kell derülnie, hogy az 1-9. pont szerinti elemzésnek mennyire felel meg a szervezeti és intézményi felállás. Ami a biztonsági rendszerből hiányzik, azt folyamat- és rendszerszemléletre alapozva lehet igazolni, az átfedéseket, párhuzamosságokat meg lehet szüntetni, így lehet javítani a hatékonyságot.

Mindenekelőtt törekedni kell a tényeken alapuló döntésekre, azok hatásának vizsgálatára, a következmények mérlegelésére. Ehhez megfelelő adatbázisokra, elemzési módszerekre, komplex szemléletre és a környezeti sajátosságok figyelembe vételére van szükség. Az adott település, mikrotérség biztonsági helyzetének vizsgálatakor célszerű a területileg illetékes rendőri szervtől (kapitányság) legalább öt évre visszamenőleg megkérni a jogellenes cselekményekre vonatkozó – személyes adatokat nem tartalmazó – statisztikákat és éves értékeléseket.

Az eddigiek során egyfajta biztosítékot kívántunk nyújtani a választás megalapozottságához, a célszerű és tényeken alapuló, hiteles döntéshez. Hogyan kezdjük hozzá a rendszer átalakításához? Erre a következő oldalakon teszünk javaslatot.

Nézzük a megoldásokat!

Az alábbi ábrán a hazai és EU-s gyakorlatban már alkalmazott jó példák alapján összegyűjtöttük azokat az általánosan elfogadott módszereket és megoldásokat, amelyek a lehetséges cselekvési irányokat és variációkat befolyásolhatják. Vegyük az ábrát és használjuk azt megoldási, ötlettérképként! Azonosítsuk, mi működik már most a településen, vagy van-e az ábrán megjelöltnek megfeleltethető megoldás!

Ezt követően nézzük meg, hogy mindez rendszerként működik-e, vagy csak egymás mellett léteznek az egyes elemek, megoldások. Keressük a rendszer mozgatórugóját: ki a koordináló

szerv, személy, és most már használjuk az ábrát ötlettárként, és nézzük meg, hogy az előzetes, helyzetfeltáró elemzés alapján milyen megoldások jöhetnek szóba? Ez már nem pusztán „ötletelés”, mert minden megoldás esetében azonnal vizsgálni célszerű a fenti elemzési szempontok szerint: mit fog csinálni, mibe kerül, hogyan illeszkedik a meglévő rendszerelemekhez? **Tehát kreatív és megalapozott gondolkodás szükséges, amely során az adott település minden adottságát, sajátosságát, képességét figyelembe kell venni**²⁹. A megoldásokat természetesen az igények és további jó példák alapján lehet még bővíteni. Tapasztalataink alapján 5 típus-modellt is kidolgoztunk, melyek adaptálása segítheti a köz- és vagyonbiztonsági problémákkal küzdő települések helyzetének javulását.

A köz- és vagyonbiztonság javítására javasolt modellek és eszközök

Eszközök	1. modell	2. modell	3. modell	4. modell	5. modell - társulás
Rendőrség és a helyi szervezetek közti kapcsolattartás intézményesítése	x	x	x	x	Térségi szinten is
Polgárőrszervezet kialakítása	x	x	x	x	Összefogott működés
Településőrök alkalmazása	opcionális	ajánlott	ajánlott	ajánlott	Települési szinten
Közterület-felügyelet kialakítása		x	x	x	Településenként ajánlott
Mezőőr, erdőőr alkalmazása	Igény szerint	Igény szerint	Igény szerint	Igény szerint	Akár közösen is
Polgárőrök önkormányzati alkalmazásba vétele („fizetett polgárőrök”)				x	Társulás is fizetheti
Közbiztonsági referens alkalmazása az önkormányzatnál				x	Térségileg ajánlott
GSM-alapú segélyhívó rendszer (kivonuló szolgálattal)				x	Hatékonyan csak több kistépülés tarthatja fenn
Közbiztonsági önkormányzati bizottság és operatív csoport	x	x	x	x	Társulási szinten is
Helyi rendeletek szigorítása, betartásuk fokozott ellenőrzése	x	x	x	x	Települési szinten
Rendőrség önkormányzati támogatása				x	Térségileg is elképzelhető
Polgárőrség önkormányzati támogatása		x	x	x	Akár közösen is
Térfigyelő-kamerarendszer			x	x	Településenként
Gépjármű (pl. terepjáró a járőröknek)		x	x	x	Akár közösen is
A polgárőrök, közterület-felügyelők digitális fényképezőgéppel történő felszerelése			x	x	Településenként
Helyi közbiztonsági egyeztető fórum az érintett intézmények, szervezetek vezetőiből	x	x	x	x	A társulás szintjén is működhet külön fórum
Civil hírlánc megszervezése	x	x	x	x	Települési szinten
„Tedd le a névjegyed” mozgalom	x	x	x	x	Települési szinten
SZEM-ek kialakítása	x	x	x	x	Települési szinten
Lakosság bűnmegelőzési tájékoztatása		x	x	x	Akár társulási szinten is
Bűnmegelőzési közösségfejlesztés		x	x	x	A problémás kisközösségekre célzottan

A modellek bemutatásával segíteni kívánjuk a helyi döntéseket, az elindulást. **Ám kérjük, ne másolják le egy az egyben a másutt alkalmazott módszereket, hanem keressék a saját és az adaptálható megoldásokat!**

²⁹ A fejezet első ábrája a biztonság értelmezéséhez nyújt segítséget, a „piramis” alapján célszerű kezdeni, a tulajdonosi-birtokosi érdekérvényesítéssel és öngondoskodással, ezt tudja a rendszerbe beépíteni a kialakított biztonságvédelmi rendszer. A rendszerelemzéshez és építéshez nyújt segítséget a 10 pontos szempontvázlat, és amikor elkészült a helyzetelemzés, akkor jöhet a fejlesztés, azaz a rendszerépítés megalapozása. Ennek minden lépését is célszerű a 10 szempontos vázlatra alapozni.

1. modell: Minden kistelepülés számára, kis anyagi ráfordítással is megvalósítható program

A helyi köz- és benne a vagyonbiztonság javításában komoly előrelépést jelenthet a **Helyi Közbiztonsági Bizottságok (HKB) felállítása**. A negyed- vagy félévente ülésező, alapvetően egyeztető funkcióval bíró bizottságok helyi/települési szinten működnek, s munkájukban meghívottként részt vesz minden, a helyi közbiztonság erősítésében potenciálisan érintett szereplő, így:

- polgármester
- jegyző (körjegyző)
- a képviselőtestület tagjai
- kisebbségi önkormányzat vezetője és tagjai
- közbiztonsági és bűnmegelőzési közösség-szervező vagy referens
- az illetékes rendőrkapitányság munkatársa, körzeti megbízott
- polgárőrség tagjai
- megyei polgárőr szervezet térségi felelőse
- településőrség tagjai
- közterület-fenntartók
- erdő-, mező- és halőrök (természetvédelmi őrök)
- iskolaigazgató és pedagógusok, közművelődési munkatársak
- vállalkozók
- orvos, gyógyszerész
- védőnő, ápolónő, beteggondozó
- egyházközség vezetése
- helyi civil szervezetek vezetői
- helyi szociális intézmények munkatársai
- Meghívottként: a térség országgyűlési képviselője

A Helyi Közbiztonsági Bizottság vezetője, egyben az ülés összehívója és levezetője a település polgármestere, míg társelnöke a területileg illetékes rendőrkapitány, illetve az általa megjelölt rendőrségi munkatárs. A Helyi Közbiztonsági Bizottság napirendjére a polgármester és a rendőrkapitány (vagy képviselője) együttesen tesz javaslatot. A bizottság üléseinek napirendje a résztvevők igényei szerint kiegészíthető. Az ülések szakmailag nyilvánosak. Mivel a HKB nagy létszámú, mindenki nem tud részt venni benne, ezért javasolt egy **Operatív Csoport** létrehozása, amelybe az önkormányzat, a rendőrség és valamely civil szervezet delegálna tagot, és ez a csoport az ülések közt heti rendszerességgel értékeli a beérkezett információkat, és javaslattal élne a HKB felé. Ez informális tevékenység, azonban az érintettek munkaköri leírásában ezt célszerű rögzíteni. Nagy gondot szükséges fordítani a biztonsági rendszer érdekeltjeinek kellő információval történő ellátására, ami a beérkező ismeretek feldolgozásával és alkalmazásával biztosítható. Tudatos igény-kielégítésre kell törekedni, és tisztázni kell a feladat- és hatásköröket!

Minden település számára lehetséges a **civil hírlánc** rendszerének a megszervezése. A civil hírlánc tagjai a településeken napi rendszerességgel járó közalkalmazottak: tanyagondnok, postás, védőnő, gyámügyes dolgozó, szociális munkás stb. Feladatuk nem csak a közbiztonságra történő odafigyelés, hanem minden szociális kérdésre is (pl. valakinél elfogyott a tüzelő). A résztvevők szükség esetén azonnal tudják értesíteni az illetékest. A megszervezendő hírlánc tagjai előzőleg bűnmegelőzési képzésben részesülnek. A civil hírlánc tagjai bizonyos időközönként rendszeresen megbeszélést tartanak, ahol kicserélik a

tapasztalataikat, ilyenkor kerülnek elő azok a kérdések is, amik nem az olyan ügyekhez tartoznak, amelyek azonnali intézkedést követelnek. A civil hírlánc tagjainak időszakos továbbképzése is fontos. A résztvevők számára az új feladatok tényleges többletterheléssel nem járnak. A civil hírlánc megszervezésében és a résztvevők képzésében igénybe kell venni a rendőrség szakmai támogatását és együttműködését. Ez azért is fontos, hogy a hírláncban keletkező információk egyrészt eljussanak az intézkedési jogosítványokkal rendelkezőkhöz, másrészt azok rendszerezése, szűrése, feldolgozása, elemzése és értékelése, illetve a kapcsolódó adatvédelem a jogszabályi előírásoknak megfelelően történhessen. (Adatvédelem, elemzés-értékelés, visszacsatolás módjának meghatározása fontos lehet.)

A civil hírlánccal párhuzamosan lehetőség van a **Szomszédok Egymásért Mozgalom (SZEM)** megszervezésére is. A településeken már meglévő szomszédi egymásra figyelést érdemes – például a polgárőrség koordinációjában – intézményesített formába önteni. Ez nagyban növelheti hatékonyságát, valamint számottevő közösségfejlesztő hozadéka is van. A SZEM-mozgalom visszatartó erőt is jelenthet: a településeken belül kitáblázva, a házakra kiírva a működéséről szóló információkat számos esetben tarthatja vissza a potenciális elkövetőket. Mindezekkel párhuzamosan fokozni kell a **rendőrséggel történő kapcsolattartást**, még ha esetleg nincs is a településen helyi körzeti megbízott. Ez azért is különösen fontos, mert a fentiekben bemutatott információ-gyűjtő megoldások akkor válhatnak csak a bűnmegelőzés és a bűnüldözés inputjává, ha eljutnak a rendszerezésükre alkalmas és intézkedni tudó szervezethez, vagyis elsősorban a rendőrséghez.

Gyakorlatilag minden településnek lehetősége van a **polgárőrség** megszervezésére. Jelentős anyagi ráfordítást kezdetben nem igényel, és nagyon nagy szerepe lehet a bűnmegelőzésben és a bűncselekmények elkövetőinek elfogásában is. A rendőrséggel történő hatékony együttműködésük során nagyon fontos eredményeket tud elérni. Fontos, hogy a polgárőrség vezetője rátermett, közösséget szervezni képes ember legyen, illetve a tagság tekintetében is körültekintésre van szükség, mivel nem egy településen a nem megfelelő emberek munkája miatt nem működött a polgárőrség.

Minden településen lehetőség van a **helyi közbiztonsággal kapcsolatos rendeletek esetleges szigorítására**. Ilyen helyi rendeletek lehetnek a vendéglátóhelyek nyitva tartásának szabályozása, a közterületi alkoholfogyasztás keretek közé szorítása, rongálások szankcionálása stb.

Mindez kiegészülhet **településőrök** alkalmazásával, akik kiegészíthetik a polgárőrség munkáját, de akár az önkormányzati rendeletek betartását is ellenőrizhetik, vagy adott esetben közterület-felügyelői, mezőőri feladatokat is elláthatnak. A településőrök alkalmazásakor fontos figyelembe venni az illetékes rendőri szervek ajánlásait. Számos településen a településőrök rendszeresen beszámolnak munkájuk tapasztalatairól a rendőrség munkatársának, akitől egyben iránymutatást is kapnak tevékenységükhöz.

Érdekes komplex módon megközelíteni a problémát: pl. a falugondnokok naponta szállítják az ebédet az arra rászorulóknak és igénylőknek. Ekkor a bűnmegelőzési szervező, a kijelölt településőr csatlakozhat hozzá, és vizuális felmérést végezhet a biztonsági helyzetről (kerítés, zár, rácsok, kutya, mozgás, rongálások), beszélhet az érintettekkel. Ezt megfelelő gyakorisággal végezve egy **pontos helyzetkép és bizalmi viszony** is kialakulhat. El lehet indítani a „**Tedd le a névjegyed**”-mozgalmat: a szolgálatban lévő polgárőr, településőr, rendőr az éjszakai órákban például egy erre rendszeresített és megfelelő módon hitelesített (bélyegző, embléma) kártyára ráírja a nevét és az időpontot, és bedobja a tanyá, ház, üdülő stb. postaládájába. Reggel a tulajdonos láthatja, hogy mikor voltak a környéken a „község emberei”, és ő is igazolja az otlétet, majd bejuttatja a kártyát a polgármesteri hivatalba

(akár a civil hírláncon keresztül), vagy egy meghatározott gyűjtőbe bedobja. **Kis ráfordítással egy jól áttekinthető helyzetkép és visszacsatolási rendszer alakulhat ki, ami még tovább is fejleszthető. Többek közt ez is egy kreatív alkalmazási technika, amivel a meglévő kapacitásokat kiegészítő funkciókkal hatékonyra lehet tenni.**

2. modell: Közepes anyagi lehetőségekkel rendelkező települések számára

A nagyobb anyagi lehetőségre képes települések számára az első modellben foglaltakon túl az alábbi intézkedések meghozatalára van lehetőség. A **polgárőrség anyagi támogatása** segítségével jelentősen javítható a civil szervezet működésének hatékonysága. A pályázati önrészek biztosítása, a technikai fejlesztések finanszírozása, a benzinköltségek részleges vagy teljes átvállalása nagy mértéken segíti a polgárőrök munkáját.

A települési **közterület-felügyelet felállítása** segítségével a helyi rendeletek betartatása hatékonyabbá válik, amely jelentősen javíthatja a lakosság szubjektív biztonságérzetét. A közterület-felügyelő munkáját kiválóan ki tudja egészíteni a településőrség rendszere.

A közbiztonságban illetékes szereplők munkáját nagyban segítheti, ha az önkormányzat **gépjárművet** tud biztosítani az ilyen célokra. Az eszközt nem csak a közterület-felügyelők, településőrök, polgárőrök tudják használni, hanem ennek segítségével a rendőrséggel közös járőrözések is elképzelhetők, amik többszörözik a rendőri jelenlétet.

Nagyon fontos elemként jelenik meg a **lakosság megfelelő információkkal történő ellátása** is. Ez két alapformában képzelhető el. Egyrészt a helyi sajtón, időszakos kiadványokon keresztül érdemes a lakosokat a köz- és vagyónbiztonsággal kapcsolatos információkkal folyamatosan ellátni. Másrészt egy olyan **könnyen használható kiadványt** (pl. kártya) kell eljuttatni minden háztartásban, ahol a közbiztonságban illetékesek elérhetőségei könnyen megtalálhatók. Érdemes a kártyát közforgalmú helyeken időjárás és vandálok ellen védett (nagyobb) formában is kihelyezni, mert informatív jellege mellett komoly figyelmeztető hatása is lehet.

A közbiztonsági programot érdemes **közösségfejlesztő** rendezvények tartásával kiegészíteni, amelyekhez nagyon jól kapcsolható a bűnmegelőzési ismeretek átadása is. Ha az adott településen jelentős szociális feszültségek tapasztalhatók, akkor érdemes közösségi integrációval is összekapcsolni a programokat, amely jelentős eredményeket érhet el. Javasolt a „**kortárs-sorstárs**” elv érvényesítése minden korosztály és célcsoport esetében, mert az emberek a hasonló korúaktól, hasonló helyzetűektől jobban elfogadják a segítséget és tanácsot. Ezt a felkészítéskor célszerű figyelembe venni.

3. modell: Komolyabb anyagi helyzetű településeknek

Azok a települések, ahol megtehetik, ott az előző két modellben vázolt intézkedéseket az alábbiakkal lehet kiegészíteni. A megfelelő anyagi helyzetben lévő önkormányzatoknak érdemes a településeik frekvenciáltabb részeire, a bűnügyileg fertőzöttebb részekre **kamerákat telepíteni**. A térfigyelő rendszerek megítélése azonban kettős, hiszen a bűnügyek feltárásánál nem mindig tudnak jelentős segítséget nyújtani (főként, ha technikailag nem a legmodernebbek, illetve ha a képrögzítés és -tárolás nem a vonatkozó adatvédelmi előírások betartása mellett történik), azonban a megelőzés tekintetében igen hatékonyak tudnak lenni.

A gazdákkal, erdőtulajdonosokkal összefogva ajánlott az erdőőri, mezőőri szolgálat felállítása. A **mezőőr és/vagy erdőőr** jelentős sikereket érhet el a külterületi bűnmegelőzés és tettenérés tekintetében. (Természetvédelmi terület esetén ez bővíthető.)

Az önkormányzatoknak érdemes a közbiztonsági alkalmazottait **képrögztítésre alkalmas eszközökkel** is ellátni. A digitális fényképezőgép, kamera azt a célt szolgálják, hogy a szabálysértések (rongálás, garázdaság, illegális szemétkerakás stb.) a lehető leggyorsabban, vagy akár azonnal rögzítve legyenek. E bizonyítékok megléte jelentős mértékben gyorsítja a szabálysértési eljárások ügymenetét, amely rövidtávon már mérhető visszatartó erőt jelenthet. Ugyanakkor fontos arra figyelni, hogy a képrögztítésre csak a jogszabályi előírásoknak megfelelően kerülhessen sor, amit leginkább az tud biztosítani, ha az ilyen eszközökkel felszerelt önkormányzati munkatársak rendőrségi felkészítésben részesülnek, és munkájukról rendszeresen beszámolnak a rendőrség illetékes munkatársának.

4. modell: Nagy anyagi lehetőségekkel rendelkező önkormányzatoknak

A fentiekben leírtakat egy relatíve nagyobb lehetőséggel rendelkező önkormányzat (vagy társulásaik) az alábbiakkal tudja kiegészíteni. Az önkormányzati **közbiztonsági referensi vagy közbiztonsági és bűnmegelőzési közösség-szervezői** munkakör kialakításával jelentős eredményeket lehet elérni. Feladatai: irányítja és beosztja a településőröket, tanyagondnokokat és a közterület-felügyelőket. A rendőrséggel és a polgárőrséggel folyamatos kapcsolatban van. Hozzá fut be minden információ és intézkedik a megfelelő lépésekről, szervezi a megbeszéléseket. Lényegében ő koordinálja az összes közbiztonsági szereplő munkáját, ezen felül a pályázatokat is ő írja. Ez kiegészülhet egy ún. **Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Iroda** működtetésével, amit a referens „üzemeltet”, ez lehet a hírlánc központja is, telefonon elérhető, a munkaidőn kívül a számot az éppen szolgálatos rendőr, polgárőr, településőr telefonjára átírányítani. Ilyen megoldás esetében az adatbiztonság is formális keretek közé szorítható.

A **kamerarendszer fejlesztésével** olyan rendszer is létrehozható, amelynek monitorjait folyamatosan nézik a rendőrségen. Ennek komoly tettenérési, bizonyítási jelentősége is lehet.

A megfelelő anyagi helyzetben lévő település képes a **rendőrség támogatására**, ennek köszönhetően elérheti a körzeti megbízott helybe költöztetését, vagy több KMB-s alkalmazását, esetleg a gépkocsi állományának bővítését.

Ahol hatékonyan működtethető, ott érdemes az idős, egyedülálló, illetve rászoruló lakosságot **GSM-alapú házi segítség-hívó eszközzel** ellátni. Közbiztonsági szerepén túl egészségügyi, szociális szerepe is van, a beprogramozott gombok segítségével szükség esetén azonnal hívható a háziorvosi ügyelet, egy megbízott kivonuló szolgálat központja stb. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ahol ilyen rendszer működik, ott jelentősen visszaesett az időskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények száma. Mivel a rendszer egy központot igényel, így ennek fenntartása nagy költséggel jár. A jelzőrendszer kivonuló szolgálat megbízásával is kiegészítendő.

A hazai gyakorlatban önkormányzati, illetve civil szervezeti keretekben, leggyakrabban pályázati támogatásból egyes nagyobb településeken **áldozatvédelmi és bűnmegelőzési irodák** működnek, melyek elsősorban tájékoztató, konzultációs funkciót töltenek be, és ingyenes (bűnmegelőzési és áldozatvédelmi) tanácsadással segítik az áldozattá válásban leginkább veszélyeztetett csoportok tagjait (pl. fiatalok, idősek).

5. modell: A társulás

A fenti köz- és vagyonbiztonsági eszközök és intézkedések csaknem mindegyike működtethető önkormányzati társulások keretei között is. Sőt, valamelyik fenntartása így sokkal hatékonyabb (pl. segélyhívó rendszer). A társulások esetén lényeges feladat a különböző bűnmegelőzési tevékenységeket koordináló, az információkat értékelő és döntéshozó szerv kialakítása, így a programot mindenképpen egy egyeztető fórum és egy közbiztonsági felelős irányításával szükséges vezetni. Ez esetben is, és minden korábbi megoldás rendszerszerű alkalmazása esetén is javasoljuk, készüljön részletes dokumentáció a program működéséről, SZMSZ kialakításával, munkaköri leírásokkal, a folyamatok szabályozásával, protokollokkal, formanyomtatványokkal, a megkülönböztető jelzések alkalmazásának meghatározásával tegyük átláthatóvá, nyomon követhetővé és szabályozottá közbiztonsági rendszerünk működését.

II.5. Hogyan kössünk „helyi társadalmi szerződést”? – Javaslat helyi és mikrotérségi közösségeknek

Miért „helyi társadalmi szerződés”?

Közös problémák, közös megoldás! Cselekedjünk!

Noha a változásokat nem mindig szeretik az emberek, mindenki vágyik az újra és a jobbra. Mindenki szeretne jobban élni. Ma már mindenki számára világos, hogy bármit csak úgy lehet elérni, ha tesznek is érte. A helyi problémákat a helyiek ismerik, ám sokszor kevés az erőforrásuk az érdemi megoldáshoz, a félmegoldások pedig nem megoldások. Ilyenkor össze kell fogni a hasonló gondokkal küszködőkkel. Ez lehet a szomszéd település, vagy éppen egy egész településcsoport, ami már egy mikrotérséget képez. Persze ez nem megy megegyezés nélkül! Tisztázni kell, mi a probléma, mit is akarunk valójában, de ennek az akaratnak közösnek kell lennie. Miért „társadalmi szerződésről” beszélünk? Azért, mert minden érintettet és érdekeltet be kell vonni a közös cselekvés kimunkálásába.

Mi a „helyi társadalmi szerződés”?

A „helyi társadalmi szerződés” egy hosszabb munkafolyamat, a „közös kezdeményezés”³⁰ egyik kiemelten fontos eredménye, dokumentált „igazolása”. A szerződéskötés során az érintettek megfogalmazzák, hogy mit akarnak megoldani, ezért milyen vállalásokra képesek (milyen eszközöket, erőforrásokat képesek felajánlani, biztosítani) a konszenzusos célállapot elérése érdekében. A „**helyi társadalmi szerződés**” a vállalások kölcsönös, nyilvános deklarációját, és a megállapodással kapcsolatos közös elvárásokat, magatartását tartalmazza.

Mit várhatunk a „helyi társadalmi szerződéstől” és magunktól?

A „társadalmi szerződés” és a hozzá vezető közös munka nem csodaszer. Segít a problémák felismerésében, azonosításában, a közös cél(állapot) meghatározásában, a megvalósítás módszertanában. Rámutat arra, hogy a máshol megvalósított jó példákat hogyan lehet felhasználni és alternatívákat kínál a megoldáshoz. A kezdeményezés mindig egy ember fejében születik meg. Sok gondolat ügyesen összerakva már a közösséget jelképezi. A folyamat sikerének a kulcsa, hogy megfelelő kérdést vigyünk a közösség elé, a másik pedig, hogy a kezdeményezés kigondolója maradjon nyitott az eltérő véleményekre, minden lehetséges javaslatra. A közös gondolkodás élménye az egyént gazdagítja és a közösséget erősíti. Az összetartozás ereje, a közös tenni akarás kinyilvánítása a biztonságot erősíti.

...Miként alkossunk „helyi társadalmi szerződést”?

Az alábbiakban röviden bemutatjuk, hogy hogyan, milyen elemekből épül fel egy közösségi kezdeményezés, amelynek eredménye a „helyi társadalmi szerződés”. Ez olyan, mint a

³⁰ A „közös kezdeményezés” egy adott lokális társadalmi probléma megoldására erőforrásokkal rendelkező, és azokat mozgósítani is kívánó helyi társadalmi szereplők koordinált, érdekmotivált cselekvésének, azaz együttműködésének létrejötté, és a közösen meghatározott célok megvalósítása irányába mutató, egyéni és közösségi cselekvések közösen megtervezett és szabályozott, kivitelezett láncolata.

süteményrecept. Kellenek hozzávalók, edények, sütő, de tudni kell, hogy miből mennyit és milyen sorrendben, milyen módszerrel rakjunk össze, hogy a végén az a konkrét sütemény kerüljön a tányérra, amit a receptben ígértek. Hét lépést mutatunk be – a továbbiakban mindegyiket részletesen is kifejtjük, a jó példákat és buktatókat is bemutatva - , majd pedig megfogalmazzunk néhány általános jó tanácsot, amelyet érdemes szem előtt tartani, ha belevágtunk a munkába.

1. Nézzük a bajokat! Készítsünk problématerképet!
2. Vegyük számba, mink van, és mi hiányzik!
3. Ismerjük meg mások tapasztalatait, tanuljunk a jobbaktól!
4. Vázoljuk fel a jövő lehetséges forgatókönyveit! Határozzuk meg a célokat, a közös jövőképet, a lehetséges cselekvési irányokat!
5. Nézzük meg, mit tehetünk mi, közösen!
6. Vállaljuk nyíltan, mit akarunk tenni!
7. Folytassuk az együttműködést!

1. Nézzük a bajokat!

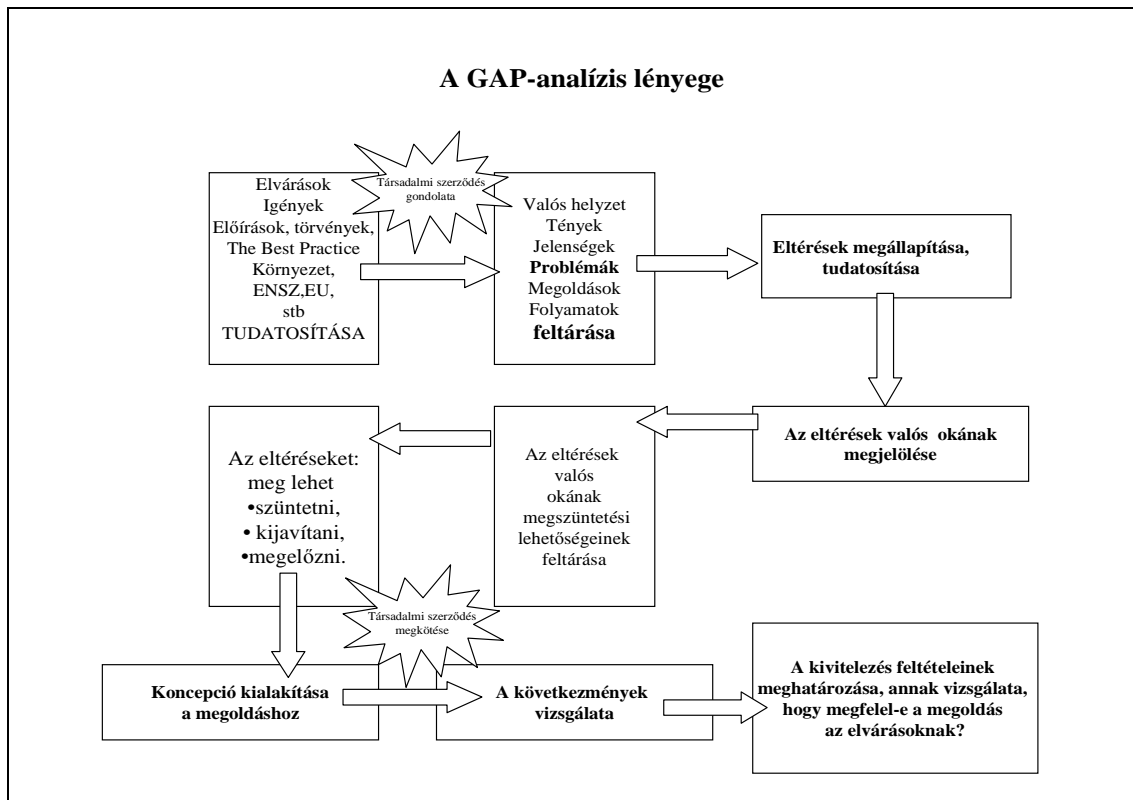
A folyamat első lépésében határozzuk meg a konkrét problémát, gondoljuk végig, hogy *mi a célunk, mi az a helyzet, amely igényli, ösztönzi az összefogást!* Már ekkor is bevonhatunk társakat, de ha eddig nem tettük meg, akkor most mindenképpen *keressük meg, hogy kikre számíthatunk* első körben, kikkel tudunk együtt dolgozni a „társadalmi szerződés” létrehozása érdekében. Egyelőre elég, ha ehhez a konkrét feladathoz találunk együttgondolkodókat. A társadalmi szerződésben vállalt feladatokra majd annak idején elég megtalálni a személyeket.

Gondoljuk át, hogy a „társadalmi szerződés” megfelelő megoldás-e a felmerült problémára?

Leggyakrabban helyi fejlesztési tervek, egységes település arculat kialakítására szoktak „közös kezdeményezésbe” fogni települések, kistérségek, de vagyonbiztonsági, természetvédelmi, oktatási kérdések megoldására is történt kezdeményezés.

2. Vegyük számba, mink van, és mi hiányzik!

Ha magunk és azok is, akiket megnyertünk az ügynek, úgy vélik, hogy érdemes közösségi kezdeményezésbe fogni, akkor elérkeztünk a „társadalmi szerződés” előkészítésének a *legmunkaigényesebb szakaszához; a helyzetértékeléshez.* Ez nem más, mint egy alapos leírás arról, hogy az adott kérdés kapcsán mi a helyzet a településen, térségben. Melyek a legfontosabb problémák, milyen erőforrásokat tudunk helyben mozgósítani annak érdekében, hogy javítsunk a helyzeten. A munkában segíthet a GAP („rés”)-analízis, amit akár saját erőből, vagy kevés külső támogatással is el lehet készíteni. Azt a kérdést tegyük fel magunknak, hogy úgy mennek-e a dolgok, ahogy kellene? Hogyan kellene menniük? Most hogy mennek? Van eltérés az elváráshoz képest? Ezzel mit lehet, mit tudunk kezdeni?

A feladat elvégzéséhez érdemes lehet külső emberi és anyagi erőforrásokat bevonni. A külső szakértőre azért van szükségünk, mert a helyzetértékelésen alapul a „közös kezdeményezés”, és így a „társadalmi szerződés” további sorsa. A jó helyzetértékelés elkészítése pedig szaktudást igénylő feladat.

Mit várjunk el a külső kutatótól?

Elsősorban szakértelmet és időráfordítást várunk el, valamint, hogy képes legyen elnyerni a helyben élők bizalmát. Ebben nagy szerepe lehet annak, hogy magunk mennyire állunk a kutató mellé, illetve hogy milyen jellegű kérdésre, problémára választottuk a közösségi kezdeményezést.

- Azért érdemes felkérni egy külső kutatót a helyzetértékelés elkészítésére, mert friss szemmel, kívülről érkezve fogja feltérképezni a térséget és megismerni a problémát. Esetében nagyobb az esélye annak, hogy az összes érintett nyitottan beszámol neki tapasztalatairól, elképzeléseiről – a kérdezettek azt érezhetik, hogy még nem számoltak be erről korábban, tehát itt a lehetőség, elmondhatják és megvalósíthatják kívánságaikat.
- A nem-helybeli kutatót kevésbé befolyásolják korábbi ismeretei (előítéletei), a problémáról alkotott előzetes elképzelései, tehát minden javaslatot, érvet hasonló távolságtartással kezel.
- A fentiek miatt könnyebb elfogadni egy külső kutató helyzetértékelését, ha az esetleg nem is kedvező minden érintett számára; nem fakad konfliktus a nézetkülönbségek nyomán a helyben élők között.
- A külső kutató (tanácsadó) a „helyi társadalmi szerződés” folyamatában a későbbiekben közvetítő, moderáló szerepet tölthet be.

Anyagi erőforrásokra azért van szükség, mert, mint az anyag többi részében olvashattuk, komoly szakmai munkát kell végezni a helyzetértékelés összeállítása során; erre akkor is kell pénzt szánni, ha helybeliek készítik el.

A helyzetértékelésnek két egyenrangú célt kell betöltenie:

- 1) Pontos leírást, számvetést adni arról, hogy mire lehet építeni a kezdeményezés során – objektív tükröt tartani a helyben élőknek a probléma kapcsán.
- 2) Hírverést kelteni a kezdeményezésre, felhívni a figyelmet és elnyerni a többi térségi szereplő bizalmát.

A helyzetértékelés sokkal hatékonyabban készíthető el, ha a külső kutatót egy helyben beágyazott személy segíti; így a két előny, a külső szem függetlensége és a helyben élő iránti bizalom egyszerre kamatoztatható.

3. Ismerjük meg mások tapasztalatait, tanuljunk a jó példából!

A helyzetértékelés része, hogy összegyűjtjük az ország vagy a világ más részein hasonló problémákra adott válaszokat, megoldásokat. Ha ezzel megvagyunk, ezeket is mutassuk be és vitassuk meg helyben, gondoljuk végig együtt, milyen módosításokkal alkalmazhatjuk a külső példákat.

- Gyűjtsük össze a jó példákat!
- Menjünk el és nézzük meg, nekik miként sikerült!
- Hívjuk el őket hozzánk, adjanak segítséget!

Ebben a munkában is segítségünkre lehetnek a külső kutatók, de mások tapasztalatainak megvitatásába mindenképpen vonjuk be az összes érdeklődő és bevonható helybeli polgártársunkat. A helyzetértékelést érdemes tágabb körben megvitatni. Ekkorra már értesült a munkánkról minden helyi döntéshozó, és azok is, akik érintettek a kérdésben. Ha lehet, rendezünk nyilvános vitát, lakossági fórumot, polgármester-találkozót a helyzetértékelésről. Értesítsünk mindenkit, akivel interjúztunk, bátran kérjük ki a véleményüket, hogy miként vélekednek a jelentésről³¹. A találkozó során fontos, hogy nyílt vita alakulhasson ki, hogy előbukkanjanak a különböző vélemények. Ha a helyzetértékelés kapcsán minden kikíváncozó megjegyzés elhangzott, keressük együtt a megoldási lehetőségeket. A jövőbeni tervek kibontására, megvitatására sok módszer létezik, a lehetőségekhez és képességeinkhez szabva válasszunk ezek közül.

4. Vázzuk fel lehetséges megoldási javaslatokat, és a jövő lehetséges forgatókönyveit!

A visszajelzések alapján pontosított, átírt helyzetelemzésből, és a helyi megoldási javaslatokból állítsunk össze egy vitairatot. Ez a „közös kezdeményezés” első, mindenkinek eljuttatandó dokumentuma. Tartalmazza a helyzetleírás rövid változatát, legfontosabb megállapításait, a probléma megoldásának lehetséges módjait (megoldási javaslatok), és a különböző megoldások következményeit (az úgynevezett forgatókönyveket). Érdemes a helyi javaslatokat, a jó példákat és a szakértők megfontolásait egyaránt és egyenlő súllyal megjeleníteni a vitairat megoldási javaslatokat tartalmazó részében.

A vitairatot érdemes szétküldeni – ebből érdemes egy rövid, néhány oldalas változatot készíteni, és azt minden háztartásba eljuttatni, majd pedig lehetőleg lakossági fórumon véleményeztetni. Ideális esetben ekkorra kialakult a szükséges bizalom a helyi kezdeményezés szervezői, a kutatók és a munkafolyamat iránt, és kellő érdeklődés lesz a vitafórumon ahhoz, hogy lehetőség legyen a nézetek

³¹ Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a nyilvános vita mellett írásos és személyes visszajelzésre is van lehetőség.

ütköztetésére, arra, hogy megvizsgálhassuk, a különböző megoldási javaslatok hatásainak milyen a várható fogadtatása (forgatókönyv-vizsgálat), majd pedig ennek alapján eldönthessük, hogy melyek azok a javaslatok, intézkedések, amelyekből ki lehet alakítani az adott időben, helyben legmegfelelőbbnek látszó megoldási javaslatot (konszenzus konferencia).

A vita egyben lehetőség, hogy kölcsönösen tanuljunk egymástól, hogy megtaláljuk azokat a megoldásokat, amelyek helyben kivitelezhetőek, és a közösség minél több tagjához eljusson a legfontosabb üzenetet: mindenkinek lehet szerepe a probléma kezelésében.

5. Nézzük meg, mit tehetünk mi, közösen!

A vitát követően látjuk, hogy milyen megoldásokra van helyben igény, és kik azok a helyi érintettek, akikre építeni lehet a „társadalmi szerződést”. Le kell írni, hogy a kialakult konszenzus szerint melyek a problémák, és milyen megoldási javaslatokat fogadott el a közösség a kezdeményezés során, majd körbe kell járni a legfontosabb szereplőket, és egyeztetni velük, hogy mit vállalnak. A cselekvési tervben meg kell jelennie az elérendő céloknak, az ehhez vezető eszközöknek, a szükséges erőforrásoknak, ráfordításoknak, és annak, hogy az eszköztulajdonosok mit vállalnak a fentiekből.

6. Vállaljuk nyíltan, mit akarunk tenni!

A „helyi társadalmi szerződés” az az aktus, amikor az eszköztulajdonosok (polgármesterek, jegyzők, vállalkozók, egyéb érintettek) nyilvánosan vállalják, hogy milyen erőforrásokat fordítanak a cél elérésére, milyen konkrét cselekvéseket vállalnak, milyen határidővel, és azt, hogy hogyan folytatják az együttműködést. Mindkettőhöz konkrét teendőket és határidőket kell szabni. Ez mutatja meg, hogy valójában fog-e működni a közösségi kezdeményezés.

7. Folytassuk az együttműködést!

A „helyi társadalmi szerződés” valójában az *első erőfeszítés, első nagy lépés* a probléma megoldásában, kezelésében. Ez az esemény kiindulópontnak tekinthető, amelyet követően várható, hogy eredményeket érünk el. Nyomon kell követni, hogy hogyan haladunk, mi valósul meg a célkitűzéseinkből, hogyan lehet segíteni a célok elérését, melyik szereplőnek van szüksége buzdításra, támogatásra. Érdemes megvizsgálni, mi az oka annak, ha valamelyik javaslat nem működik, hogyan lehet ezt a helyzetet megoldani.

- Szervezzük meg a csapatot, amelyik felügyeli a vállalások teljesülését!
- Szervezzünk lakossági fórumot és mutassuk be, meddig jutottunk!
- Hívjuk meg a sikeres helyi kezdeményezések végrehajtóit, osszuk meg tapasztalatainkat!
- Hívjuk meg a döntéshozókat és a központi szervezetek munkatársait!

Annak érdekében, hogy működjön a „közös kezdeményezés”, érdemes felállítani egy formális szervezetet vagy informális csapatot, amelynek tagjai időről-időre megvizsgálják, értékelik az együttműködést, és akik felelősek ezért. Ha kell, itt megint érdemes a külső kutatókhoz fordulni tanácsért vagy közvetítésért.

Rendszeresen tájékoztassuk az érdeklődőket az elért eredményekről. Ebben nincs egységes recept, helyben fog kiderülni, mire van igény; lakossági fórumra vagy rendszeres híradásra. Érdemesnek

tűnik azonban az első látványos eredményeket követően konferencián megvitatni tapasztalatainkat más sikeres helyi kezdeményezések képviselőivel, erre az alkalomra hívjuk el a döntéshozókat,

Mi kell a „helyi társadalmi szerződéshez”?

A „helyi társadalmi szerződés” sikeréhez négy tényező elengedhetetlenül szükséges: érintett szereplők, akik tenni akarnak a közösségért, helyzet, amelyre helyben lehet megoldást találni, erőforrások és bizalom, amely a folyamat során kialakul az együttműködő felek között.

Szereplők

1. Főhős, aki vállalja a szervezést.

A főszervező állhat magában, de ideális esetben állandó csapattal dolgozik. Fontos tisztában lenni azzal, hogy egész embert kíván ez a szerep. Időt az egyeztetésekre, határozottságot, hogy elmondjuk, mit gondolunk, s nyitottságot, hogy meghallgassuk mások gondolatait, javaslatait.

Ez a szereplő vállalja az egyeztetést a szakértőkkel, de számos tevékenységet maga is felvállalhat: például a lakossági felmérés kérdőíveit eljuttathatja a családokhoz, segíthet a kitöltésben, a feldolgozásban, a fórumok, egyeztetések szervezésében.

2. Helyiek, akik tenni akarnak.

Keressük, hívjuk az érintetteket, akik időt szánnak az egyeztetésekre, azokon elmondják, amit gondolnak, s meghallgatják mások gondolatait, javaslatait. Akik felmérik, hogy helyben maguk tehetnek a helyzet javításáért.

Törekedjünk rá, hogy ne hagyjunk ki senkit, hogy mindenki részese lehessen a folyamatnak, akkor is, ha ez esetleg érdeket sért. Ugyanakkor ne bántsunk azért senkit, ha nem akar közösködni. Bármikor be lehet kapcsolódni a munkába.

3. Szakértők, akikben megbízhatunk.

A szakértők az egész folyamat során szakmai segítséget nyújtanak. Kezdve az információgyűjtésen, a helyzetértékelés és a vitairat kidolgozásán, majd folytatva az egyeztetések szervezésével, lebonyolításával és az eredmények követésével. Sok érv szól amellett, hogy a helyi ügyektől független szakértőt vonjunk a munkába.

Megoldandó helyzet:

1. amely az adott térségben, településen sokakat érint. Akkor érdemes „közös kezdeményezésbe” fogni, ha a közösség majdnem minden tagjának életét befolyásolja a vizsgált kérdés.

2. amely az egész közösség, vagy annak egy jól körülírható része számára jelentőséggel bír. Ha sokak életére hatással van a helyzet, akkor nagyobb az esélye annak, hogy hajlandók lépni a kérdés megoldása, kezelése érdekében.

3. amelyre lehet speciális helyi válaszokat adni, függetlenül attól, hogy mennyire egyedi a vizsgált kérdés. Akkor is érdemes helyi kezdeményezésbe fogni, ha az adott felvetés országszerte jellemző probléma, a lényeges, hogy lehessen helyben értelmezhető választ adni rá. Számos kérdésre helyben lehet pontos, megfelelő megoldásokat adni, mert minden település eltér.

4. amelyre helyben lehet látványos válaszokat adni. Olyan problémát válasszunk, amely kezelhető, amelynek esetében magunk is látunk esélyt a megoldásra.

Haladóknak javasoljuk:

Bátran vágjunk bele olyan kezdeményezésekbe, amelyek országos vagy globális szintű változást kívánnak. A nagy dolgok is helyben kezdődnek.

Kényes kérdésekkel is lehet foglalkozni, de ehhez még több idő, figyelem és nyitottság szükséges; esetleg némi gyakorlat is.

Erőforrások

1. Ne sajnáljuk az időt a „társadalmi szerződésre”!

Úgy időzítsük a folyamat kezdetét, hogy jusson legalább hat hónap a kivitelezésre, az első lépéstől a „helyi társadalmi szerződésig”. Az első eredményekre valószínűleg még tovább kell várni.

Nem lehet pontosan meghatározni, mennyi időre van szükség az egyes munkaszakaszokhoz. Általános szabályként kövessük, hogy a fórumok, viták időpontját másfél hónappal a tervezett időpont előtt egyeztessük, a megvitandó írásos anyagokat küldjük ki 6-10 nappal a találkozó előtt; folyamatosan tartjuk a kapcsolatot a helyiekkel.

Az alapos helyzetértékelésre szánunk másfél, két hónapot, az egyeztetésekre, a javaslatok megszövegezésére ugyanennyit, majd az összefogás részleteinek kiérlelésére, a vállalások rögzítésére, a „társadalmi szerződés” megkötésére és a nyomon követés kereteinek kidolgozására is egy-másfél hónapot.

Amennyiben nagyon összetett, vagy kevésbé húsba vágó kérdést vizsgálunk, akkor előfordulhat, hogy hosszabb ideig tart a javaslatok vitája, az összefogás részleteinek kidolgozása.

Fontos figyelembe venni a folyamat tervezése során, hogy a kiemelt érintettek mikor érnek rá. Nyári munkák, szabadságok idején nehéz elérni a részvételt, ha nem vagyunk tekintettel az érintettek elfoglaltságaira, nem lehet bizalmat ébreszteni a munkánk iránt.

2. Legyünk takarékosak!

Gondoljuk végig, mennyi időt és pénzt tudunk szánni a „közös kezdeményezésre”. A saját munkánk mellett a helyzetjelentés elkészítése, a vitairat véglegesítése és a cselekvési terv rögzítése kívánnak sok munkát, valamint az egyeztetések koordinálása és a fórumok moderálása.

A kérdőívek, meghívók háztartásokba való eljuttatásában a helyi önkormányzat sokat tud segíteni. Ha sikerül a munkafolyamatot összekapcsolni más helyi tevékenységekkel, az szintén hatékonyabbá, és egyben költséghatékonyabbá teheti a munkát.

Dolgozzunk kipróbált szakértőkkel, és ellenőrizzük a munkájukat. A helyzetjelentés a „társadalmi szerződés” alapja – ennek pontosnak, alaposnak és egyben érthetőnek kell lennie.

Ne terheljük túl a velünk együttműködő helybelieket. Tagolt, lényegre törő írásokat juttassunk el hozzájuk, amelyekben könnyű eligazodni; tapasztalatunk szerint egy anyagot hajlandóak az egyeztetési folyamat során alaposan átolvasni.

Bizalom

1. Minden legyen nyilvános!

Biztosítani kell a „társadalmi szerződés” megkötésének átláthatóságát.

Legyünk nyitottak minden javaslatra, megjegyzésre, ellenvetésre.

Törekedjünk a meglévő érdek- és nézetkülönbségek megjelenítésére, keressük az összehangolás lehetőségét – ugyanakkor nem kell kibékíteni az ellentéteket.

Érjük el a lehető legtöbb érintettet, és tegyük lehetővé a folyamatba való bekapcsolódást annak bármely szakaszában.

Maradjunk háttérben, ne erőltessük másokra elképzeléseinket.

2. Legyünk türelmesek!

Most csinálunk először ilyen jellegű munkát. Biztosan lesznek, akik többet várnak, akik nem hisznek az együttműködés erejében.

Nem baj, ha elefánt helyett csak egér születik a folyamat végére! Mert a közös munka egyes eredményei később érnek be – képessé válunk arra, hogy felismerjük, más területen is tudunk helyben problémákat megoldani.

Mérjük fel, hogy mi az, ami rajtunk múlik, egyéni és közösségi szinten!

Ne hagyjuk félbe! Az eredmények nem egyenletesen jönnek, de felelősséggel tartozunk a munkáért, amelybe belekezdünk.

Fogadjuk el, hogy a „társadalmi szerződésben” minden egyes szereplő önként tesz vállalást, ha nem jutunk el addig a pontig, ameddig az eredeti elképzeléseink szerint kívántunk.

A helyi „társadalmi szerződéshez” vezető út, a „közös kezdeményezés” lépései

A „társadalmi szerződéshez” vezető munkafolyamat a következő szakaszokból áll:

A „közös kezdeményezés” szakaszai:		Átlagos időigény
Előkészítés <i>Határozzuk meg a problémát és döntsük el, kik lesznek a segítők a munka során!</i>		3 hét
Helyzetértékelés		8 hét
Párhuzamos tevékenységek:	Helyi dokumentumok áttekintése.	
	Terepbejárás.	
	Interjú a döntéshozókkal.	
	Lakossági kérdőívezés.	
	Jó példák áttekintése.	
Fórum <i>Vitassuk meg a helyzetértékelés eredményeit!</i>		2 hét
Vitairat		2 hét
Fórum <i>Tekintsük át, hogy helyben mely javaslatokat lehet megvalósítani!</i>		3 hét
Cselekvési terv		2 hét
Fórum / egyeztetés <i>Tekintsük át a nyilvános vállalásokat!</i>		4 hét
A helyi „társadalmi szerződés” aláírása.		2 hét
A „társadalmi szerződés” megvalósulásának nyomon követése		24 hét

